

Pianu de Política Linguística 2025-2029

Relata

Sommàriu

1.	PIANIFICATZIONE LINGÜISTICA E SOTZIEDADE	3
2.	SU PANORAMA LINGÜISTICU DE SA SARDIGNA	5
3.	SOS DATOS DE SA CHIRCA SOTZIULINGÜISTICA.....	9
4.	SU CUADRU NORMATIVU	20
5.	SA LEGE 482/99	20
6.	SOS ÀMBITOS DE INTERVENTU IN SA LR 22/2018	27
7.	ATORES ISTITUTZIONALES E COLLABORATZIONES.....	31
8.	S'ISTADU DE ATUATZIONE DE SOS INTERVENTOS	32
8.1	Imprentas.....	33
8.1.1	S'AVISU IMPRENTAS	34
8.1.2	PRODUTOS ACUMPRIDOS	37
8.1.3	PUNNAS	40
8.1.4	RESURTOS E LÌNIAS DE TENDÈNTZIA.....	40
8.2	TuLiS	41
8.2.1	ISPORTELLOS LINGÜISTICOS.....	47
8.2.2	FORMATZIONE	49
8.2.3	FAINAS DE PROMOTZIONE LINGÜISTICA	49
8.2.4	TOPONOMÀSTICA	50
8.2.5	PUNNAS	50
8.2.6	SA RETZA DE SOS ISPORTELLOS LINGÜISTICOS (Ofitzios de su sardu)	53
8.3	Isportellu Linguisticu Regionale	56
8.3.1	FORMATZIONE	59
8.3.2	PROMOTZIONE LINGÜISTICA	60
8.3.3	ACUMPRIDA DE MATERIALES E TECNOLOGIAS NOAS	61
8.3.4	INTELLIGÈNTZIA ARTIFITZIALE	62

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA
REGIONE AUTONOMA DELLA SARDEGNA

8.3.5 COLLABORATZIONES	62
8.3.6 TRADUTZIONES	63
8.3.7 PUNNAS	64
8.4 Insulas e Frailes	64
8.4.1 INSULAS	65
8.4.2 FRAILES	69
8.4.3 PUNNAS	73
8.5 Certificatzione linguistica	75
8.5.1 LIMBA SARDA	75
8.5.2 CATALANU DE S'ALIGHERA	77
8.5.3 CONNOSCHÈNTZIA ORALE	78
8.5.4 PUNNAS	79
9. PIANIFICATZIONE DE SAS ATIVIDADES	82
10. SA LIMBA A CRARU	84
10.1 TOPONOMÀSTICA E SINNALÈTICA	84
10.2 ETICHETADURA	85
10.3 COMUNICATZIONE	85
11. TECNOLOGIA PRO SA LIMBA	86
11.1 IA4LIMBA	87
11.2 CURRETORE ORTOGRÀFICU NOU CUN IA	88
11.3 INTERFACHE DE CHISTIONADA IA	88
11.4 ISTRUMENTOS LÙDICU-DIDÀTICOS	88
11.5 PIATAFORMA DE SAS LIMBAS DE SARDIGNA	89
11.6 SOCIAL MEDIA	89
12. CONGRUOS	90

1. PIANIFICATZIONE LINGUISTICA E SOTZIEDADE

Su Pianu de Política Linguística 2020-2024, est istadu su primu interventu orgànicu de pianificatzione linguística a pustis de s'intrada in vigèntzia de sa Lege Regionale 22/2018 e at inditadu sas primas cunditziones pràticas pro s'aplicatzione sua. Custu at postu measuras chi punnant a sa tutela, avaloramentu, promotzione e isparghinadura de sa limba sarda, de su catalanu de S'Alighera, de su tataresu, gadduresu e tabarchinu, in prus chi de sas espressadas culturales e de sas produzziones ispainadas pro mèdiu de custas, sighende sos inditos de sa lege noa. Su printzipiu ghia de su pianu fiat su reconnoschimentu de s'identidade linguística comente componente funguda de s'identidade individuale e colletiva de sa comunidade sarda, intèrprete verdadera de sos valores culturales eredados e espressados in su tempus, e gasi si podet cunfirmare e afortiare finas pro sos chimbe annos imbenientes.

Sa programmatzione linguística e culturale s'est partzida in unas cantas fainas, intra de custas tocat de ammentare: una chirca sotziolinguística noa; sa certificatzione de sas cumpetèntzias linguísticas; sa Cunferèntzia Aberta subra de sa limba; s'imparu de sa limba in sas iscolas; sa presèntzia in sos mèdios massivos, in s'editoria, in s'informàtica e in su web; sa promotzione de fainas de istùdiu, de chirca e de formatzione in prus chi de s'avaloramentu de su patrimoniu immateriale e de sas artes traditzionales. Pro mèdiu de custas fainas s'est incarreradu unu caminu pro dare a sos tzitadinos prus instrumentos e ocasiones de impreu de sas limbas de Sardigna, siat dae su ghetu privadu chi dae cussu pùblicu, pro promòvere un'ambiente de isvilupu pro su bilinguismu sotziale. Sos interventos imbenientes punnant a afortiare e a megiorare custu percursu, chircende de ismanniare su tretu de atuatzione de sa lege Regionale 22/2018 e de fraigare un'ambiente de impreu prus ativu e partetzipadu dae banda de sas limbas faeddadas dae tempus in Sardigna, a tretu de donare frutu finas in su cuntestu sotzieconòmicu e de nde afortiare s'abbiazzamentu. Est de importu difatis a marcare a craru comente sa política linguística non podet abarrare a foras dae sas mudaduras sotziales che a sas chi sunt acotessende oe in die, chi bortas meda càpitant a sa lestra si non finas totu in una e chi lassant rastros fungudos subra de sas maneras de fàghere e sas pràticas de sa vida de cada die.

Su pianu 2020-2024 s'est difatis isvilupadu in una purrata sinnada, intra de sas àteras cosas, dae duos acotessimentos globales chi ant tentu unu efetu sotziale mannu: sa pandemia de su Covid-19 e s'isparghinadura lestra de s'intelligèntzia artifitziale generativa.

S'emergèntzia sanitària in Itàlia at obligadu a impitare sa DAD, didàtica a distàntzia, mudende, si

puru pro pagu tempus, sas metodologias didàticas (ma non petzi custas) e illestrende s'impreu de su digitale. Custa colada lestra at fatu nàschere, semper e cando, unu paradigma educativu nou, in ue sa sotzializatzione digitale, comomai raighinada intra de sos pitzinnos in cada àmbitu, est un'elementu de importu de pònnere in contu finas in sa formatzione e in sa promotzione de sas limbas de minoria.

A costadu de custu b'at àpidu s'isparghinada in totue de s'intelligèntzia artificziale generativa. Si in tempos colados s'IA bi fiat giai ma si firmaiat a cumandos vocales o a chircas in su web, cun s'IA generativa b'at àpidu unu megioru mannu, gasi mannu chi si podet chistionare de una Rivoluzione Industriale Noa mera e sìnchera e duncas finas Culturale. Sa capassidade de s'IA de imparare, de crèschere e de creare at abertu àidos noos e mai bidos in totu sos setores, intra de custos finas su de sas políticas linguísticas e mancari chi mustret finas unos cantos istorbos pro paritzas chistiones, s'IA est oe una risorsa cuncreta pro incurtzare sa distàntzia intra de sas limbas de minoria e sos protzessos de annoamentu. Sas limbas de minoria, difatis, non sunt gasi petzi ca tenent pagu gente chi las faeddat, ma finas ca bortas meda abarrant a foras, in prus chi dae sos logos istituzionales, dae sos giros de s'annoamentu. Su de non resessire a si nche intrare in custos tretos istratègicos diat èssere una occasione pèrdida pro su reconnoschimentu e s'afortiada issoro.

Cunforma a totu custu, su Pianu de Política Linguística si fundat a subra de chimbe annos de esperièntzias e de fainas bonas giai sestadas, chi sunt una base de importu dae ue mòere e in su matessi tempus tenent bisòngiu de àteros interventos chi s'assètient a sos tempos noos. Sas fainas giai inghitzadas tocat de las annoare, ismanniare e acontzare pro chi siant prus atzivas, in prus chi siant acostagiadas dae fainas noas dende atentu mescamente a sa trasmissione intergeneratzionale, a su chi serbit pro sas generatziones noas, a sos limbàgios chi sunt essende a campu, a sos cuntostos de impreu chi mudant a fitianu e a sos istrumentos tecnològicos impitados dae custas etotu.

In custu protzessu de afortiada de sas políticas linguísticas e sighende su chi fintzas a como s'est mustradu, su Programma de Isvilupu Regionale 2025-2029 ponet a craru chi:

“Sa politica linguística regionale at punnadu su prus de sas bortas cara a fainas de tutela e promotzione acapiadas a su de nde chistire sas traditziones, cun un'atentu distintu a s'afortiada de sas cumpetèntzias de sos faeddadores. Mancari gasi, non s'est leada in cunsideru una chistione de importu pro nde assicurare s'abbiazzamentu: sa trasmissione intergeneratzionale. Pro custu, tocat de sebestare trassas chi agiudent s'impreu ativu de sa limba tra sas generatziones noas, siat pro mèdiu de sos canales

istituzionales, siat cun sos mèdios massivos, istrumentos chi lompent a cada logu e deretu, chi sunt de importu pro s'alfabetizatzione, s'informatzione e sa trasmissione linguistica”.

Intra de sas fainas, su PRS ponet in contu:

- sa promotzione de sa limba sarda e de su bilinguismu,
- su sustennu a sa trasmissione intergeneratzionale pro mèdiu de su sistema iscolàsticu,
- s'isperimentatzione de maneras noas de produtzione testuale pro mèdiu de s'intelligèntzia artificziale (AI4Limba).

2. SU PANORAMA LINGUÌSTICU DE SA SARDIGNA

Sa Sardigna tenet, in prus de sa limba italiana, unu cuadru linguìsticu cumplessu e apigiadu. S'ìsula si distinghet difatis ca bi sunt impare, e a bias apiradas, limbas istòricas chi sunt un'elementu identitàriu de importu pro sa populatzione. Intra de custas, sa limba sarda essit a craru comente sa faeddada prus isparghinada intra de sos abitantes. Cun sa classificatzione sua comente limba romanza, su sardu est reconnotu comente autònomu cunforma a sos sistemas dialetales de sas leadas itàlica, gàlica e ispànica, ponende·si gosi comente limba distinta in su cuntestu de sas limbas neolatinas e de manera istòrica cun testimonias iscritas de balia dae su ghetu legislativu, amministrativu-giuridicu e poèticu-literàriu chi ghetat raighinas in tempos medievales.

Unu piessinnu de su sardu, mancari chi in sa derivatzione romanza sua, est su de chistire elementos chi pertocant su paleosardu. Sa chistione de sos substratos linguísticos in Sardigna est unu argumentu de istùdiu e de dibata semper presente. Sunt cunfirmados su substratu gregu e cussu fenìciu o pùnicu, chi però ant lassadu pagos rastros in su sardu in antis de sa latinizatzione ampra. Un'iscumproa mirada finas a sa toponomàstica ebbia indicat sa presèntzia isparghinada de unu pìgiu linguìsticu antigu meda, chi sos nùmenes suos tenent orìgine galu pagu crara e, como chi est como, chi benit male a connòschere de manera segura.

Sa majoria de sos istùdios assentat su sardu che limba romanza otzidentale, e paritzos linguistas la cunsiderant sa prus cunservativa intra de sas limbas chi nde benint dae su latinu. Su caminu de latinizatzione in Sardigna fiat inghitzadu de su de III/II sèculos a.C. Mancari gasi, s'ìsula aiat connotu paritzas fases de presèntzia latina, chi aiant cajonadu mudaduras in su latinu vulgare faeddadu in leadas diferentes, influentzadas dae fatores comente sos cuntatos cummertziales, sa cunformatzione geogràfica o sos interessos militares. Est de importu a nche pònnere a craru

chi peruna variante piessinnada de su sardu si cunsiderat prus serente de sas àteras a su latinu in manera distinta.

In s'interis de s'istòria sua sa formatzione e s'evoluzione de su sardu si sunt irrichidas cun sas annantas linguísticas foranas. Sighende unu sestu cronòlicu, custos contributos nde benint dae su vandàlicu, dae su gregu bizantinu, dae su pisanu medievale, dae su catalanu e dae su castillianu.

A dies de oe, nointames sas mudaduras naturales suas acapiadas a su territòriu (diatòpicas), su sardu si presentat pro su prus comente a unu continuum unitàriu. Si notant, como chi est como, indicos de prèstidos linguísticos dae s'italianu dae su ghetu grammaticale e lessicale, chi cunfirmant s'influèntzia chi est creschende semper de prus dae banda de s'italianu etotu in sas faeddadas isulanas.

Ma sunt mescamente sas istruturas morfosintáticas piessindadas de su sardu chi ant influidu in sa manera de allegare s'italianu in s'ìsula, insertende·si in sa chistionada de su logu. Custu giustificat s'impreu de s'espressada "italianu regionale de Sardigna". In prus de sa limba sarda, in s'ìsula s'agatant finas àteras variedades linguísticas diferentes isparghinadas a livellu subracomunale, chi lis narant alloglotas. Custas sunt:

- Su catalanu de S'Alighera
- Su gadduresu
- Su tataresu
- Su tabarchinu

Sa limba e sa cultura catalana ant tentu unu cuntatu ampru e un'influèntzia manna in sa cultura sarda, chi nd'essint a campu mescamente in S'Alighera. Sa tzitade l'aiant fundada a printzìpios, in su de XII sèculos, comente burgu fortilesadu dae sa familia genovesa istòrica e poderosa de sos Dòria. Sende chi fiat posta in logu istratègicu, S'Alighera aiat connotu paritzas tentas de conquista e sas dominatziones fatas a pustis ant lassadu unu sinnu fungudu in s'abbitu e in sas costumàntzias de su logu, prus a notu influentzende·nde sa limba, chi at chistidu una forma antiga de su catalanu. In su 1354, sa fluta catalanu-aragonesa aiat bintu contra a sos genovesos in sa batalla navale de Porto Conte, cunsentende a Pedru IV de Aragona de s'apostare pro cumandare in su burgu-fortilesa torrende a la popolare e dende·li su nùmene de L'Alguer. Dae tando, in cussa chi l'ant annomigiada sa "Barceloneta sarda", si faeddat sa limba de sos abitantes noos. Custu piessinnu la faghet galu oe, cun sa leada sua a fùrriu, una casta de ìsula

linguística in intro de s'ìsula majore. Su catalanu de S'Alighera est reconnotu dae sa lege 482/99 paris cun su sardu.

Su gadduresu l'identificant che a variedade linguística sarda chi est parte de su tipu sardu-corsu, faeddadu in sa regione istòrica de sa gaddura. Sas formas suas prus distintas sunt su tempiesu (o gadduresu comunu) e su aggjesu (o gadduresu occidentale). Mancari chi chistat una morfosintassi chi est a craru de origine corsa, su gadduresu mustrat un'influèntzia de significu dae banda de su sardu faeddadu in sas leadas in cue a inghìriu, siat dae su ghetu lessicale chi morfosintàticu. Custu dialetu corsu originale, chi dae banda sua est influentzadu dae su catalanu e dae s'ispagnolu, at tentu a pustis una mudadura in sa variedade alloglota gadduresa de oe in die.

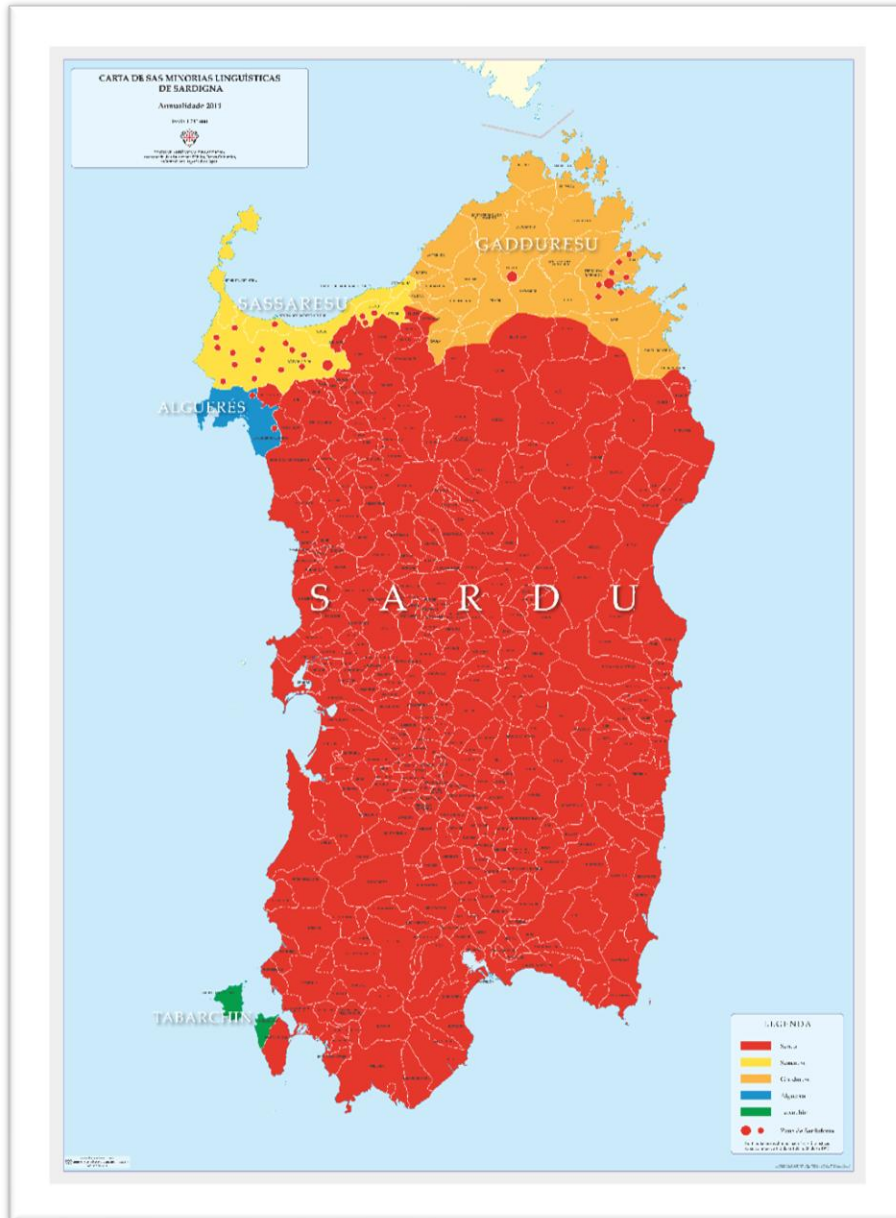
Su tataresu, lacanadu in una leada minore ma cun abitanes meda de su nord-ovest sardu, naschet dae una base toscanu-corsa chi posca at sighidu s'àndala de s'isvilupu autònomu. Sos istudiosos lu partzint in duas variantes: su tataresu gasi connotu e su castellanesu. Nointames sa raighina toscanu-corsa, su tataresu est influentzadu meda, mescamente in sa fonètica e in su lèssicu, dae su ligure, dae s'ibèricu e, in misura prus manna, dae su sardu de sas leadas lacanàrgias. In sa leada setentrionale sarda b'at una presèntzia corsa manna a su mancu dae sa metade de su Batorghentos. Bidu chi sa presèntzia pisana in su rennu de su Logudoro fiat sessada in su Dughentos, sa base toscana de su tataresu non nche lompert dae su pisanu antigu, ma in deretura dae su corsu antigu, chi dae banda sua est su resurtadu de una colonizatzione pisana ampra de sa Còrsica intra de su de ùndighi e su de trèighi sèculos.

Su tabarchinu est unu dialetu ligure faeddadu in sas ìsulas de s'arcipèlagu de su Surcis. Sa presèntzia sua est acapiada a una cuntzessione otènnida in su 1541 dae una famiglia genovesa in s'ìsula de Tabarca, chi s'agatat intra de Tùlisi e Algeri. A cust'ìsula l'aiant torrada a popolare paritzos ligures pro belle duos sèculos. A pustis, sigomente non s'intendiant seguros in ie, aiat torrada ca emmo a s'oferta de su Re de Sardinia Carlo Emanuele III, chi boliat torrare a popolare sas costeras sardas. Si fiant duncas aposentados in s'ìsula de Santu Pedru, in su sud-ovest sardu, fundende a comintzos su burgu de Carloforte e a pustis cussu de Cadesedda.

Sa cartina mustrat sa distributzione geogràfica de su sardu, de su catalanu de S'Alighera, de su gadduresu, de su tataresu e de su tabarchinu.

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA
REGIONE AUTONOMA DELLA SARDEGNA

3. SOS DATOS DE SA CHIRCA SOTZIULINGUISTICA

S'art. 5, prus a notu in sa boghe “Programmazione de sos interventos”, previdit chi sa Regione promovet, *“cada duos annos, una chirca sotziulinguistica apòsita”* a tales de dare unu retratu pretzisu e semper agiornadu de sa situatzione sotziulinguistica de sa limba sarda, de su catalanu de S'Alighera e de su tataresu, gadduresu e tabarchinu.

S'ùrtima chirca fata fiat cussa de su 2007 chi aiat sighidu àteras duas chircas fatas in antis (Istat 2000 e Euromosaico 1996) chi mancari aeret presentadu datos genèricos a pitzu de sa situatzione sotziulinguistica de sa Sardigna, poniat a craru a su mancu sa dificultade de su sardu (no aiant iscumproadu sas àteras realidades linguísticas) pro neghe de un'impreu suo pagu isparginadu.

Sa chirca sotziulinguistica publicada in su 2007 cun su titulu “Le lingue dei Sardi”, nàschida dae su traballu de una Commissione tècnicu-iscientifica chi at gosadu de sa collaboratzione de su Dipartimentu Chircas Econòmicas e Sotziales de s'Universitàde de sos Istùdios de Casteddu de sa Facultade de Iscièntzias Políticas e de su Dipartimentu de Iscièntzias de sos Limbàgios de sa Facultade de Literas, at averiguadu sos datos essidos a campu dae 2715 intervistas intregadas a classes de edades diferentes e partzidas pro leada linguistica.

Sos datos regortos mustraiant chi sos sardos sunt ligados a sa limba issoro, ponende in contu finas sas variedades alloglotos, ma medas de issos, nointames sa connoschèntzia ativa de una cale si siat variedade de sa limba de minoria, no la chistionant ca s'impreu de sa limba locale in cuntestos formales, ufiziales e cultos atumbat cun su pagu reconnoschimentu de su status linguisticu e est, a dolu mannu, finas sa cunsighèntzia diretta de sa trasmissione intergeneratzionale chi est bàscia a beru.

Non cunfortaiant de prus sos datos chi pertocaiant sa situatzione de su tataresu e de su catalanu de S'Alighera, mentras su gadduresu e su tabarchinu teniant prus prestighiu linguisticu tantis chi sa majoria de sa populatzione los impitaient in cuntestos formales.

Colados duncas prus pagu de 20 annos dae sas chircas sotziulinguísticas de significu subra de sa Sardigna (Oppo 2007 e Lavinio/Lanero 2008), de reghente ant fatu una chirca noa promòvida e finantziada dae s'Assessoradu de s'Istruzione Pùblica, Benes Culturales, Informatzione, Ispetàculu e Isport – Servìtziu Limba e Cultura sarda de sa RAS, cun su Tzentru Interuniversitàriu pro sa Chirca didàtica de s'Universitàde de sos Istùdios de Casteddu e de Tàtari e ghiada dae

su Dipartimentu de Iscièntzias Políticas e Sotziales in collaboratzione cun su Dipartimentu de Lìteras, Limbas e Benes Culturales de s'Universitàde de sos Istùdios de Casteddu.

Su progetu, chi li narant “*Chirca Sotziulinguìstica de sa Sardigna*” (ISLS 2023-24), teniat sa punna de iscumproare su retratu de su sardu e de sas àteras variedades linguìsticas istòricas (tataresu, gadduresu, saligheresu, tabarchinu) dae banda de sos pitzinnos de 15 annos chi istaiant in Sardigna. Sa punna generale fiat cussa de descriere su repertòriu linguìsticu de custa populatzione de referèntzia, abbaidende su ruolu de sas paritzas variedades linguìsticas in sos cuntostos de impreu a tales de frunire, intra de s'àteru, paràmetros ghia de sas políticas linguìsticas a sustennu de s'isparghinada, trasmissione e achirimentu de su sardu e de sas àteras limbas de Sardigna.

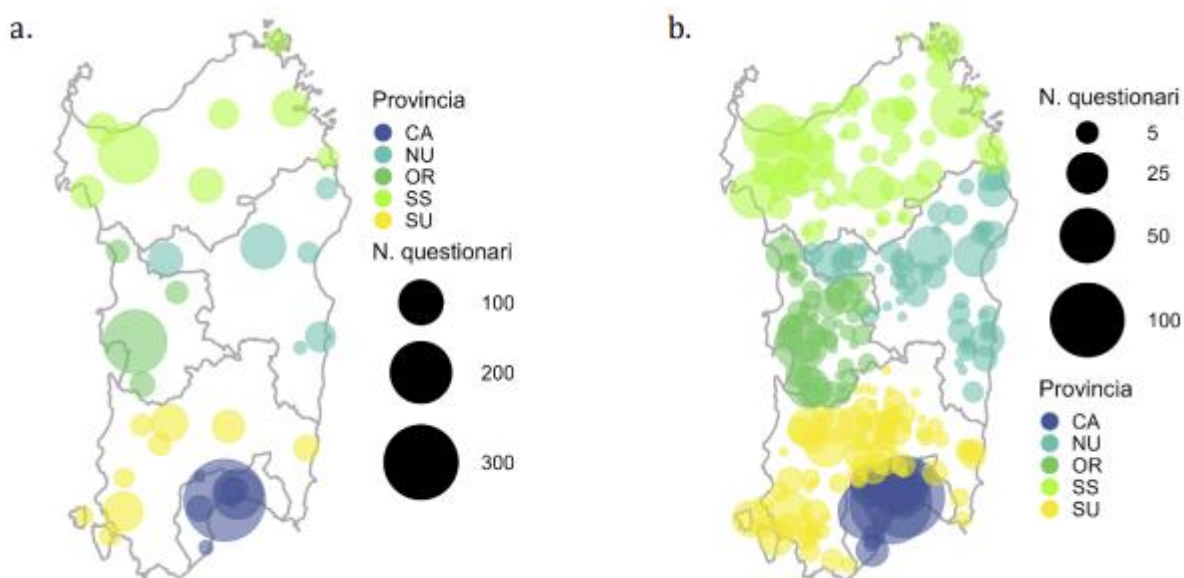
S'anàlisi de sos datos regortos l'ant fata siat dae unu ghetu sotziològicu chi sotziulinguìsticu e istatisticu cunforma a una metodologia chi at postu in contu, in sa purrata colada intra de su mese de santandria/onniasantu 2023 e martzu 2024, s'intregu de unu cuestionàriu sotziulinguìsticu anònimu in paperi a unu campione rapresentativu sistemàticu de dischentes de 80 istitutos iscolàsticos segundàrios de totu sa Sardigna (s'estratzione casuale de sas iscolas s'est fata in manera proportzionale pro cada provìntzia), incluidas Carloforte e La Maddalena chi nde sunt sighidas a pustis unas 45 intervistas cun sos genitores de figios adolescentes (14-18). Custa segunda fase punnaiat a aprofundire sas motivatziones postas che fundu de sos parres e de sos cumportamentos essidos a pigiu dae su cuestionàriu, compudende prus a notu sas biografias linguìsticas familiares in s'interis de unas tres o bator generatziones e sas dinàmicas de trasmissione de su sardu.¹

Distributzione pro localidade de s'iscola (a) e residèntzia de sos informadores (b)

¹ Totu sas figuras e sas infogràficas chi bi sunt in custu capítulu “3. SOS DATOS DE SA CHIRCA SOTZIULINGUÌSTICA” sunt leadas dae su report frunidu dae su Dipartimentu de Iscièntzias Políticas e Sotziales in collaboratzione cun su Dipartimentu de Lìteras, Limbas e Benes Culturales de s'Universitàde de sos Istùdios de Casteddu.

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA
REGIONE AUTONOMA DELLA SARDEGNA

Su campione iscumproadu in sa fase cuantitativa est fatu de 1936 cuestionàrios vàlidos (unos cantos postos a una banda ca teniant fartas in una o prus chistiones) isparghinadu intra de sas provìntzias de Sardigna e genias diferentes de istitutu iscolàsticu.

Informadores pro provìntzia de residèntzia

Provincia	CA	NU	OR	SS	SU	Totale
N	518	263	265	486	404	1936
%	26,7%	13,6%	13,7%	25,1%	20,9%	100%

A s'italianu l'indicant comente limba nadia ùnica su 76% de sos chi ant respostu. Leende in cunsideru sas cumbinatzones cun àteras limbas, s'italianu est presente in sas declaratziones de su 88% de su campione. Su sardu cumparit comente limba nadia ùnica in s'8% de sas respostas, lompente a belle su 18% si si ponent in contu sas cumbinatzones cun s'italianu.

Su sèberu de sa variedade de faeddadores chi sa circa nde faghet referèntzia est duncas una diferèntzia funguda cun sa circa fata in su 2007 e duncas s'anàlisi de sos datos non si podet cumparare cara a cara, ma frunit su matessi unu quadru agiornadu de sa realidade linguìstica de oe in die.

Dae su cunfrontu cun sa chirca de Oppo, crobende su sardu e sas àteras limbas de Sardinia (LS), s'ISLS mustrat pertzentuales belle dòpias cunforma a s'istùdiu de su 2007 pro sas categorias chi incluint una limba locale (a sa sola o crobada cun s'italianu) e duncas *“Pro more de sa rapresentatividade istatistica de su campione nostru, podimus nàrrere chi su datu cunforma a su nùmeru de faeddadores de sardu comente limba nadia l'aiant sutaistimadu meda in s'istùdiu de Oppo (2007)”*.

Limba nadia: acarada cun Oppo (2007)

Lingua madre		ITA	ITA +LS	LS	Totale
ISLS 2024	N	1469	204	174	1847
	%	79,6%	11,0%	9,4%	100%
Oppo 2007	%	89,0%	5,8%	5,2%	100% (N=191)

Sighende cun sos datos iscumproados dae s'ùrtima chirca, essit a campu una diferèntzia manna intra de su gènere maschile e cussu femminile. Petzi su 3,3% de sas pitzocas si declarat de limba nadia sarda, contra de su 13,0% de sos pitzocos. A s'imbesse, s'81,5% de sas pitzocas si declarat de limba nadia italiana, cunforma a su 70,7% de sos pitzocos.

Custa diferèntzia pesat pregontas a subra de una marca de gènere possibile assotziada a su sardu o subra de sa tendèntzia de sas fèminas a tirare de prus cara a s'istandard (italianu), comente giai bidu in àteros cuntostos sotziulinguìsticos.

Sighende s'àndala de s'anàlisi de sos datos OCSE-PISA dae ue resurtat chi in sas iscolas italianas, in generale, sos dischentes chi declarant de faeddare limbas regionales o dialetos tenent prus probabilidade de s'iscriere in sos istitutos professionali, finas sos resurtos de sa chirca sarda cunfirmat custa tendèntzia. Difatis, sos litzeos e sa categoria “àteros” mustrant pertzentuales prus artas meda pro s'italianu, mentras sos istitutos professionali mustrant una pertzentuale arta a beru (serente a su 40%) de dischentes chi declarant sardu o sardu+italianu comente limba nadia.

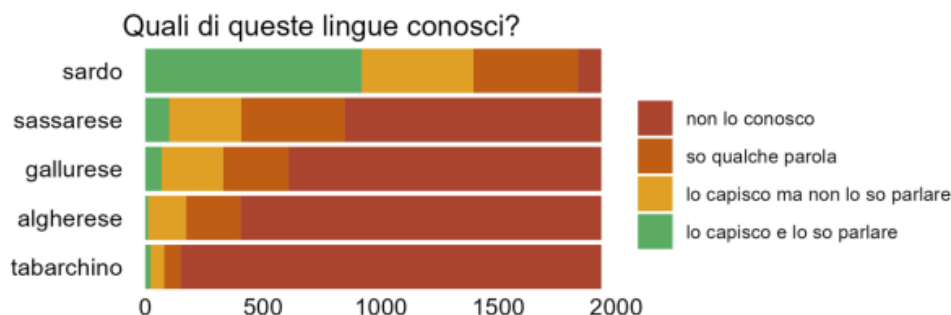
REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA
REGIONE AUTONOMA DELLA SARDEGNA

Declaratziones de limba nadia pro genia de institutu (pertzentuales)

Lingua madre	licei	tecnici	prof.	altri	Totale
SAR	2,5%	10,2%	21,5%	2,2%	8,2%
ITA+SAR	5,4%	12,0%	18,5%	5,2%	9,8%
ITA	88,1%	69,8%	55,3%	82,2%	75,9%
MIG	3,2%	5,2%	2,9%	10,0%	4,6%
ALS	0,8%	2,8%	1,8%	0,4%	1,5%
Totale	100%	100%	100%	100%	100%

Sighende s'autovalutatzione de sas cumpetèntzias linguìsticas, su sardu est sa limba cun prus informadores chi declarant una cumpetèntzia ativa. Prus a notu: “su 25% de su campione declarat una cumpetèntzia passiva de su sardu (lu cumprendo ma no isco a lu faeddare), mentras su 47% de su campione declarat una cumpetèntzia ativa (lu cumprendo e isco a lu faeddare); petzi su 28% declarat chi no lu connoschet o chi connoschet ebbia carchi allega (sèberu chi faghet pensare a un'impreu lacanadu in pagos elementos lessicales o espressadas idiomàticas, belle che beru ponende in mesu finas sas formas de s'italianu regionale de Sardigna). Pro su chi pertocat su tataresu, petzi su 21% de su campione declarat una cumpetèntzia passiva (su 16%) o ativa (su 5%); pro su gadduresu su 17% ebbia de sos chi ant respostu tenet carchi cumpetèntzia, de custu, su 13% est passiva e su 4% ativa. Pro su chi atenet a sas àteras duas minorias linguìsticas chi bi sunt in su territòriu sardu, sas pertzentuales calant a suta de su 10%: declarat cumpetèntzias in saligheresu su 9% (de custu petzi su 0.6% ativa) e in tabarchinu su 4% (de custu pagu prus de s'1% declarat cumpetèntzia ativa)”.

Autovalutazione de sas cumpetèntzias linguisticas

Unas cantas bortas (426) sos informadores ant cumpletadu sa representatzione de su tretu linguìsticu issoro, indichende variedades locales de sardu, tataresu o gadduresu o limbas eredadas cherende nàrrere pro custas ùrtimas chi fiant de sas biddas dae ue arribaiant o finas istudiadas in iscola. Custu non pertocat su saligheresu e su tabarchinu.

Àteras limbas chi bi sunt in su repertòriu indicadas dae sos informadores

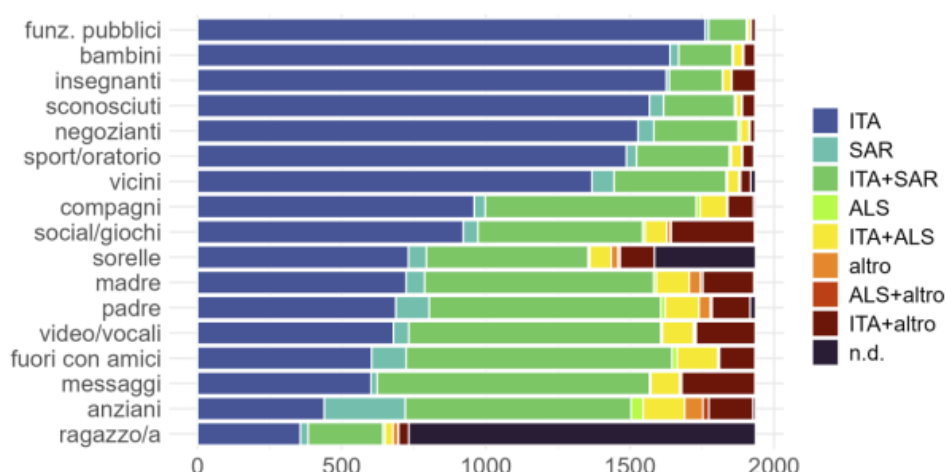
Codice	Lingua	N	Codice	Lingua	N
SAR (45)	campidanese	25	MIG (178)	inglese	47
	logudorese	19		spagnolo	21
	barbaricino	1		rumeno	17
SSG (31)	portotorrese	9		francese	11
	maddalenino	7		arabo	10
	sennorese	7		polacco	10
	tempiese	5		cinese	9
TAB (1)	sorsese	3		tedesco	9
	carlofortino	1		russo	5
	dorgalese	10		marocchino	4
	nuorese	10	ITR (71)	napoletano	20
	cagliaritano	8		siciliano	10
	fonnese	4		calabrese	7
	orgolese	4		piemontese	4
	baroniese	3		pugliese	4
	baunese	3			
	bittese	3			
	castellane	3			
			Totale		426

Chistionende de impreos linguísticos in sos cuntostos diferentes cumparet prus de sos àteros s'italianu mescamente in àmbitos positivos e universales comente s'afetu, su fastìgiu e arresonos sèrios. Su sardu e sas àteras limbas locales abarrant lacanados in ruolos espressivos e comunitàrios.

Cuntostos cun poderiu mannu dae banda de s'italianu sunt pro esempru cussos in sas relatas cun sos funtzionàrios pùblicos e sos insinnantes, cun una proportzione intra de sardu e italianu de 1:10, mentras cuntostos in ue intames su sardu tenet una presèntzia prus manna sunt cussos chi pertocant s'àmbitu familiare, finas a arribare a su cuntestu de “parentes mannos”, chi s'iscòstiat meda cunforma a sos àteros cuntostos in relata a su nùmeru de respostas chi ponent in contu s'italianu.

A su sardu l'impitant de prus pro funtziones emotivas/espressivas comente su de esprimere s'arrennegu, brullare, ingiuriare a calicunu e mescamente cun sa funtzione criptolàlica (pro non si fàghere cumprèndere). S'italianu dòminat pro funtziones comente a pensare, fàghere sos contos, esprimere afetu, fastigiare. Custa la bient comente una ispetzializatzione forte de su sardu, tipica de còdighes chi sunt iscumparende.

Impitos linguísticos in sos cuntostos de impreu diferentes

In sa chirca si ponet a craru chi “Sa presèntzia de sos còdighes in sos dominios diferentes non paret chi mudet gasi meda cunforma a sa leada dialetale de residèntzia, francu pro su nugoresu: sos datos de presèntzia de su sardu e de s'italianu in sas leadas campidanesas, logudoresas e de Mesania mudant pagu intra de issas, mustrende una relata prus chi àteru dilàlica intra de sos

duos còdighes, cun s'italianu presente meda in totu sos dominios e su sardu chi essit forte pro su prus in su domìniu Familia e in cussu de sa comunicatzione digitale, perdende semper prus terrinu e abarrende a una banda in sos dominios artos, a s'imbesse, sa leada de Nùgoro mustrat una presèntzia prus manna de su sardu in sas rapresentatziones de sos informadores, chi imprassat totu sos dominios arribende a conchistare de tres unu de sos cuntostos de impreu de domìniu artu".

A s'imbesse de cussa leada in cunsideru pro sos mannos est sa situatzione chi pertenet a sos pipios chi pro sa limba de impreu si ponent a sa matessi artària de sos insinnantes e sunt duncas cunsiderados parte de unu cuntestu cun dominàntzia arta de s'italianu indicadu "*comente limba ùnica in edade preiscolare (775 bortas subra sas 1929 respostas vàldas pro custa pregonta, che pare a belle su 40%); un'àteru tantu gasi lu rapresentant sos informadores chi indicant italianu e sardu crobados a pare (757 bortas, che pare a un'àteru 39%); petzi 45 informadores sinnalant su sardu comente limba ùnica imparada in edade preiscolare (pagu prus de su 2,3%)*".

Sos datos mustrant una "*colada a lenu-a lenu dae su monolinguismu in una de sas limbas de Sardigna a impreos bilingues finas in su cuntestu familiare, e dae una cundizione de bilinguismu in antis si colat a unu monolinguismu semper creschende de s'italianu in s'ùrtima generatzione*" (cussa de sos informadores). Paritzos esemprios mustrant sa discoidada de sas limbas de orìgine in sos impreos cun sos figios. Pro esempriu, in sa trasmissione dae sa mama, de 821 ocasiones de bilinguismu italianu/sardu in sa familia de sa mama, 249 (prus de su 30%) colant a unu impreu de s'italianu ebbia cun s'informadore. Custu sinnalat una sessada de sa trasmissione intergeneratzionale.

Su pesu de sos progetos iscolàsticos a pitzu de sa limba e sa cultura sarda, mancari chi cun sos l'imites temporales suos, at semper e cando megioradu custa situatzione ca chie at istudiadu su sardu in iscola tirat a declarare una cumpetèntzia prus arta cunforma a su grupu de informadores chi no at istudiadu su sardu finas si custa relata (de manera istatística de significu) non permitit mancari gasi de apostivigare una relata crara de càusa-efetu.

Cumpetèntzia in sardu cunforma a s'istùdiu de su sardu in iscola

Finas custa crisi acrarada de sa trasmissione intergeneratzionale paret mudada dae sos datos chi pertinent a s'impreu in famiglia ca belle su 50% de sos informadores declarat de impitare su sardu cun sa mama o su babbu. In sa ISLS 2024 si leghet difatis chi *“De cada manera, su sardu paret chi mantèngiat unu ruolu de importu in paritzos nùcleos familiares. Prus a notu, sos informadores declarant s'impreu de su sardu (paris a s'italianu) in sas chistionadas de sos genitores intra de issos in prus de su 47% de sas bortas. S'impreu ebbia de su sardu intra de genitores, intames, est unu piessinnu de belle su 7% de sas familias.”*

Essende a foras dae su cuntestu familiare intames, si bidet chi sos impreos linguìsticos in sos mèdia o in cuntestos culturales est bàsciu meda, cun carchi nota bona pro su chi pertocat sos vùdeos e sa mùsica.

Frecuèntzia in s'impreu de sas limbas diferentes in sos consumos culturales e in sos mèdia

	libri	musica	video	TV/radio	telefono
italiano	3,67 (quasi sempre)	3,55 (quasi sempre)	3,78 (quasi sempre)	3,75 (quasi sempre)	3,78 (quasi sempre)
sardo	1,71 (raramente)	2,02 (qualche volta)	1,95 (raramente)	1,68 (raramente)	2,38 (qualche volta)
sassarese	1,13 (mai)	1,21 (mai)	1,20 (mai)	1,10 (mai)	1,15 (mai)
gallurese	1,10 (mai)	1,12 (mai)	1,11 (mai)	1,07 (mai)	1,08 (mai)
algherese	1,06 (mai)	1,05 (mai)	1,05 (mai)	1,04 (mai)	1,02 (mai)
tabarchino	1,05 (mai)	1,05 (mai)	1,05 (mai)	1,03 (mai)	1,04 (mai)
inglese	2,47 (qualche volta)	3,00 (spesso)	2,66 (spesso)	2,22 (qualche volta)	1,44 (mai)
altro	1,82 (raramente)	2,43 (qualche volta)	1,99 (raramente)	1,73 (raramente)	1,33 (mai)

Sa majoria de sos dischentes cunsiderat su sardu no adatu pro sa messagistica (79% intra de “pro nudda” e “pagu”) e pro sos testos iscolàsticos (81%). Mancari gasi, una majoria (55% intra de “bastantis” e “meda”) lu cunsiderat adatu pro s’impreu literàriu (romanzos).

Nointames custu, sos pitzinnos intervistados ant dadu una valutatzione bona a su sardu respondende in manera positiva a unas cantas pregontas, intra de custas bi sunt:

- in sardu si podet nàrrere totu: 71% de sos chi respondent si declarat meda/de su totu de acòrdiu;
- s’89% pensat chi su sardu siat utilosu;
- a impitare paràulas e espressadas in sardu est bellu: 87% de sos chi ant respostu si declarat meda o de acòrdiu de su totu;
- a faeddare in sardu est vulgare: su 92% de sos chi ant respostu si declarat pagu o pro nudda de acòrdiu;
- chie faeddat in sardu tenet prus difficultade in iscola: belle su 92% si declarat non de acòrdiu;
- est de importu a imparare su sardu e a lèghere e a iscriere in sardu: su 60% de sos pitzinnos chi ant respostu narat chi siat de importu a manigiare su còdighe iscritu mentras su 40% non pensat chi siat gasi de importu;
- su sardu si diat dèpere insinnare a sos figios: su 78% est de acòrdiu a pitzu de sa trasmissione de su sardu a sas generatziones imbenientes;
- mi diat agradare a connòschere mègius su sardu: 81% meda/de su totu de acòrdiu;
- dia chèrrere chi in iscola s’esseret impreadu de prus su sardu: su 56% de sos chi ant respostu si declarat meda/de su totu de acòrdiu;
- sa Regione depet favorèssere de prus s’impreu de su sardu: su 74% est meda/de su totu de acòrdiu.

Est craru chi s’anàlisi de sos datos dependet dae paritzas chistiones chi si depent galu iscumproare o chi tenent bisòngiu de los pònnere in relata intra de issos etotu sena ismentigare chi sos informadores sunt pitzocos e pitzocas de 15 annos galu a tesu, pro esempru, dae su mundu de su traballu e dae sa funtzione genitoriale.

A congruos, nointames s’ismenguada de s’impreu pràticu, su sardu mantenet un’importu mannu simbòlicu. A su sardu lu biant comente unu elementu de distintzione culturale, ma sa trasmissione sua dependet dae sa capassidade de l’insertare in cuntestos modernos e istituzionales. Sas intervistas e sos cuestionàrios mustrant chi su sardu est coladu dae su de èssere minispretziadu

a èssere agradèssidu dae su ghetu simbòlicu, ma custu non bastat a nd'assegurare s'impreu ativu. Sa presèntzia de sa limba sarda in sos cuntostos istitutzionales, comente a sas iscolas e a sos ufitzios pùblicos, est cunsiderada galu pagòngia meda e pro custu sos chi bi leant parte indicant su sardu comente no adeguadu pro situatziones formales e professionali, ismanniende sa distàntzia intra de sa limba e sas istitutziones.

Finas in s'iscola sos progetos educativos de significu in custu sensu si firmant a fainas fatas cada tantu, sena una integratzione verdadera in su curriculum, delegadas a sa bona voluntade de pagos insinnantes cumpetentes in sardu e sena una lìnia a cumone o una cale chi siat forma de continuidade. A s'iscola la bient comente logu de primore pro sa promotzione de su sardu, ma como chi est como su ruolu suo l'intendent de pagu importu. **Su prus de sos chi bi leant parte mutidos a respòndere a pitzu de custu tema ponet in craru su bisòngiu de incluire sa limba sarda in manera prus istruturada in s'istruzione.** S'iscola est duncas unu cuntestu istratègicu. Esistit unu interessu chi est creschende semper de prus pro su sardu intra de sos dischentes e sas famìlias chi abarrant semper e cando su mèdiu de trasmissione prus de importu, ma sunt influentzadas dae fatores sotziales e generatzionales.

Sos resurtados ponent a craru su bisòngiu de interventos in prus pro non nche pònnere a un'ala su sardu. Nointames un'afortiada de s'idea de identidade acapiada a sa limba intra de sos pitzinnos, custu est cuntrastadu dae s'interiorizatzione de s'istigma, chi nde firmat s'impreu pràticu e nde faghet pèrdere sas cumpetèntzias.

Tocat pro esempru a mudare sa cumpetèntzia passiva declarada dae sos pitzocos intervistados in s'impreu ativu. Custu rechedit un'acostiada prus aunidora chi crobet educatzione, mèdia, cultura e políticas de avaloramentu.

Cunforma a s'art. 5, comma 5, de sa LR 22/2018, sa Regione promovet, **cada duos annos**, una chirca sotziulinguística piessinnada subra de sos efetos de sas políticas linguísticas in su territòriu e a pitzu de sa trasmissione intergeneratzionale.

Intra de sas genias de chirca, sunt postas in contu unas cantas chircas chi tèngiant instrumentos de eterovalutatzione direta pro s'averiguada de sas connoschèntzias linguísticas intra de sas generatziones noas.

Sebestende metodologias e trassas chi permitant de mesurare sas cumpetèntzias linguísticas reales in sardu in intro de cuntostos comunicativos cuncretos pro pòdere illarghiare custu mètodu

a sas àteras limbas de Sardigna, torrende a fàghere s'acòrdiu cun UniCA - Tzentru Universitàriu pro sa Chirca Didàtica ex art 24 L.R. 22/2018. *S'ispera de sa Segunda Commissione est de pònnere dinare in manera sighida de sos fundos biennales chi serbint finas cun s'istitutzione de unu capìtulu dedicadu.*

4. SU CUADRU NORMATIVU

In Itàlia, su quadru normativu generale de referèntzia est sa Lege natzionale 15 de mese de Idas/Nadale 1999, n.482, chi retzit s'articulu 6 de sa Costituzione, sighida dae su Regulamentu atuativu (DPR 2 de maju 2001, n.345) chi permitit fainas in limba de minoria in paritzos àmbitos. B'at de nàrrere chi est cunsiderada prus che àteru che a una norma de incuadramentu formalisticu-protzedurale manchende, difatis, inditos cuncretos pro sa tutela/abbiatzamentu e pro sas averiguadas sistemàticas dae su ghetu de s'iscumproa linguistica.

Sa Lege Regionale Sardigna 3 de trìulas/argiolas 2018, n.22 ("Disciplina de sa politica linguistica") règulat in manera prus orgànica e pretzisa sa limba sarda, su catalanu de S'Alighera, su gadduresu, su tataresu e su tabarchinu, leende s'identidade linguistica de su pòpulu sardu che a bene primàrgiu e presupostu de cada progressu personale e sotziale. Sas punnas suas prus distintas sunt:

- a promòvere sa crèschida e s'isparghinada de sas limbas in sa sotziedade, in sas istitutzione e in sos mèdios massivos.
- a sustènnere s'educatzione plurilingue in sas iscolas de cada òrdine e gradu.
- a favorèssere s'inghitzada noa de sa trasmissione intergeneratzionale de sas cumpetènzias linguisticas.

5. SA LEGE 482/99

Sa Costituzione de sa Repùblica Italiana in s'articulu 6, reconnoschet e tutelat sas minorias linguisticas chi bi sunt in su territòriu natzionale e gasi amparat s'identidade culturale de onniunu.

In atuatzione de su printzipiu numenadu in subra, sa lege n.482 de su 15 de su mese de Idas/Nadale, in s'articulu 2, sighende sos crìterios apostivigados a livellu europeu e internatzionale, reconnoschet, tutelat e promovet dòighi minorias linguisticas chi lis narant istòricas: albanesu, catalanu, croatu, frantzesu, francuproventzale, friulanu, germànicu, gregu, ladinu, otzitanu, sardu e islovenu.

Sa lege 482/99 l'ant posta in òpera cun su DPR de atuatzione n. 345 de su 2 de maju 2001 chi nde sebestat sos àmbitos de aplicatzione e sas maneras operativas.

Sas limbas reconnotas dae custa normativa, galu oe isparginadas in sas regiones de Continente, incluint finas duas limbas chi bi sunt in Sardigna: su sardu e su catalanu de S'Alighera.

Pro gosare de sos contributos postos a disponimentu dae su Dipartimentu de sos Afàrios Regionales (DAR), sos comunos si depent delimitare a manera territoriale cunforma a sa protzedura previdida dae sa letura de s'art. 3 de sa L 482/99 e de s'artìculu 1 de su DPR 345/2001.

Sa Sardigna est sa Regione chi tenet belle totu sos comunos suos delimitados a manera territoriale, prus a notu sunt delimitados 375 Comunos pro su sardu e unu pro su catalanu de S'Alighera comente essit a campu dae sa tabella de su Dipartimentu de sos Afàrios Regionales e sas Autonomias acapiados a s'avisu 2025.

Oe in die, duncas, a pustis de s'insertada de àteros Entes in su 2023/2024, non resurtant delimitados a manera territoriale pro su sardu su Comunu de Buggerru e cussu de Senorbì, chi cun issos si nd'est arresonende pro nche lòmpere a nche tènnere totu sos Comunos sardos delimitados.

In antis de s'intrada in vigèntzia de su D.lgs. 16/2016, sa gestione de sos interventos prevididos dae sa L 482/99 fiat intregada de su totu a su Dipartimentu pro sos Afàrios Regionales. In custu cuntestu sas amministraziones istatales e sos entes pùblicos natzionales depiant presentare in deretura a su Dipartimentu rechestas piessinnadas intro de sos tèrmines e cunforma a sas maneras chi aiat apostivigadu isse etotu. Sos Entes Locales, sas Càmeras de Cummèrtziu e sas Aziendas Sanitàrias locales, intames, mandaiant sas rechestas a sa Regione, chi a pustis de una prima averiguada, las mandaiat a su Dipartimentu.

Cun su D.lgs. 16/2016 s'est fatu unu megioru, difatis, ant tramudadu a sa Regione Sardigna: *"s'esercitziu de sas funtziones amministrativas acapiadas a s'atuatzione de sos disponimentos prevididos dae sos articulos 9 e 15 de sa lege 482/99"*.

Pro custu, sa Regione impreat s'esercitziu de sas funtziones amministrativas petzi pro sos interventos in sos art. 9 e 15, chi pertocant sos contributos destinados a sos Entes locales, a sas Càmeras de Cummèrtziu e a sas Aziendas Sanitàrias locales. Totu sos àteros interventos

prevìdidos dae sa L. 482/99 (chi pertinent a sas amministrazziones istatales, entes pùblicos natzionales, istituzziones iscolàsticas autònomas, universidades e àteros sugetos) abarrant de cumpetèntzia de su Dipartimentu de sos Afàrios Regionales, chi sighit a esercitare finas sas funtziones amministrativas e atuativas de sas demandas chi presentant sos sugetos interessati e retzidores de sos interventos.

S'articulu 9 previdit a craru chi *“Francu su chi est prevìdidu dae s'articulu 7, in sos comunos mentovados in s'articulu 3 si podet, in sos ufitzios de sas amministrazziones pùblicas, impreare a boghe e a manera iscrita sa limba ammitida a tutela. Dae s'aplicatzione de custu comma abarrant foras sas fortzas armadas e sas fortzas de politzia de s'Istadu. Pro chi siat efetivu s'esercitziu de sas facultades mentovadas in s'articulu 1, sas amministrazziones pùblicas provident, finas cun cunventziones cun àteros entes, a assicurare sa presèntzia de personale chi siat a tretu de respòndere a sas rechestas de su pùbliku impitende sa limba ammitida a tutela. Pro custu s'istituit, in sa Presidèntzia de su Consighiu de sos Ministros - Dipartimentu de sos Afàrios Regionales, unu Fundu natzionale pro sa tutela de sas minorias linguìsticas cun una dotazione finanziària cada annu de 9.800.000.000 de francos betzos inghitzende dae su 1999. Custas resursas, de cunsiderare che a limite màssimu de gastu, sunt partzidas annu cun annu cun decretu de su Presidente de su Consighiu de sos Ministros, a pustis de àere intesu sas amministrazziones interessadas. In sos protzedimentos a in antis de su giùighe de paghe si podet impitare sa limba ammitida a tutela. Abarrant sos disponimentos de s'articulu 109 de su còdighe de protzedura penale”*.

Mentras s'articulu 15 disponet chi *“In prus de su chi est prevìdidu dae sos articulos 5, comma 1, e 9, comma 2, sos gastos fatos dae sos Entes Locales pro acumprire sos òbligos chi arribant dae custa lege sunt a càrrigu de su bilàntziu istatale intra de su limite màssimu in totu de 8.700.000.000 de francos betzos cumentzende dae su 1999. 2. S'iscritzione in sos bilàntzios de sos Entes Locales de sas previsionis de gastu pro sos bisòngios mentovados in su comma 1 est subordinada a sa partzidura in antis de sas resursas chi s'agatant in su matessi comma 1 intra de sos Entes Locales interessati, de fàghere cun decretu de su Presidente de su Consighiu de sos Ministros. 3. Sa frunidura de su dinare partzidu cunforma a su comma 2 si faghet a pitzu de sa base de una rendicontatzione dèghile, presentada dae s'ente locale de cumpetèntzia, cun s'indicu de sos motivos de s'interventu e de sas giustificatziones a pitzu de sa congruidade de su gastu”*.

Sos avisos de su Dipartimentu pro sos Afàrios Regionales si fundant a pitzu de bator linias de interventu costantes e firmas, prus a notu s'ativatzione de sos isportellos linguìsticos, s'acumprida de fainas de formatzione linguìstica, s'acumprida de fainas de genia culturale e sa toponomàstica.

A cadauna de custas àreas si donat una pertzentuale piessinnada de totu su contributu assinnadu.

Custa partzidura podet tènnere mudaduras cunforma a s'andanta de sas rechestas arribadas, a sos resurtos in su territòriu de sos interventos fatos e a sas políticas linguìsticas fatos in su tempus.

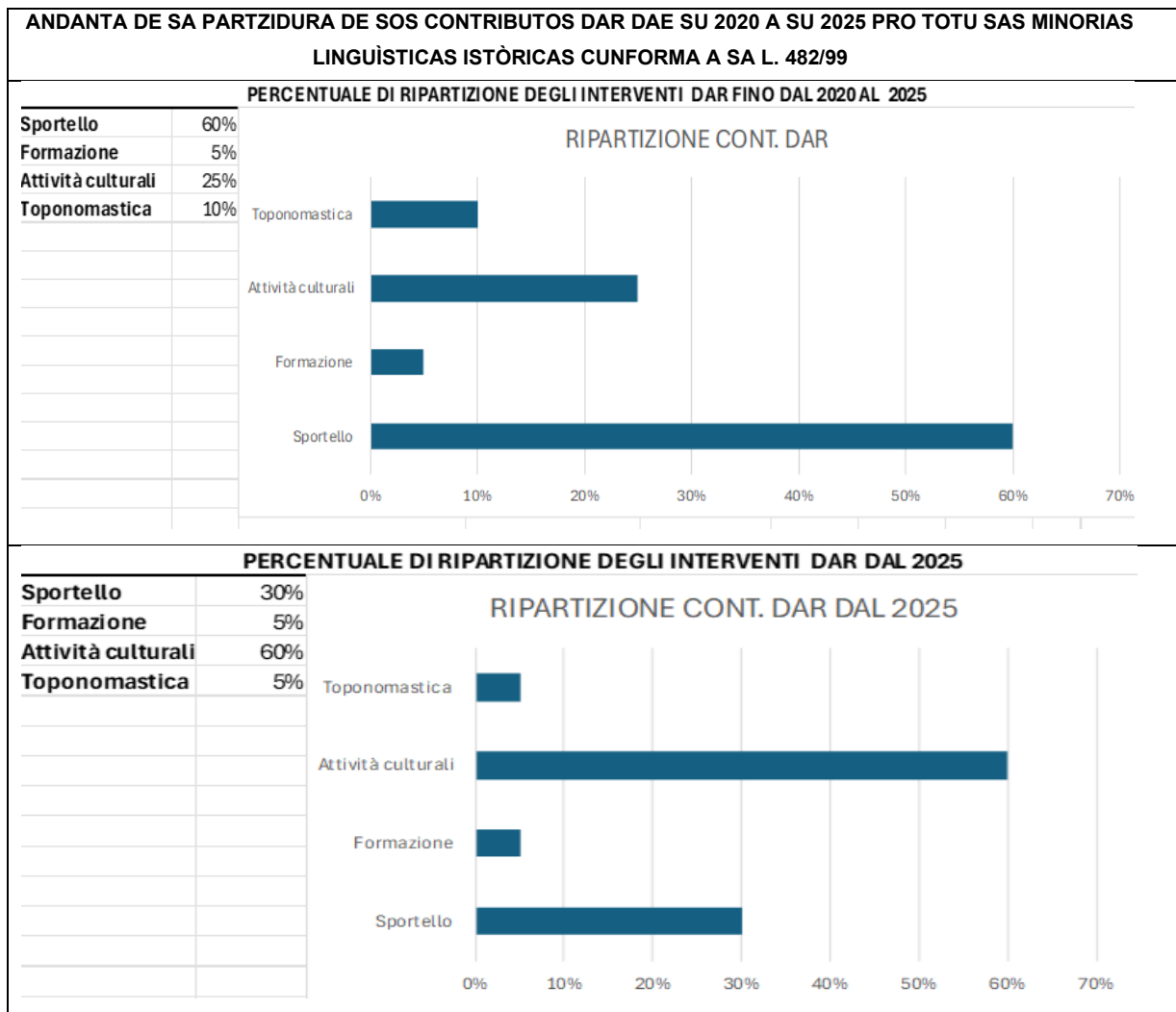
Comente si bidet dae sa tabella chi sighit, in sa purrata chi colat intra de su 2019 e s'annu 2025 si sunt registradas duas variatziones de significu in sas pertzentuales de assinnatzione, una intra de su 2019 e su 2020 e s'àtera in su 2025.

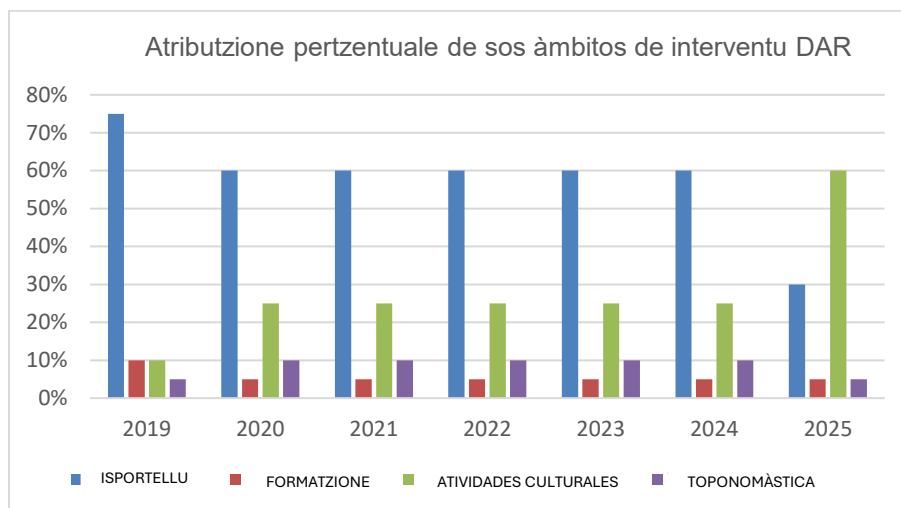
Annualidade	Isportellu	Formatzione	Atividades culturales	Toponomàstica
2019	75%	10%	10%	5%
2020	60%	5%	25%	10%
2021	60%	5%	25%	10%
2022	60%	5%	25%	10%
2023	60%	5%	25%	10%
2024	60%	5%	25%	10%
2025	30%	5%	60%	5%

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA
REGIONE AUTONOMA DELLA SARDEGNA

S'andanta si bidet galu de prus in su gràficu chi sighit:

Dae su 2017 sa RAS at leadu sas funtziones amministrativas suas acapiadas a s'atuatzione, impreu e assinnatzione de sos fundos destinados dae su DAR pro su sardu e su catalanu de S'Alighera.

Custu s'est fatu asseguende sa presèntzia costante e sighida de tres linias de interventu: s'ativatzione de sos isportellos linguìsticos, s'acumprida de fainas de formatzione linguìstica, s'acumprida de fainas de genia culturale; mentras sa toponomàstica l'ant torrada a propònnere in s'annualidade 2023.

Su gosamentu e sa rechesta de ativatzione de sos àmbitos de interventu no acuntessent a pitzu de sa base pertzentuale de su contributu, ma sunt sestados cunforma a su pesu demogràficu de sos Entes chi l'ant pedida, duncas, de unu nùmeru piessinnadu de servitzios linguìsticos chi serbint pro asseguare unu resurtu bonu e cuncretu in su territòriu interessadu.

Cun sa LR 22/2018 in prus de retzire e indicare in su cabu II sas maneras de atuatzione de sos artt. 9 e 15 de sa Lege 482/99, s'islàrghiat sa tutela finas a sas variedades alloglolas de su territòriu: gadduresu, tataresu e tabarchinu, chi mancari non siant reconnotas comente istòricas dae sa legislatzione natzionale, sunt presentes e isparginadas in sos territòrios issoro.

Sende in vigèntzia su PPL 2020/2024 fatu in antis, s'est arribadu a un'acòrdiu pro alliniane totu sas annualidades coladas, acontzende custa discrasia temporale intra de annu de finantziamentu istatale e annu de ativatzione progetuale; sa Regione s'est a bellu-a bellu ativada cun tempèsticas finas amministrativas prus istrintas, chi punnaiant a istransire sos retardos megiores e dende profetu finas dae su ghetu de su traballu, de sa costàntzia e de sa presèntzia de sos servitzios linguìsticos in su territòriu.

Dae su 2020 sas resursas finantziàrias postas dae su DAR in favore de sa Regione Sàrdigna, pro su sardu e su catalanu de S'Alighera, ant postu a craru una variabilidade forte, mustrende mancari gasi una tendèntzia sighida a minimare, cun unu cuadru chi tiraiat fache a una ismenguada istruturale de sos fundos a disponimentu, gasi comente resumidu in sa tabella chi sighit.

Annualidade	Fundos DAR pro su sardu	DAR pro su catalanu
2020	836.038,00	38.979,00
2021	953.344,00	44.449,00
2022	1.419.810,00	66.248,00
2023	999.024,21	46.080,60
2024	690.456,09	31.850,73
2025	656.094,22	30.204,65

Sa Regione Autònoma de Sàrdigna fintzas a su 2022 at manigiadu sos fundos assinnados cun un'Avisu chi li narant "Avisu Pùblicu pro s'impreu de sos fundos de s'articulu 10, comma 5, de sa LR 22/2018" ue bi fiat s'ativatzione de sos àmbitos de interventu, s'ativatzione de s'Isportellu, Formatzione e atividades culturales.

Pròpriu dae s'annualidade 2022 sa manera de frunidura de sas fainas culturales at connotu un'evoluzione de significu: si nch'est difatis barigada sa fòrmula de sos laboratòrios a catàlogu giai apostivigadu, crobados in antis a manera istandardizada a sos benefitziàrios, in favore de una progetualidade autònoma dae banda de sos Entes. Custa formulatzione noa at permitidu s'ativatzione de fainas culturales miradas, cun sa punna de favorèssere sa connoschèntzia linguística, afortiare sos protzessos de imparu e creare cunditziones mègius pro s'isvilupu de sas cumpetèntzias linguísticas dislindadas.

Cadaunu de sos territòrios de Sàrdigna rapresentat unu unicum identitàriu chi si distinghet dae espressadas culturales e traditzionales piessinnadas chi meressent de las avalorare, promòvere e amparare. Su patrimoniu linguisticu ricu sardu si mustrat pro custa cajone comente istrumentu

istratègicu de aunimentu sotziale e trasmissione culturale, e comente mèdiu diretu de comunicatzione a tretu de si relatare cun una colletividade intrea chi si nche reconnoschet, operende pro una trasmissione intergeneratzionale prus manna.

Custa prima mudadura at tentu resurtos bonos dae banda de sos beneficiàrios e l'ant apretziada semper de prus.

In su 2023 sa denominatzione “Avisu Pùblicu pro s'impreu de sos fundos de s'art. 10, comma 5, de sa LR 22/2018” l'ant mudada in s'acrònimu TuLiS (Tutela Limbas sardas) e s'est propostu torra paris a sos àmbitos de interventu firmos e sighidos, chi semper ant distintu sos avisos; cun sa proposta petzi pro s'annualidade 2023 finas de sa toponomàstica chi sos resurtos suos sunt galu iscumproende-los.

Finas sas fainas de Isportellu, cun s'Avisu 2023, ant tentu una mudadura manna in s'ismenguada de sas tradutziones de sos atos amministrativos a unu màssimu de su 10% de totu s'atividade de s'Isportellu linguìsticu, ca custa faina no at tentu unu resurtu de significu in sa populatzione e in s'isparginada sua. S'est dadu tretu de prus, intames, a fainas biatzas e dinàmicas profetasas pro pesare interessu, avalorare e promòvere sas minorias linguìsticas in totu sos àmbitos de rechesta e de classes de edade.

6. SOS ÀMBITOS DE INTERVENTU IN SA LR 22/2018

Sa LR 22/2018 disciplinat interventos mirados in tretos de importu, in armonia cun cussos chi b'ant a livellu italianu e europeu ma cun unu marcu regionale forte:

Istruzione e Formatzione: est previdida s'insertada in percursos formativos de s'insinnamentu- finas in limba italiana- de disciplinas chi pertocant s'istòria, sa literadura e àteros àmbitos culturales acapiados a su cuntestu regionale.

In agiudu a s'atuatzione de sas medidas didàticas est previdida s'Obreria pro s'imparu de su sardu, comitadu interistitutzionale incarrigadu de ammaniare sas lìnias ghia pro s'insinnamentu de sas limbas de sas minorias istòricas. Custas lìnias ghia definint sos critàrios organizativos e metodològicos, sas maneras de valutatzione de s'imparu, s'impreu de su personale dotzente, in prus de sa produtzione e impitu de su materiale didàticu.

Su sistema iscolàsticu regionale tenet su còmputu de acumprire unu cursu formativu plurilingue, fundadu a pitzu de sa cumpresèntzia de sa limba italiana e de sas limbas de minoria, respetende s'autonomia iscolàstica e in su cuadru de sos inditos regionales. Sa possibilidade pro sas famìlias de gosare de s'insinnamentu de sa limba de minoria si impreat cando megant de fàghere s'iscritzione, cun validade pro totu su ciclu iscolàsticu e podende mudare su sèberu annu cun annu.

S'insinnamentu e s'impreu veicolare de sas limbas de sas minorias istòricas sunt prevididos in s'oràriu curriculare de sas iscolas de sa pipiesa, primàrias e secundàrias de primu gradu presentes in sos territòrios delimitados, e sunt promòvidos in intro de sas iscolas secundàrias de segundu gradu.

Pro sustènnere custas atividades, sa Regione previdit contributos finantziàrios destinados a sas istitutziones iscolàsticas chi nche insertent s'insinnamentu o s'impreu veicolare de sas limbas de minoria in misura de significu (a su mancu tres oras a sa chida pro s'iscola de sa pipiesa e duas pro sos òrdines de iscola imbenientes). Sos crìterios de finantziamentu tenent contu de su nùmeru de sos alunnos chi bi leant parte, de sa continuidade de sas esperièntzias coladas, de sa calidade de sos progetos e de s'acostiada multilinguistica. In prus, est previdida una premialidade pro sas iscolas chi ponent dotzentes internos.

Su sistema regionale de sos Isportellos linguísticos agiudat sas istitutziones iscolàsticas pro mèdiu de fainas de tutoràgiu e consulèntzia linguistica, contribuende a manera forte a sa calidade e a sa continuidade de sas esperièntzias educativas.

Un'atentu piessinadu lu tenet su de pònnere paris sas famìlias, cunsideradas atoras de primore in su protzessu de trasmissione intergeneratzionale de sas cumpetèntzias linguísticas. Pro custu, sa Regione promovet finas s'acumprida de laboratòrios didàticos extracurriculares in limba sarda e in sas àteras limbas tuteladas, abertos finas a sas famìlias.

Sa normativa previdit in prus su sustennu a sa produtzione de materiale didàticu originale, finas in formadu multimediale, e a su dopiàgiu de audiovisivos cun una punna educativa. Custos materiales si depent pòdere gosare in piataformas digitales cumpartzidas.

In fines, si reconnoschet comente istratègicu s'investimentu a pitzu de sa formatzione de comintzu e in servitziu de su personale dotzente, in prus de s'afortiada de sas fainas de informatzione e de sensibilizatzione miradas a sas famìlias e a sos operadores iscolàsticos, a

tales chi su valore de s'educatzione plurilingue siat reconnotu e poderadu de su totu giai dae sa pipiesa.

Universitàde, s'agatat in lege cun ruolos diferentes:

-Leende parte a sa Consulta de su Sardu: sas Universidades de Casteddu e Tàtari indicant bator cumponentes de sa Consulta de su Sardu, s'organismu incarrigadu de s'estare sa grafia istandard de sa limba sarda, propònnere normas ortogràficas e dare un'agiudu pro sa definitzione de sa política linguística regionale.

-Collaborende a sa certificatzione linguística: sas Universidades leant parte a s'istèrrida de sas maneras de certificatzione linguística de sa limba sarda e de su catalanu de S'Alighera cunforma a su Quadru Comune Europeu de Referèntzia pro sas limbas (QCER).

-Leende parte a s'Obreria: est prevididu unu rapresentante a intro de s'Obreria pro s'imparu de su Sardu, su comitadu interistituzionale permanente pro s'insinnamentu de sas limbas de sas minorias istòricas. Custu comitadu isterret sas linias ghia pro s'insertada de sa limba in sos programmas iscolàsticos, sa produtzione de materiale didàticu e sa formatzione de sos dotzentes.

-Tenende ruolu de importu in sa formatzione e sa chirca: sa Regione promovet una collaboratzione istruturada cun sas Universidades de Sardigna, pro mèdiu de cunventziones chi potzant incluire cursos pro insinnantes, intèrpretes e tradutores; cursos e master dedicados a sa limba e a sa literatura sarda; fainas de chirca iscientifica e divulgatzione; intregu de certificatziones linguísticas; bursas de istùdiu, assinnos de chirca e dutorados piessinnados.

-Istituzione de s'Acadèmia de su Sardu: in collaboratzione cun sas Universidades de Casteddu e de Tàtari, sa Regione podet istituire s'Acadèmia de su Sardu, cumposta dae chircadores, dotzentes e espertos pro aprofundire s'istùdiu iscientificu de sa limba sarda e pro frunire consulèntzia linguística e iscientifica a sa Regione.

Amministrazione Pùblica e Servitzios Pùblicos: s'importu de sa PA est afortiadu comente fattore fungudu in sas políticas linguísticas. Sa LR 22/2018 torrat a disinnare sa retza de sos Isportellos linguísticos pro assicurare un'atuatzione isparghinada a finu de sa L.482/99 (artt. 9 e 15) e nde disciplinat s'esercìtziu de sas funtziones amministrativas tramudadas dae s'Istadu, ponende in contu sa presèntzia de personale a tretu de impitare sa limba de minoria, sa possibilitade pro sos cumponentes de sos òrganos collegiales eletivos de intervènnere in sas

limbas de minoria cun tradutzione, e sa publicatzione de atos e documentos traduidos, semper abarrende su valore legale de su testu in italianu. Sa Regione promovet e sustenet s'impreu de sas limbas in sos ufizios suos e sa comunicatzione istituzionale bilingue, cun tradutziones rechestas pro s'istemma, atos de importu, denumenatziones de sos organismos, giassos web, impitende sa LSC, Limba Sarda Comuna "*Normas linguisticas de riferimentu a caràtere isperimentale pro sa limba iscrita de s'Amministrazione regionale*" pro veicolare su tema in su cuntestu amministrativu. Sos Comunos, sas Càmeras de Cummèrtziu, sas Aziendas Sanitàrias podent presentare progetos ponende in contu sos bisòngios de assicurare livellos parìviles de tutela. Sos Isportellos Linguìsticos - *Ofizios de su sardu* – tenent paritzas masiones in su territòriu regionale intra de custos sa tradutzione, sa formatzione de su personale de s'amministratzione pùblica locale, s'agiudu in sa comunicatzione, sa collaboratzione pro sa toponomàstica, assistèntzia/consulèntzia. Agiudu cun cursos pro sa tzitadinàntzia, sustennu a sas impresas.

Mèdios de comunicatzione, editoria, informàtica e web: sunt sos trastes de fundamentu pro sa promotzione e s'isparghinada de su chi si faghet. Est previdida finas una cunventzione cun sa RAI regionale in ue de tres unu de sa programmatzione est chistidu pro temas de informatzione e aprofundimentu in sas limbas tuteladas. Sa Regione sustenet cun dinare sa produtzione, distributzione e isparghinada de òperas editoriales (in paperi o multimediales), programmas televisivos/radiofònicos e istrumentos informàticos/software/aplicatziones, finantziende finas emittentes chi trasmitint in limba de minoria ebbia. Essende ainas atzivas impitadas pro promòvere sas limbas e cumpartzire esperièntzias sunt istrumentos chi podent agiudare sa trasmissione intergeneratzionale comente pro esempru s'acumprida de unu canale online dedicadu a pipios e pitzocos.

Cultura e Vida sotziale: su sustennu a fainas culturales est de importu ca mantenet acapiada sa limba a sa realidade locale. Sa Lege agiudat s'atividade de sugetos privados cun punnas istatutàrias de istùdiu, chirca, formatzione, amparu e promotzione pro sa trasmissione intergeneratzionale. Est reconnotu sa balia de sas artes pròprias veiculadas cun sa limba, che a sos limbàgios poèticos musicales (*cantu a tenore, launeddas, poesia a bolu, cantu a cuncordu, cantu a chiterra*), cantu modernu/cuntemporàneu, tzìnema e teatru. S'ISRE (Istitutu Etnogràficu de Sardinia) cuncurret a s'atuatzione contigende manifestatziones, cursos, produtzione (musicales, teatrales, tzìnema, dopiàgiu), e cun sa partecipatzione a eventos. Tenent unu rolu in custu àmbitu sas *Domos de sa cultura* ca sunt logos pro sortire, pro s'imparu e pro sa trasmissione, e unu catàlogu multimediale de sas artes. Totu custas sunt formas de promotzione

artistica chi punnant a s'afortiada de s'impreu de sas limbas de Sardigna chi agatant una raighinada forte cun su territòriu. Sa Regione podet dare premialidades pro sa comunicatzione de eventos culturales finas in limba de minoria. Sa punna est de favorèssere s'impreu fitianu e normale de sas limbas finas in setores piessinnados comente a s'isport, su mundu de s'ispetàculu, su turismu, s'agricultura e àteros e sas fainas acapiadas a issos.

Toponomàstica e Sinnaletica: est prevididu s'agiudu a sa chirca e a sa torrada a campu de sas denumenatziones in limba sarda e in sas àteras limbas de Sardigna, cunforma a s'impreu locale comente a sa sinnaletica verticale. Sa Regione e sos Entes Locales collàborant pro sa computada/catalogatzione de su patrimoniu toponomàsticu e sa divulgatzione de s'Atlante linguistichu e toponomàsticu. S'impreu curretu de sa sinnaletica bilingue est de fundamentu pro su prestìgiu e sa visibilitade de sa limba. Sa Regione frunit consulèntzia e podet pònnere in contu s'agiudu finantiàriu pro sa cartellonistica pùblica (ufitzios, portos, aeroportos, istatziones, trasportos) e promovet acòrdios pro sa sinnaletica istradale bilingue finas cun sa collaboratzione de sos isportellos in sa chirca/torrada a campu de sa toponomàstica.

7. ATORES ISTITUTZIONALES E COLLABORATZIONES

Pro tènnere una politica linguistica atziva sa Regione apostivigat sas punnas e su programma, acumpritu, avèriguat, avalorat, coordinat còmputos iscolàsticos, promovet e leat parte a unu sistema firmu de relatas cun àteras minorias linguistichas in àmbitu natzionale e internatzionale e cun sas fainas suas punnat a un'acostiada multilivellu e multidimensionale cun sos atores diferentes chi bi leant parte:

Comunos e Autonomias Locales: cuncurrent a lòmper a sas tareas e a s'atuatzione de sa lege natzionale, collaborende cun àteros entes e adeguede istatutos/regulamentos in prus chi a tènnere unu rolu de fundamentu a pitzu de su tema de sa toponomàstica.

Università e istitutos de Chirca: collàborant pro istùdiu, chirca, formatzione (dotzentes, intèrpretes, tradutores), certificatziones, cursos piessinnados (limba, literadura, etnomusicologia), publicatziones, prèmios e bursas.

Isportellos Linguìsticos: sunt sos istrumentos operativos de sa politica linguistica in su territòriu, traballende pro sa sensibilizatzione, promotzione, tutoràgiu iscolàsticu,

assistèntzia/consulèntzia, agiudu a sas impresas e chi torrante a sa punna de una retza istruturada.

Organismos Consultivos: che a sa Consulta de su sardu, chi aprontat propositas normativas e frunit parres che a sa sestada de una proposta de norma linguistica unificada pro sa limba sarda iscrita. *S'Obreteria pro s'imparu de su sardu*, unu comitadu interistituzionale permanente pro s'insinnamentu de sas limbas de sas minorias istòricas chi ammàniat sas lìnias ghia chi apostìvigant sos crìterios e sas maneras de organizatzione e de comente fàghere sas atividades chi pertinent a custu àmbitu. *S'Acadèmia de su Sardu* un'organismu de istudiosos e espertos incarrigadu de ofèrrere agiudu linguisticu e tècnicu.

Entes Públicos e Privados: impinnados in s'istùdiu, in sa chirca, in sa formatzione e in sa promotzione de sas limbas de minoria, cun un'atentu a cussos reconnotos e raighinados in su territòriu. S'isetat una collaboratzione e coordinamentu prus ampru dae banda issoro pro ismanniare su prestìgiu de sas limbas, favorèssere s'atinu e isvilupare una retza firma de relatas, finas a livellu natzionale e internatzionale cun sas àteras comunidades linguísticas. Sa punna est de nde pesare unu sistema collaborativu pro parare fronte a sos desafios de sa tutela e valorizatzione de su patrimoniu linguisticu.

ISRE: Istitutu Superiore Regionale Etnogràficu tenet unu ruolu de primore in relata a sa tutela e promotzione de sas artes pròpias veiculadas cun sa limba sarda e sas àteras limbas de Sardigna collaborende finas a s'acumprida de manifestatziones pùblicas e ispetàculos chi lis pertocat (es. cantu a tenore, poesia a bolu, teatru, tzinema).

8. S'ISTADU DE ATUAZIONE DE SOS INTERVENTOS

Sa Regione at presentadu su primu Pianu suo de Política Linguística de chimbe annos pro sa purrata 2020-2024 chi at dadu atuatzione cuncreta a sa Lege regionale n. 22 de su 2018, cun sa "Disciplina de sa política linguística regionale". Est istadu unu passàgiu de fundamentu, chi at rapresentadu su comintzu de unu caminu istruturadu e fatu cun atinu, conca a sa promotzione e a sa valorizatzione de sa limba sarda, de su catalanu de S'Alighera, de su gadduresu, de su tataresu e de su tabarchinu.

Su Pianu at istèrridu sas bases pro un'impiantu istàbile de políticas linguísticas, moende-si mescamente peri lìnias istratègicas, ponende in òpera percursos amministrativos e istituende

linias de interventu piessinnadas: s'iscola cun INSULAS E FRAILES, sos mèdios massivos cun IMPRENTAS, sos isportellos linguìsticos in sas amministrazziones pùblicas cun TuLiS e sas Certificatziones subra de sa cumpetèntzia linguìstica; una de livellu C1 chi sighit sos inditos QCER (Cuadru comune europeu de riferimentu pro sas Limbas), e una chi li narant NARA·MI chi pertenet a petzi sa cumpetèntzia orale. Custos àmbitos los ant cunsiderados prioritàrios pro sa capassidade issoro de cajonare un'efetu cuncretu e isparginadu subra de s'impreu de sa limba in sa vida fitiana, mescamente pro interessare a sas generatziones de sos giòvanos, e pro su chi pertocat sa visibilidade pùblica e su gosamentu de sos servìtzios.

Un'elementu chi at piessinnadu su Pianu 2020-2024 est istadu s'acumprida de sa chirca sotziolinguìstica a pitzu de s'impreu de su sardu intra de sos giòvanos, giai mentovada in subra, pro nche nde tirare una fotografia de s'istadu de sas cumpetèntzias a dies de oe, de sos cumportamentos e de cuntestos de impreu de sa limba. Sos resurtos de custa chirca sunt de fundamentu non petzi pro connòschere sa realidade linguìstica de oe in die, ma finas comente instrumentu de orientamentu pro sas políticas de su benidore.

Est istadu un'atòbiu de importu mannu finas sa *Cunferèntzia Aberta*, momentu de arresonu e de cunfrontu abertu intra de sos sugetos e sos entes de su settore. Custa at dadu sa possibilitade de connòschere s'istadu de atuatzione de sos interventos prevididos dae sa lege, de regòllere propostas de annoamentu pro torrare imposta a sos bisòngios chi nde sunt essidos a pìgiu e de dare agiudu a s'istèrrida de linias istratègicas noas.

Tocat de nàrrere chi una politica linguìstica atziva no est s'atuatzione automàtica e sena distintzione de totu sos artìculos chi s'agatant in una lege. A s'imbesse, custa si fundat a pitzu de sa capassidade de seberare sos interventos cunsiderados prus de importu, sustenìbiles e produtivos cunforma a su cuntestu, a sas resursas a disponimentu e a sas punnas persighidas. Custa est sa manera pro permìtere de ammaniare unu cuadru coerente e echilibradu, abertu a sa revisione e chi si podet annoare, finas pro mèdiu de bandos e avisos singulos, castiende a sos èsitos progressivos de sas atziones printzipiadas, a sos resurtos e a àteros indicadores de importu.

8.1 Imprentas

Dae su ghetu econòmicu Imprentas est s'interventu prus mannu intra de sos chi at ammaniadu sa Regione Sardinia in contu de políticas linguìsticas. Sos documentos istratègicos de sa

Regione Autònoma de Sardigna ponent a craru, oramai dae annos, su ruolu de fundamentu de s' "economia de sa connoschèntzia" e de su settore culturale che a motores de isvilupu e istrumentos de crèschida econòmica e sotziale. Cun custa mirada, Imprentas no at petzi mantesu biu unu settore diligu, ma nd'at favorèssidu s'evoluzione e s'afortiamentu, siat pro su chi pertenet a sa cantidade chi pro sa calidade, cun unu finantziamentu mesanu de 1.834.098 èuros pro cada annu.

Sa base normativa de s'Avisu Imprentas tenet raighinas in sos commas 2 e 3 de s'artìculu 22 de sa Lege Regionale 22/2018, chi disciplinat sos interventos in sos setores de sos mèdios massivos, de s'editoria, de s'informàtica e de su web.

Sena de Imprentas, su panorama de sos mèdios in limba sarda – pro mannària, variedade e calidade – non diat esistere in sas formas de oe in die. Custu interventu at tentu un'efetu in fatu a s'àteru: sa nàschida de unu settore de sos mèdios biatzu e annoadore, chi at influentzadu a sighidura finas àmbitos pariviles chi, fintzas a tando, no aiant impreadu mai sas limbas de Sardigna. Custu efetu s'est ismanniadu siat in intro de s'universu de sos mèdios massivos, siat in àteros setores culturales e creativos.

In prus su programma at finas giuadu a sa nàschida de oportunidades professionali pro giòvanos cun cualificas de primore – a s'ispissu cun percursos post-universitàrios – chi ant seberadu de aturare in Sardigna, dende impèllida noa a su settore. Medas produzioni acumpridas cun s'agiudu de Imprentas tenent unu livellu de calidade chi las podet pònnere in su panorama europeu e, dae chi s'ant a tradùere, calicuna finas internatzionale.

8.1.1 S'AVISU IMPRENTAS

S'Avisu Imprentas rapresentat, cada annu, un'oportunidade manna pro sos operadores econòmicos chi traballant in su settore de sos mèdios, ca lis permitit de gosare de resursas finantziàrias pro produtos fatos in sas limbas de Sardigna.

Su contributu pùblicu si dat, a manera generale, in sa misura de su 100% de s'ispesa ammissibile, petzi presentende una liberatòria chi autorizat sa Regione Autònoma de Sardigna a impreare sos materiales produidos. Sena de custa liberatòria, sa pertzentuale de finantziamentu ismènguat a s'80%. S'adesione manna a custa clàusola at postu a disponimentu, cun valore giuridicu, unos cantos càbidos chi diant pòdere prenare una piattaforma regionale dedicada, pro los cumpartzire e valorizare a favore de totu sa colletividade sarda finas cun punnas didàticas.

Mancari sigat un'istrutura de base costante, s'Avisu est aggiornadu cada annu pro torrare imposta chi s'adatet a sos bisòngios chi nde essint a campu dae su setore. Sa durada finantziària sua est biennale, e onni operadore podet presentare petzi una proposta pro cada lìnia de interventu. Sas Lìneas printzipales de atividade sunt:

- Lìnia A: publicatzione de artìculos in cuotidianos, periòdicos e giornales in lìnia;
- Lìnia B: produtzione, distributzione e isparginada de òperas editoriales in paperi o multimediales;
- Lìnia C1: produtzione de programmas radiofònicos trasmitidos cun cada mèdiu de isparginada;
- Lìnia C2: produtzione de programmas televisivos trasmitidos cun cada mèdiu de isparginada;
- Lìnia E: sustennu a sas emitentes televisivas e radiofònicas chi trasmitint, in forma de assòtziu puru, petzi in sas limbas de minoria e in sas variedades alloglolas.

Sos massimales pro cada Lìnia sunt:

- Lìnia A: 25.000 èuros pro sos cuotidianos, 22.000 èuros pro sos periòdicos;
- Lìnia B: 16.000 èuros pro su formadu de paperi; 12.000 èuros pro su formadu e-book;
- Lìnia C1: 30.000 èuros;
- Lìnia C2: 60.000 èuros;
- Lìnia E: a comintzu 50.000 èuros, artziende finas a èuros 70.000 in s'Avisu 2023-2024 pro calare a èuros 61.300,85 in s'Avisu 2023-2024.

Sos beneficiàrios, partzidos pro cada Lìnia, sunt:

- Lìnia A: aziendas editoras de giornales cuotidianos, giornales periòdicos o giornales petzi in lìnia, cun unos cantos piessinnos comente a s'iscritzione in su Registru de sas impresas cun còdighe ATECO J58;
- Lìnia B: impresas assentadas in su Registru de sas impresas cun còdighe ATECO J58 comente còdighe primàrgiu, e àteros piessinnos;
- Lìnia C1: operadores econòmicos cun iscritzione in su Registru de sas impresas cun còdighe ATECO J59 o J60.1, e àteros piessinnos, comente s'acumprida de unu produtu che pare in sos ùrtimos 3 annos;
- Lìnia C2: operadores econòmicos assentados in su Registru de sas impresas cun còdighe ATECO J59 o J60.2, e àteros piessinnos, comente s'aplicu de cuntratos natzionales de riferimentu pro sos dipendentes issoro;

- Lìnia E: emittentes radiofònicas e televisivas privadas e locales, chi trasmitant petzi in limba de minoria o variedade alloglota.

Totu sas impresas chi leant parte a s'Avisu Imprentas depent tènnere a su mancu su 90% de su faturadu in Sardigna. S'est seberadu de istruire s'Avisu pro impresas e operadores econòmicos assentados in su registru de sas impresas pro favorèssere istruturas econòmicas bastante fortes.

A sos destinatàrios de s'interventu IMPRENTAS, pro los favorèssere e agiudare finas ammaniende e faghende sa "Cunferèntzia aberta" de su 2023, los ant cuntatados pro otènnere informos subra de su livellu de crasesa de sos avisos pùblicos IMPRENTAS e de sa modulistica chi lis pertocat. In su sondàgiu fatu in forma anònima, sa resposta est istada pro prus de su 50% "bona", e pro sos àteros "adequada".

Antis de relatare subra de sos produtos chi ant fatu in sas lìneas diferentes, est de profetu a indicare cales sunt istadas sas summas istantziadas e cales sas chi ant pagadu

Avisu	Summas istantziadas	Summas pagadas
2020-2021	2.131.000,00	1.109.999,06
2021-2022	1.447.082,86	1.269.634,00
2022-2023	1.368.750,00	1.308.750,00
2023-2024	1.854.562,50	1.817.809,56
2024-2025	2.961.371,25	

Sos pagamenti, comente dat a bìdere sa tabella in subra, sunt creschende a manera sighida, e custu bolet nàrrere siat chi s'interessu pro s'Avisu s'est ismanniende e finas chi su settore est in salute.

In totu sas lìneas nde sunt essidos a pìgiu sugetos imprenditoriales chi, in sos annos, ant megioradu sa calidade de su produktu issoro e ant permitidu a sas limbas de Sardigna de intrare in cuntastos comunicativos noos, parende fronte a temas originales in manera originale. Sas limbas de Sardigna si sunt abertas a repertòrios linguìsticos e àmbitos de impitu noos.

A bortas, sa calidade e sas potenzialidades chi si sunt apretziadas sunt de primore finas in generale e non petzi dae unu ghetu locale. Sunt produtos chi podent finas brincare su mare afirmende-si a livellu internatzionale.

In sos Avisos, a bortas, s'est insertada carchi novidade. Cando fiat in vigèntzia su Pianu 2020-2024 bi sunt istadas finas linias isperimentales comente sa Lìnia D, dedicada a s'acumprida de istrumentos informàticos, software e aplicatziones pro favorèssere s'isparghinada de sas limbas de Sardigna finas in internet, sa sutalinia "A Vista", in intro de sa lìnìa A, pro finantziare artìculos cun visibilidade manna cun s'impreu de sas limbas sardas in sos cuotidianos, periòdicos e giornalies in lìnìa e una dedicada a sos curtzumetràgios in intro de sa lìnìa C2. Ma sa novidade in sa sestada de s'Avisu est istada s'acumprida de duas lìnias diferentes, sa C1 e sa C2 (chi pertinent a sa produtzione de programmas radiofònicos sa prima e televisivos sa segunda) siat pro su nùmeru mannu de domandas retzidas, siat pro sa genia diferente de produtos chi si faghent.

8.1.2 PRODUTOS ACUMPRIDOS

Pro su chi pertocat sos produtos fatos, custos sunt sos ischemas de resùmene:

Lìnia A	
Annualidade	Cartellas
2020-2021	2850
2021-2022	2480
2022-2023	2590
2023-2024	2824

Sa lìnìa A, comente giai mentovadu in subra, pertenet a sa publicatzione de artìculos in sos cuotidianos, periòdicos e giornalies in lìnìa. Su prus de sos progetos presentados annu cun annu sunt in intro de su settore web, ue unos cantos giornalies sunt o totu in limba sarda o in catalanu de S'Alighera o sinono cun una presèntzia de importu de una de sas limbas de Sardigna, mentras

sos àteros ant fatu setziones iscrobadas in intro de sos giassos issoro in limba italiana. Sas temàticas presentadas sunt medas: in prus de sas chistiones culturales chi pertocant sas traditziones bi sunt novas de crònaca (mescamente locale), de sotziedade, cultura, ambiente e isport, economia, assòtzios. Carchi giornale at fatu setziones a tema dedicadas a s'isport sardu de profesionistas e de diletantes, a sos personàgios nòdidos, a s'agroalimentare, a aprofundimentos políticos o istòricos. Sos giornales in linia ant promòvidu e torradu a propònnere finas cun sos mèdios sotziales sos càbidos de sos progetos issoro.

Linia B	
Annualidade	Produtos editoriales acumpridos
2020-2021	10
2021-2022	10
2022-2023	6
2023-2024	7

Sa linia B pertocat sa produtzione, distributzione e isparghinada de òperas editoriales in paperi o multimediales e in sos annos at presentadu unas cantas produtziones chi si distinghent pro sos càbidos issoro e su pùblicu de riferimentu. Medas produtziones punnant a veiculare sa cultura e sas traditziones, àteras sunt prus interessadas a divulgare s'istòria e sa geografia locale cun libros illustrados, àteras a sa chistione linguistica ischeta comente grammàticas (finas in sas àteras limbas de Sardigna) o testos ispetzialisticos a pitzu de sa fonologia e sa morfologia. Sa majoria de custas produtziones sunt a disponimentu in formadu e- book.

Ràdiu e TV – Lìneas C1, C2 ed E	
Annualidade	Oras produidas
2020-2021	784,5
2021-2022	1110,6
2022-2023	805
2023-2024	971

Sa produtzione de programmas radiofònicos trasmitidos cun cada mèdiu de isparghinada est imbetzes s'àmbitu de sa Lìnia C1 chi at frunidu produtos de unas cantas crezes, francu sos notiziaris clàssicos de informatzione. Sas produtziones ant impitadu formados diferentes: dae sas intervistas a protagonistas locales a sos arresonos in istile collochiaie, finas a sas ciaciarradas radiofònicas meras e sìncheras.

Sos programmas ant isperimentadu unos cantos temas ma semper castiende mescamente a sos de sa traditzione, dae s'iscoberta de faeddos e avesos sardos a sas fainas antigas, dae sos contos populares a sos mitos e paristòrias isulanas, presentados giai semper cun monòlogos, leturas de branos, adatamentos narrativos o folas. Bi sunt finas càbidos divulgativos subra de s'iscièntzia, salute e preventzione, recreu, isport isulanu e mundu de s'iscola, retzetas, aprofundimentos subra de su mundu de sa mùsica o de sas retzas sotziales, e finas maneras noas de contare comente radiodrammas o iscenegiados radiofònicos.

Sa Lìnia C2 est dedicada a sa produtzione de programmas televisivos cun cada mèdiu de isparghinada e est piessinnada dae una variedade manna de produtos. A costàgiu de sa presèntzia, chi non si podet istransire – e chi si podet puru cumprèndere – de trasmissiones a pitzu de su mundu traditzionale sardu, cun atentzione pro su prus a sas fainas, a sa mùsica e a sas artes poèticas, nde sunt essidos a pìgiu finas format annoadores chi ant ismanniadu sa mirada de su panorama musicale de s'isula, insertende generes cuntemporàneos comente a su rock, s'hip hop e su rap.

In prus si nch'est barigadu su format clàssicu fatu in istùdiu, a favore de produtziones fatas in esterna chi impitant tecnologias modernas che a sos drones, pro acumprìre documentàrios e unu resurtadu televisivu de efetu. De importu mannu finas sos produtos cun divulgativos a pitzu de

chistiones che a s'architettura religiosa, sa richesa turistica de sas tzitades e de sos territòrios, s'istòria sarda, partzida in perìodos o argumentos, s'iscièntzia o s'enogastronomia o produziones chi impitant tecnologias 3D pro disinnos animados ma finas quiz televisivos.

In prus bi sunt finas produziones pro sa pipiesa, moende dae s'interessamentu diretu de sas iscolas – siat in istùdiu siat pro mèdiu de documentàrios fatos in sos istitutos etotu – finas a sos format didàticos che a imbalapipios, paristòrias e cantzones cuntemporàneas e torradas a interpretare e giogos manuales, piessinnados dae una mirada moderna e chi potzat cajonare interessu, pensadas pro gosare de sas limbas de Sardigna de manera praghile e aberta.

Sa linia E finàntziat emitentes radiofònicas e televisivas privadas e locales, chi trasmitint petzi in limba minoritària o variedade alloglota.

8.1.3 PUNNAS

Tenende in contu sas produziones fatos, sa trasmissione intergeneratzionale nche resurtat prus simple. In custa manera s'est l'òmpidu a una de sas punnas de su PPL 2020-2024. Sas fainas de "corpus planning" abisòngiant de custos produtos: chi postos a disponimentu, a manera pretzisa, de sa comunidade iscientifica, podent tènnere balia manna.

Su bisòngiu de una piataforma chi potzat permitere de fàghere gosare totu custos produtos nde essit a pìgiu finas proite una parte manna de custos si trasmitit in unu canale ebbia, chi est RTS, mentras su restu de sa produzione de sa majoria de sos beneficiàrios gaii semper la trasmitint petzi una borta, o puru in su giassu de sa produzione etotu o in Youtube, a s'ispissu sena fainas adatas a sa promotzione e visibilitade de su chi s'est acumpridu. Pro su chi pertenet a sa linia C1, carchi produzione sunt cumentzende a la insertare in sas piataformas podcast.

8.1.4 RESURTOS E LÌNIAS DE TENDÈNTZIA

Benit male a apostivigare s'efetu chi totu sas produziones de s'Avisu Imprentas ant tentu subra de sas cumpetèntzias linguísticas de sa populatzione sarda, finas proite sas chircas sòtziolinguísticas si fundaiant subra de s'autovalutatzione. Ma de seguru sas fainas in custu setore mudant sa peretzzone e su cunsideru in s'impreu de sa limba, cajonende unu clima e unu cuntestu favorevole chi, mancari sena efetos de su totu e in deretura pro su chi pertocat sas chistiones linguísticas, giuat a àteras fainas chi punnant prus a su ghetu formativu e didàticu.

Cun sa mirada de agiornare e adeguare a sas mudaduras de su panorama comunicativu

cuntemporàneu, b'at s'ispera chi bi siat un'abertura sighida de s'Avisu Imprentas finas a sas professiones noas e a sas atividades a inghìriu de su mundu de sos mèdios digitales. Sa presèntzia sighida de figuras comente sa de sos influencer in sa vida de totu sa comunidade sarda, difatis, oe in die si podet cunfrontare cun cussu de unos cantos àmbitos giai sustènnidos dae su bandu. Un'annoadura chi si diat pòdere fàghere est sa de insertare una linia de finantziamentu noa – o una sutalinia de sa Lìnia A – dedicata a manera dislindada a su mundu de sos mèdios sotziales e a sas professiones noas che a sos influencer, sos content creator e sos social media manager, chi sunt a tretu de annoare sas maneras comunicativas de sos giornales in linia e nde buscare imitadores noos, mescamente intra de sos giòvanos, o chi potzat integrare sas atividades propostas dae sos giornales in deretura in sa Lìnia A pro nde ismanniare e afortiare su gosamentu e isparghinada sena si firmare petzi a s'iscritura.

Su pròpriu arresonu si podet fàghere finas pro sa visibilitade e su gosamentu de sos produtos editoriales de sa linia B. Cara a custa àndala, si ponet a craru su bisòngiu de previdere unu sustennu pro sa produtzione, distributzione e isparghinada de libros iscolàsticos e materiales didàticos in limba sarda e in sas àteras variedades linguìsticas tuteladas. Custu interventu diat respòndere in deretura a a sos disponimentos de s'articulu 21 de sa LR 22/2018, chi at apostivigadu chi *“sa Regione sustenet sa produtzione de materiale didàticu originale, finas in forma multimediale, e su dopiàgiu de materiale audiovisivu pro s'insinnamentu veicolare de sa limba sarda, de su catalanu de S'Alighera e de su tataresu, gadduresu e tabarchinu e pro ammanniare sas atividades educativas.”* Custos materiales, in prus chi in paperi, diat tocare de los regòllere in unu portale digitale ùnicu de gosare in deretura, mescamente pro su chi pertenet a s'impreu potenziale issoro in àmbitu didàticu e formativu.

8.2 TuLiS

Sa L. 482 “Normas in matèria de tutela de sas minorias linguìsticas istòricas” est sa norma chi at reconnotu su sardu e su catalanu de S'Alighera comente limbas istòricas de sa Repùblica Italiana, paris cun s'albanesu, su germànicu, su grecu, s'islovenu, su croatu, su frantzesu, su franco-proventzale, su friulanu, su ladinu e s'otzitanu.

Annu cun annu su Dipartimentu pro sos Afàrios Regionales e sas autonomias – Ufitziu IV – Ufitziu pro sos afàrios giurìdicos, sas autonomias locales, sas minorias linguìsticas e sa comunicatzione – istituìdu in sa Presidèntzia de su Consìgiu de sos ministros - previdit de annu in annu

un'istantziamentu a favore de Entes pro sa promotzione e valorizatzione de sas minorias linguìsticas istòricas ammitidas a tutela.

De custu istantziamentu nde gosat su “Fundu natzionale pro sa tutela de is minorias linguìsticas” de su cale a sos articulos 9 e 15 de sa Lege. Sa partidura de sas resursas chi faghent parte de su Fundu mentovadu est apostivigada semper annu cun annu cun s'essida de s'Avisu pùblicu.

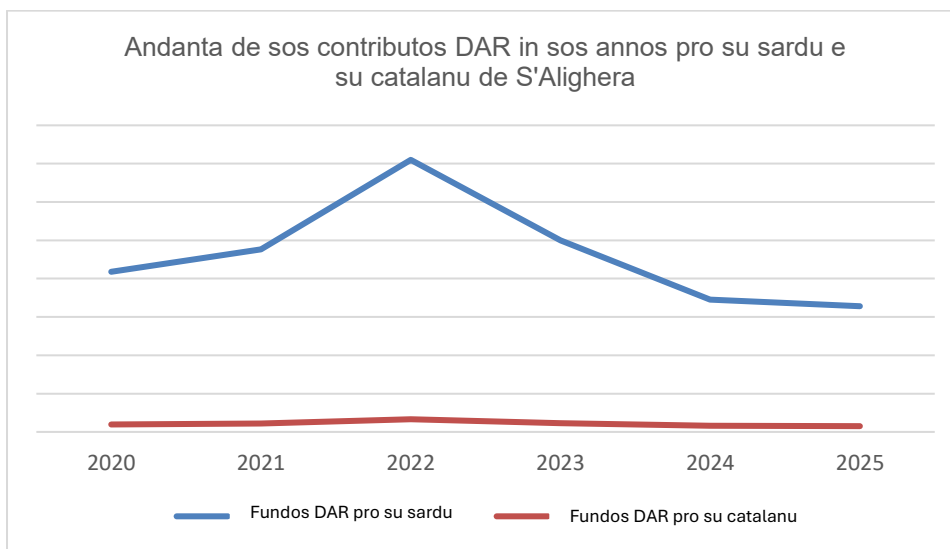
Sa summa totale de su finantziamentu pro sa Regione Sardigna est su resurtadu de sa proportzione intra de su nùmeru de sos Comunos delimitados in sa Regione e sos chi sunt delimitados in totu su territòriu natzionale, e s'otenet cun riferimentu a sas duas minorias linguìsticas presentes in sa regione: sardu e catalanu.

Cada annu sa Regione Sardigna est integrende sos fundos assinnados dae su Dipartimentu cun sos fundos regionales L.R. 6/2012 “Integratzione regionale de sos contributos istatales erogados a sos Entes locales pro sa tutela de sas minorias linguìsticas istòricas” chi serbint pro more de sa crèschida de sas rechestas dae parte de sos Comunos pro permitere sa tutela, promotzione e isparghinada de sas minorias linguìsticas in totu su territòriu de Sardigna.

Su DLgs 16/2016 nch'at tramudadu a sa Regione Autònoma de Sardigna s'esercìtziu de sas funtziones amministrativas pro pònnere in òpera sos disponimantos prevididos dae sos articulos 9 e 15 de sa lege n. 482/1999; dae custa data, duncas, sa Regione Sardigna podet manigiare ex se sos fundos istatales assinnados dae su DAR cunforma a sas istrategias prus adeguadas e adatas pro su territòriu sardu cun un'Avisu pùblicu chi s'ghit sas diretivas de su DAR, e chi dae su 2023 lu mutint cun s'acrònimu TuLiS (Tutela Limbas Sardas).

Cun sa LR 22/2018 s'est pòdidu tutelare e promòvere non petzi su sardu e su catalanu de S'Alighera ma finas sas variedades alloglolas de su territòriu, gadduresu, tataresu e tabarchinu, cun dinare de sa regione istantziadu annu cun annu pro custu. Est gràtzias a sa politica linguìstica noa cumentzada cun sa LR 22/18, dae su 2021 a oe si podet nàrrere chi sa presèntzia de servìtzios linguìsticos de totu sas minorias linguìsticas istòricas e alloglolas est crèschende in s'ghida e isparghinende-si in totu sos territòrios de sa Regione. Sa tutela, promotzione e valorizatzione de su sardu e de su catalanu sunt garantidas dae sas assinnatziones istatales de su DAR e sas integratziones de fundos regionales, mentras sunt petzi sos fundos regionales a lu fàghere pro sas variedades alloglolas.

Dae su 2022 a como, si podet bìdere una minimada sighida de sas resursas finantziàrias istantziadas dae su DAR a favore de sa Regione Sardigna, siat pro su sardu chi pro su catalanu de S'Alighera:

Sa minimada sighida de sas resursas cajonat su bisòngiu de integrare sas resursas istantziadas de su DAR cun àteras resursas regionales, siant custas unu avantzu vinculadu chi nde benit dae resuzos, torradas de dinare a segus, rèvocas o fundos noos destinados a integrare sas resursas istatales e/o garantire s'iscurrimentu de sas graduatòrias e nche nde satisfare sa rechesta de interventos linguìsticos in su territòriu.

Integratziones Regionales	
Annualidade	Sardu
2022	0,00
2023	1.305.098,38
2024	622.586,09

Su datu pro s'annu 2022, chi paret sena integratzione a livellu regionale, est ca s'annualidade previdiat una purrata de duos annos e finas ca est istada piessinnada dae una partecipatzione

manna meda. Pro custu, in su 2022, ant pòdidu presentare domanda petzi sos sugetos chi non fiant giai leende parte a progetos ativos in s'àmbitu de su ciclu biennale cumentzadu s'annu in antis.

S'Avisu de su DAR s'isviluppat in bator linias de interventu: isportellos linguísticos, formatzione, atividades culturales e toponomàstica. S'Avisu 2025 pro sa primu borta at mudadu sa partzidura pro sas linias de interventu inditende-las in sas cuotas pertzentuales apostivigadas cunforma a sa determinatzione de su Comitadu tècnicu consultivu ex art. 12 de su Regulamentu, in sa setziada de su 10 de freàrgiu 2025; in totu sos Avisos essidos in antis sas pertzentuales de sas linias de interventu fiant de su 60% pro s'ativatzione de isportellos linguísticos, de su 5% pro sas atividades de formatzione linguística, de su 25% pro sas atividades culturales e de su 10% pro sa toponomàstica. Como imbetzes sas pertzentuales sunt diferentes meda: ativatzione de isportellos linguísticos (30%); acumprida de atividades de formatzione linguística (5%); atividade culturale (60%); toponomàstica (5%). Custa est una mudadura de importu de sas atividades chi si bolent cunsiderare de prus.

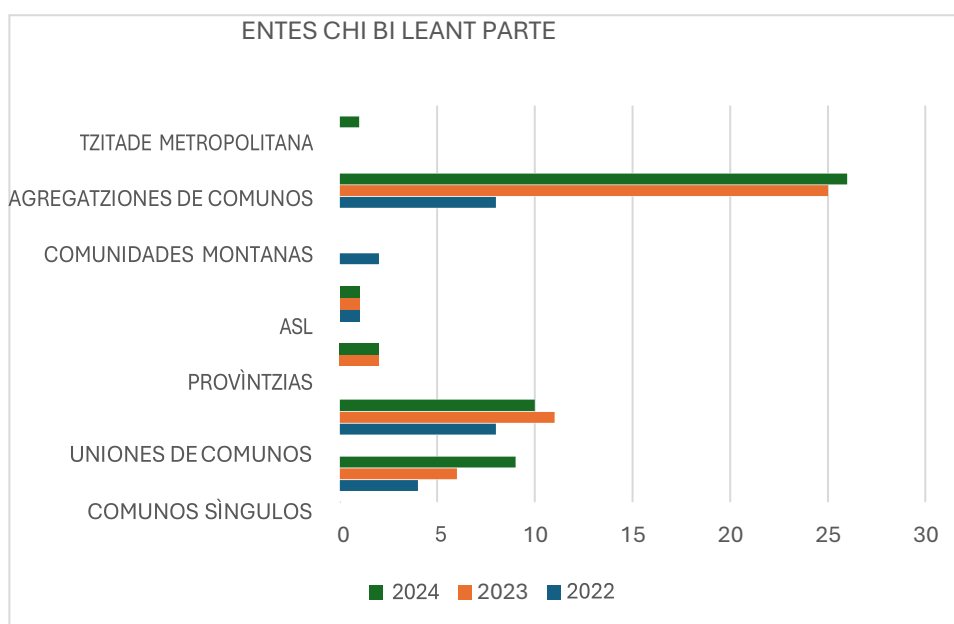
Sa tendèntzia a pònnere in òpera fainas de piessinnu culturale sighit su chi nde essit a pìgiu finas in su cuntestu de sa Regione Sardinia, in ue, in custos annos, sas atividades culturales sunt crèschidas meda e ant gosadu de unu interessu semper prus forte. Tantu chi nd'est essidu a campu in unas cantas ocasiones, comente in sa *Cunferèntzia Aberta* siat de su 2023 chi in sa de su 2024, su bisòngiu de ismanniare sos fundos pro atividades culturales semper prus tragadoras e apretziadas. Custu nd'essit a pìgiu finas dae s'Avisu Tulis 2024; difatis, in totu sos progetos presentados, a diferèntzia de s'isportellu e sa formatzione, sunt presentes semper sas atividades culturales; tantis chi tres progetos ant acumpridu petzi atividades culturales.

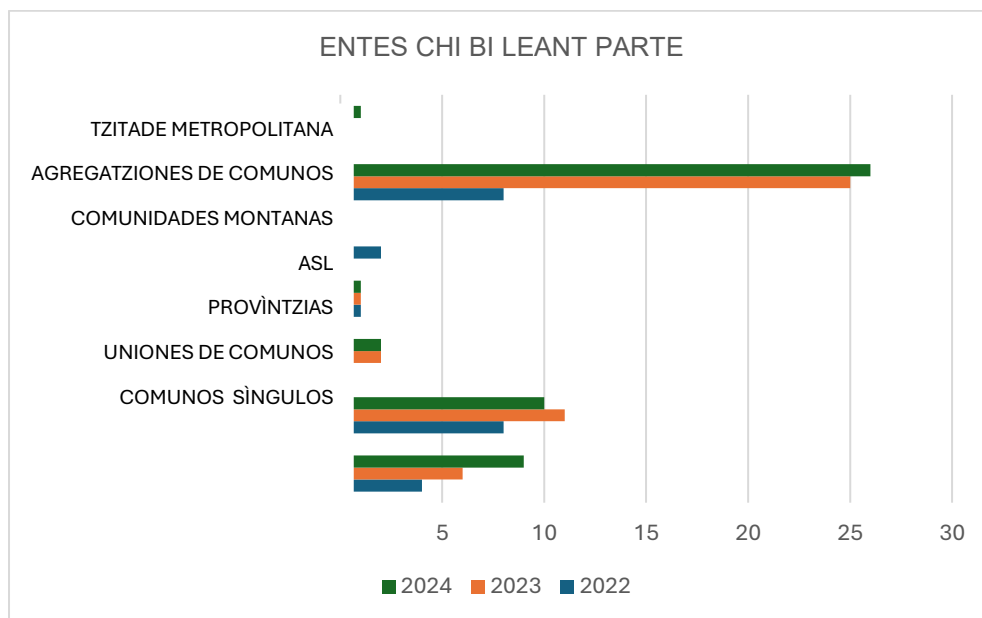
Comente s'est iscumproadu in subra, moende dae su Dlgs 16/2016 sa Regione podet sighire a manera autònoma a fàghere essire un'avisu pùblicu cunforme a sos indirtzos e a sas linias de interventu inditados dae su DAR. Sa punna de s'interventu est sa de tutelare e avalorare sas limbas de minoria faeddadas in Sardinia e sas variedades alloglotas, pro mèdiu de s'abertura de Isportellos linguísticos, formatzione linguística, atividades culturales e toponomàstica, cunforma a sos artìculos 9 e 15 de sa L. 482/1999, a su Dlgs. 16 de su 13.01.2016 e a sa L.R. 22/2018. Nde podent leare parte sos sugetos inditados dae s'art. 8, comma 3, de su DPR 345/2001 e dae s'art. 10, comma 3, de sa LR 22/2018: Entes Locales, Cameras de Cummèrtziu e Aziendas Sanitàrias de sa Sardinia.

Sa presèntzia de Isportellos linguísticos territoriales permitit s'isparghinada de sos servìtzios

linguìsticos in totu su territòriu de sa Sardigna, e una presèntzia de sas variedades allogotas chi est creschende semper de prus cumentzende dae s'Avisu 2021. Pro custos si sèberant a preferu progetos individuales, cunforma a propostas anuales presentadas a manera autònoma e in deretura dae sos benefitziàrios. Custa modalidade, nche assegurat calidade esecutiva e cumpetèntzia professionale in prus de avalorare totu sos piessinnos de su territòriu sardu, ma cajanende unu quadru operativu prus partzidu, cun prus diferèntzias territoriales e temàticas cunforma a sas sensibilidades locales diferentes.

Sa partecipatzione de sas formas de assòtziu intra de Entes Locales – comentu agregatziones de Comunos, Uniones e unas cantas Provìntzias – est istàbile e est creschènde finas gràtzias a sa previsione de unu contributu in proportzione a sa populatzione residente chi est interessada dae sos interventos; dae s'anàlisi de sos datos de su gràficu chi b'at in suta nd'essit a pìgiu chi sunt creschende finas sas demandas presentadas dae sos Comunos in forma singula, e una minimada sighida de sas Comunidades montanas.

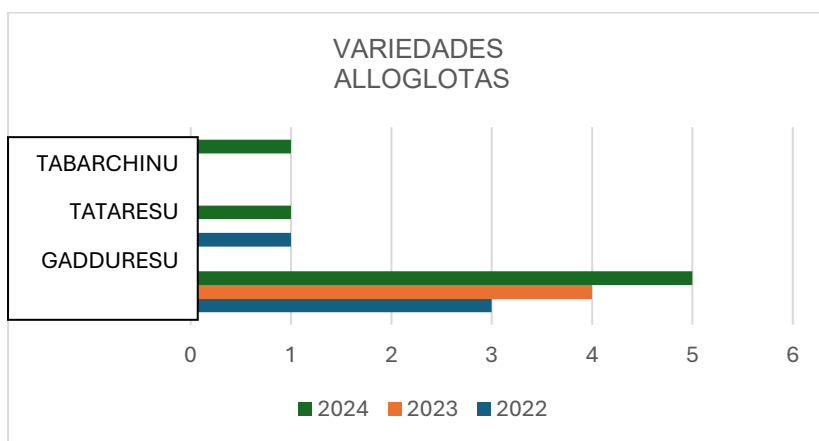

S'atzione sighida de promotzione e amparu de sa limba sarda est acostagiada, de manera istruturale e costante, a s'avaloramentu de su catalanu de S'Alighera, sustènnida pro mèdiu de unu contributu annuale dedicadu, chi lu dat petzi su DAR. In prus dae su 2021, b'at una presèntzia sighida e costante de sos servìtzios linguìsticos chi pertenenet a sas variedades alloglotas.

Tocat de pònnere a craru comentu, in unas cantas leadas de Gaddura chi pro su chi pertenet a su territòriu sunt delimitadas pro sa limba sarda, b'apant ativadu servìtzios linguìsticos dedicados siat a su sardu chi a su gadduresu, agradèssidos meda dae banda de sa populatzione cun un'abertura conca a su bilinguismu chi est creschende e a sa coesistèntzia de identidades linguìsticas e culturales diferentes. Intra de sas alloglotas mentras, in sos annos, sos servìtzios chi pertenenet a su gadduresu ant mantesu una presèntzia sighida e semper prus manna in su territòriu, pro more de chistiones amministrativas sos servìtzios linguìsticos de su tataresu e tabarchinu no ant gosadu de sa matessi continuidade. S'ispera est chi cun sa crèschida de sas cumpetèntzias de sos isportellos territoriales si potzat assicurare una presèntzia prus manna e istàbile finas a sas minorias linguìsticas.

Tendèntzia Contributos Alloglotos	
Annualidade	Alloglotos
2022	218.089,80
2023	180.592,80
2024	188.994,00

S'avisu, chi oe in die li narrant TuLiS, est isturadadu in tres àmbitos de interventu istàbiles e sistemàticos (ativatzione de sos Isportellos linguìsticos, formatzione e atividade de promotzione linguìstica), a sos cales si podet annanghere, in annualidades apostivigadas, su de bator àmbitos dedicadu a sa toponomàstica, chi nointames non semper est incluidu a manera sistemàtica.

8.2.1 ISPORTELLOS LINGUÌSTICOS

Sos Isportellos linguìsticos proponent unu servìtziu a sos tzitadinos chi cherent impreare sa limba amparada in sas relatas cun sa PA e in àteros àmbitos (esercìtzios pùblicos, atidades produtivas, cummèrtziu, iscola, assòtzios, sanidade, etc.).

Si a cumentzu s'operadore de Isportellu pro su prus faghiat fainas de tradutzione de atos e deliberas amministrativas, su ruolu suo dae su 2021 est essidu meda prus dinàmicu e biatzu. Difatis ant ismenguadu sas tradutziones de deliberas, chi non teniant resurtu perunu in sa comunidade, in favore de àteras atidades comente s'acumprida de materiales, finas pro pipios,

cun contos, règulas e esercìtzios ludodidàticos de isparghinare a sa populatzione e publicare in su giassu internet, libritos subra de sas traditziones sardas, istòria, arte e cultura, gastronomia e piessinnos de cada territòriu, cartellos, mapas concetuales subra de sas règulas ortogràficas, mapas geogràficas finas turísticas e glossàrios temàticos de isparghinare in sas iscolas, in sos tzentros de recreu, in sos ospidales.

De interessu mannu finas sos atòbios divulgativos pro mannos e pipios in sas pratzas, museos, parques, giassos archeològicos, iscolas, finas in sas dies de ammentu istòricas, culturales e linguìsticas nodidas, manifestatziones, sagras, prèmios literàrios in sas iscolas.

Totu custas fainas sunt possìbiles gràtzias a sa professionalidade arta chi serbit finas in s'iscritura pro pòdere fàghere custu traballu; difatis sos operadores de s'Isportellu pro sa tutela e sa valorizatzione de su sardu e de su catalanu de S'Alighera depent tènnere sa certificatzione linguìstica provisòria isperimentale C1 dada dae s'Universitàde de Casteddu, mentras sos operadores de Isportellu pro sa promotzione e valorizatzione de sas variedades alloglolas, in s'interis de s'ativatzione e acumprida de sessiones piessinnadas pro otènnere sa certificatzione C1 dae parte de s'Universitàde de Tàtari, depent tènnere, pro como, petzi sa certificatzione linguìstica orale Nara-mi.

S'atividade de s'Isportellu, cun totu chi siat meda prus interessante e dinàmica, presentat unos cantos istorbos mescamente pro su chi pertocat sa durada annuale de sos interventos e ca b'at pagu continuidade a mantènnere istàbiles sos ofitzios de isportellu in intro de sos Comunos ligados, ictu oculi, a sas propostas progetuales e a su respetu de sa normativa de sos apaltos.

Si ponet in craru finas chi, mancari s'atividade siat megiorende, bolet perfetzionada pro s'acostiare a manera prus atziva a sa populatzione e pro nche lòmpere a resurtos semper prus de significu. Custu est beru finas ca unos cantos Entes pedint petzi s'ativatzione de sas atividades de promotzione linguìstica e, bortas meda, nd'est essidu a pigiu su bisòngiu de minimare su contributu istantziadu pro sos Isportellos in favore de sas fainas de promotzione linguìstica, chi sunt prus de interessu e b'at prus gente chi bi leat parte.

In fines si ponet a craru chi sena de unu coordinamentu e de un'organizatzione unitària chi la sigat, b'ant a èssere diferèntzias mannas in sas fainas acumpridas dae sos Isportellos, chi sunt acapiados petzi a su progetu presentadu e a sa creatividade de cada unu de sos operadores.

8.2.2 FORMATZIONE

S'interventu previdit s'istitutzione de cursos de formatzione destinados prus che totu a su personale dipendente e a pustis a sa tzitadinàntzia, cun sa punna de achirire cumpetèntzias in s'impreu orale e iscritu de sa limba de minoria o variedade alloglota. Posca, finas a s'àmbitu territoriale chi pertenet a s'ente cabufila e s'incapas àteros entes agregados, sa formatzione s'at a pòdere frunire a pipios, dotzentes, bibliotecas e ludotecas, aici puru a sos chi sunt assentados in sos òrdines e in sos albos professionali e a esternos.

Finas custu àmbitu tocat chi siat contivigiadu petzi dae parte de personale cun cualifica de primore.

S'importu de sos cursos de formatzione creschet finas pro s'intrada in su mundu de su traballu, ca sa connoschèntzia de su sardu est oramai una de sas provas in sos cuncursos pùblicos de sa Regione.

8.2.3 FAINAS DE PROMOTZIONE LINGUÌSTICA

Custu àmbitu de interventu finàntziat s'acumprida de fainas culturales de promotzione linguistica pro dare impèllida e afortiare sa connoschèntzia de sa limba de minoria e sos protzessos de imparu e finas pro ismanniare sas oportunidades de isvilupu de cumpetèntzias piessinnadas.

In custu àmbitu de interventu si podent agatare: percursos culturales o artísticos, murales e installatziones, fainas pro avalorare e isparghinare sos piessinnos linguísticos e culturales de cada territòriu pro chi siant divulgados a sa populatzione, laboratòrios in sos logos de recreu, pro giòvanos e mannos, in sos ospidales, vísitas ghiadas in sos museos, parques e sitios archeològicos, leturas e presentatziones de libros, collaboratziones in sos cuncursos de poesias, acumprida de videoclip amatoriales, cuncursos de poesia.

Custu est un'àmbitu de interventu chi l'ant agradèssidu meda finas ca at tentu sos resurtos bonos pro sa populatzione cunforma a totu sos àteros interventos fatos.

8.2.4 TOPONOMÀSTICA

Si podet presentare rechesta de finantziamentu pro progetos in matèria de toponomàstica pro pònnere topònimos cunformes a sa traditzione e a sos impitos locales, a costàgiu de sos topònimos ufitziales.

Sa sinnaletica bilingue e s'esposizione curreta de sa limba, in prus de favorèssere s'atinu de s'identidade linguistica, est un'istumentu de primore pro assegurare àrchidu e visibilidade a sa limba de minoria.

Cun custu interventu si podet pònnere sa sinnaletica bilingue in ue galu non bi nd'at e/o torrare a pònnere sinnales bogados o isciorroccados. S'ant a pòdere installare e/o torrare a pònnere cartellos cun nùmenes de bias, arburadas, pratzas, etc., aici puru insinnas, suportos visivos e onni àteru inditu de utilesa pùblica mustrada a su pùblicu in sos fràigos, sedes de ufitzios pùblicos, ospidales, portos, aeroportos, istatziones e mèdios de trasportu.

8.2.5 PUNNAS

Una de sas punnas primàrgias pro sa purrata 2025-2029 est s'afortiamentu de su coordinamentu, de s'organizatzione e de s'istabilidade de sos interventos, finas pro mèdiu de avisos de tres annos imbetzes de unu.

In su POA si sunt giai prevididos sos interventos fintzas a su 2027 cun

- 32 Entes finanziados
- 208 Comunos chi gosant de sos Servìtzios de Isportellu
- 225 Mòdulos de isportellu finanziados
- 50 Mòdulos de isportellu chi si pensat de ativare cun finantziamentu DAR in Tulis annuale

S'ispera diat èssere, pro megiorare sa sighidura e sa coerèntzia de sas políticas linguísticas, de congruire sa retza de sos isportellos linguísticos regionales e de nde istabilizare su personale interessadu, cun unu provedimentu dàbbile de lege - finas integrativu de sa LR 22/2018- pro nde istituire sas localizatziones territoriales providende sos fundos chi serbint a manera sighida, pro nche lòmperre a bellu-a bellu a integrare e posca a remplasare su mètodu chi b'at como de finantziamentu pro s'avisu Tulis, o, *comente est s'isetu de sa Segunda Commissione, finas pro mèdiu de istabilizatzione dae parte de Comunos o Entes interessati.*

Custu at a permitere de adotare una politica linguistica prus pèrpere e istàbile, in prus favoessende sa crèschida de su livellu de cunfiàntzia dae banda de sa populatzione chi gosat de servitzios istrinados cada tantu, aici puru una seguresa in su traballu prus manna pro sos operadores chi, dae semper, s'ghint custos progetos cun professionalidade manna e aficu.

Sa dotatzione finantziària de su DAR si diat dèpere integrare cun regularidade pro mèdiu de resursas regionales, previdende unu contributu annuale mìnimu de 1.000.000,00 de èuros destinadu a sa tutela e valorizatzione de sa limba sarda, annantos a sos 300.000,00 èuros istantziados cada annu pro sas variedades alloglolas.

Sa comunicatzione s'ghida subra de sos interventos est unu elementu chi tocat de contivigiare incluende non petzi sos calendàrios de sas fainas de sos Isportellos, ma finas sos cursos de formatzione, sas fainas culturales e sos materiales produtos. Custa atentzione si podet pònnere in pràtica cun una comunicatzione trasparente e atziva, giuende sa connoschèntzia de sas atividades fatas e valorizende cun profetu sas potenzialidades de sos interventos postos in òpera. Custu non petzi pro s'Avisu TuLiS ma pro totu sos interventos de politica linguistica e finas sos cursos ammaniados dae sos ateneos sardos.

In sos Isportellos

Sos Isportellos depent tènnere una mirada propositiva, promovende a manera funguda s'isparghinada linguistica pro mèdiu de fainas divulgativas istruturadas e inclusivas, chi punnant in deretura a buscare e a interessare sa populatzione. Custas fainas si diant pòdere agiudare finas cun s'impreu istratègicu de sos mèdios sotziales e de sos istrumentos de comunicatzione digitale contemporàneos. Intra de sas istراتيجias comunicativas de pònnere in òpera bolet averiguadu cun atenttu s'impitu de pìataformas social chi las s'ghint pro su prus dae sos giòvanos, aici puru sa partecipatzione ativa a sos eventos iscolàsticos, mescamente cando bi sunt sas iscrizioni, pro sa sensibilizatzione de familias e dischentes subra de s'importàntzia de su bilinguismu in s'àndala educativa.

In sa Formatzione

In custu àmbitu podet èssere de profetu a integrare sa partecipatzione a sos cursos cun modalidade in linia, pro asseguare sa frunidura a unu pùblicu prus ampru e finas a chie no est residente in Sardigna, a sos dischentes chi istant foras o a chie tenet istorbos in sos biàgios

longos pro leare parte a sas letziones in presèntzia.

Bolet pensadu finas s'acreditamentu de sos cursos de formatzione dae parte de sos Entes, pro chi si nde potzant gosare e siant de interessu pro sos chi si sunt assentados in sos albos professionali, a sos dotzentes e a sos chi bolent achirire crèditos formativos pro su traballu issoro.

Tocat de leare in cunsideru s'ammàniu de cursos de formatzione partzidos in livellos base, avantzadu e unu cursu piessinnadu pro pigare cunfiàntzia cun su livellu C1, chi punnat a s'iscritura in limba sarda, catalana o in sas variedades alloglotas.

Finas pro su chi pertenet a sa formatzione, est punna de primore s'acumprida pro sighire una istrategia de divulgatzione atziva de sos interventos e de sos cursos, pro sensibilizare sa populatzione subra de s'importu mannu de sa partecipatzione e de frunire informatziones craras a pitzu de sas maneras, sos tempos e sos logos in ue si faghent sas fainas de formatzione.

Sos cursos de formatzione oramai tenent unu ruolu istratègicu e sustantziale finas in s'àmbitu de su traballu, ca sa connoschèntzia de su sardu e de su catalanu est una de sas provas obligatòrias in sos cuncursos pùblicos de sa Regione. Pro custu, non si nde podet fàghere a mancu de valorizare e comunicare a manera atziva s'importu mannu e sas potenzialidades de custu interventu e servìtziu a indonu pro sos chi bi leant parte.

In sas fainas de promotzione linguistica

In intro de sas fainas de promotzione linguistica diat èssere cosa bona s'ismanniada de sa pertzentuale de sas resursas finantiàrias a disponimentu, pro permittere a sos beneficiàrios de isvilupare progetualidades territoriales prus ampras e de efetu. Prus a notu, fainas culturales e artisticas comente a percursos temàticos, museales, murales e installatziones bolent unu finanziamentu prus mannu pro nde assicurare s'ideatzione e s'acumprida prena.

Bolet averiguadu si b'at bisòngiu e si potzat illarghiare e ismanniare s'interventu finas providende s'istitutzione e su contivìgiu de museos e logos de documentatzione multimediale pro regòllere e nde fàghere gosare, finas pro mèdiu de s'impreu de tecnologias digitales, su patrimoniu de registratziones istòricas a pitzu de s'impreu de sas limbas tuteladas e/o providere installatziones artisticas, finas lugorosas, cun poesias e mentovos de poetas e literados locales, pro avalorare de prus su patrimoniu culturale e linguisticu de su territòriu cun un'efetu visivu e culturale pro tempus meda.

Est belle che beru, cun una previsione normativa adeguada, su gosamentu de sos contributos finas pro sos Entes cun populatzione de 1.000 abitanes, pro favorèssere unu interessamentu prus inclusivu e isparginadu in cada territòriu sena òbligu de si pònnere impare, ca custu cajonat, sena lu pòdere istransire, s'acumprida de progetos piticos intro de entes aunidos impare, a bortas mancu parìviles cunforma a sas punnas e a sos bisòngios chi a cumentzu aiant prevididu sos Entes etotu.

In sa toponomàstica

Sa toponomàstica comente mentovadu in subra in s'Avisu TuLiS no est un'interventu firmu e istàbile ma fatu cada tantu, in sos ùrtimos chimbe annos l'ant insertadu petzi in s'annualidade 2023.

De leare in cunsideru, cunforma a sos resurtos in sos primos annos de sos chimbe de riferimentu, un'istabilidade prus manna de s'interventu, illarghiende sa possibìlidade de bi pòdere leare parte finas a sos Entes cun una populatzione inferiore a 5.000 abitanes, insertende paris siat sa macrotoponomàstica siat sa microtoponomàstica.

8.2.6 SA RETZA DE SOS ISPORTELLOS LINGUÌSTICOS (Ofitzios de su sardu)

Sa retza de sos Isportellos Linguìsticos (Ofitzios de su sardu) giai seberada comente punna in su P.P.L. 20/24 est disciplinada e regulada dae s'artìculu 11 de sa L.R. 22/2028 e dae sas DGR 49/40 de su 9.10.2018 e 54/18 de su 6.11.2018.

S'artìculu 11 de sa L.R. 22/2028 previdit, difatis, chi *“Sa Regione, pro assicurare s'acumprida pèrpere e isparginada de sos artìculos 9 e 15 de sa Lege n. 482 de su 1999, previdit un'organizzazione amministrativa articolada in su territòriu regionale. Pro custu, istituit una retza de isportellos linguìsticos formada dae un'isportellu linguìsticu regionale, unu in S'Alighera, unu in Tàtari, unu in Gaddura e unu in Carloforte e non prus de 10 Isportellos linguìsticos chi faghent atividade de coordinamentu territoriale (Ofitzios de su sardu) e frunint servitzios a paritzos Comunos”*.

Sa DGR 49/40 de su 9.10.2018, cunformende-si a sa L.R. 22/18, at prevididu s'istitutzione de una retza de isportellos linguìsticos seberende-nde sa partzidura e sas maneras de traballu;

Sa DGR 54/18 imbeniente de su 6.11.2018, at istituidu, in prus de s' Isportellu linguìsticu regionale e de sos Isportellos Linguìsticos de S'Alighera, Tàtari, Gaddura e Carloforte, àteros

noe Isportellos linguísticos cun funtziones de coordinamentu territoriale, de sos cales oto cun un'àmbitu de cumpetèntzia chi pertocat su territòriu de sas ex Provìntzias sardas e unu pro sa Tzitade metropolitana de Casteddu, dende a s'Isportellu linguisticu regionale sa funtzione de regia e de monitoràgiu de sas atividades de sos Isportellos territoriales.

S'istruturatzione de sa retza de sos Isportellos est giai cumentzada, moende dae s'internalizatzione in sos ufitzios RAS de s'Isportellu Linguisticu Regionale, chi s'est giai fata, pro chi bi siat prus continuidade, coesione e parivilesa, e dae sa colada a sa triennalizatzione de su bandu subra de sas fainas de sos isportellos linguísticos isparginados in su territòriu e inghitzados a pustis de sa rechesta de sos entes locales. Difatis s'est congruida in su mese de làmpadas 2024 sa protzedura previdida dae s'art. 11 comma 5 de sa L.R. 22/2018 cun s'assunzione de chimbe funtzionàrios, de sos cales 4 espertos in limba sarda e unu espertu in catalanu de S'Alighera, de assentare in s'Isportellu linguisticu regionale istituidu in sa Direzione generale de sos benes culturales, informatzione, ispetàculu e isport de s'Amministrazione regionale (sedes de Casteddu e Tàtari).

Sos interventos de politica linguistica in su territòriu sunt acumpridos a manera costante pro mèdiu de Avisos anuales, dae su 2023 numenados cun s'acrònimu TuLiS, a favore de Entes Locales, Cameras de Cummèrtziu e Aziendas Sanitàrias de Sardinia. Assegurende aici una presèntzia sighida e isparginada de sos Servitzios linguísticos e de totu sas minorias linguísticas de su territòriu de Sardinia comentu acraridu mègius in sa setzione TuLiS.

Pro s'influèntzia chi at a tènnere in s'evoluzione de sos interventos territoriales, est de pònnere in craru finas chi s'est congruidu s'iter legislativu de sas L.R. 7/2021 e 19/2024 chi at portadu a sa reforma de s'assentu territoriale de Sardinia cun duos parres a favore dae parte de sa Corte Costituzionale, duncas a s'istitutzione de ses provìntzias: Nùgoro (Cabu de logu Comunu de Nùgoro), Ogiastrea (Cabu de logu Comunu de Lanusei e Comunu de Tortoli), Aristanis (Cabu de logu Comunu de Aristanis), Campidanu de Mesu (Cabu de logu Comunu de Biddacidru e Comunu de Seddori), Surcis Igresienti (Cabos de logu Comunu di Carbònia e Comunu de Igrèsias) e Gaddura Nord-Est Sardinia (Cabos de logu Comunu de Terranoa e Comune di Tèmpiu); e de duas tzitades metropolitanas (Casteddu e Tàtari).

Sas provìntzias noas e tzitades metropolitanas sunt operativas a manera ufiziale dae su 15 e dae su 16.05.2025 e nche remplasant sas istruturas amministrativas chi bi fiant in antis; pro custu, sa sestada territoriale de sa Sardinia est lacanada a nou. Serbit duncas, tenende in contu su

chi s'est postu in craru, de cumentzare una collaboratzione atziva e de profetu cun sas 6 Provìntzias sardas noas, su Comunu de S'Alighera, sa Tzitade metropolitana de Casteddu, sa Tzitade metropolitana de Tàtari e su Comunu de Carloforte pro torrare a assentare s'erogatzione e sa fruitzione de sos servìtzios linguìsticos pro sa tutela, promotzione e valorizatzione de totu sas minorias linguìsticas sardas, patrimoniu immateriale identitàriu ùnicu de sa Sardigna, comente pro su restu at afirmadu a manera crara sa L. 482/1999 chi amparat sas minorias linguìsticas italianas reconnoschende-las comente patrimoniu immateriale de balia, pro chistire sa cultura e s'identidade de sas comunidades chi las faeddant, aici comente at afortiadu e aprofundidu sa L.R. 22/18.

Finas s'UNESCO e sa Cunventzione pro s'amparu de su patrimoniu culturale immateriale ponent in craru chi sas limbas de minoria sunt elementos chi cherent amparados e valorizados, ca trasmitint connoschèntzias locales, abbivende rituales, cantos, contos e afortiende su sentidu de identidade comunitària.

A custu b'at de annànghere chi sa Sardigna est una realidade ùnica in ue s'agatant chimbe minorias linguìsticas galu bias, presentes e faeddadas dae sa comunidade e pro cussu sa Regione e totu sos Entes, traballende impare, tenent sa masione de amparare e promòvere.

A pustis chi ant seberadu sos Isportellos de coordinamentu territoriale cunforma a sa sestada istitutzionale noa, s'ant a acumprìre atziones pretzisas de interventu e coordinamentu intra de s'Isportellu Linguìsticu Regionale e sos Isportellos isparginados in su territòriu cun fainas a cumone pro torrare isceda a sos bisòngios reales de sas comunidades locales. In custa manera sas polìticas linguìsticas ant a èssere galu prus atzivas e unitàrias.

S'articulu 11 de sa L.R. 22/2028 in su comma 2 ponet a craru sas masiones de sa retza, de fàghere pro mèdiu de su bandu TuLiS:

- atividade de tradutzione iscrita e orale in sos ufìtzios pùblicos e in s'atividade de sos òrganos collegiales;
- formatzione de su personale in servìtziu in sas amministrazziones pùblicas locales;
- agiudu a sa comunicatzione istitutzionale e a s'atividade de promotzione finas pro mèdiu de sa creatzione de giassos web plurilingue;
- collaboratzione cun sos Entes Locales pro sa chirca, s'individuatzione e recùperu de topònimos e de sas denumenatziones;
- atividade de tutoràgiu in sas iscolas pro s'insinnamentu;

- atziones de sensibilizatzione e animatzione territoriale finas cun sa punna de favorèssere sa trasmissione intergeneratzionale;
- assistèntzia e consulèntzia, finas pro s'impreu de sa norma ortogràfica, pro sugetos pùblicos e privados;
- sustennu pro ammaniare cursos pro sa tzitadinàntzia;
- sustennu a sas impresas pro s'impreu in sa comunicatzione e in sos logos pùblicos.

Totu sos isportellos linguìsticos chi bi sunt como, chi ant a mudare cunforma a a sestada istituzionale territoriale aprovada sa die de redatzione de custu Pianu etotu, podent èssere integrados dae s'Isportellu Linguìsticu Regionale pro nche assicurare una gestione integrata e parìvile de sas políticas linguìsticas, perfetzionare resursas e cumpetèntzias intra de entes locales e amministrazziones tzentrales, favorèssere sa promotzione e tutela de totu sas limbas de minoria chi bi sunt in su territòriu e sa cultura de su bilinguismu dende impèllida a s'interessamentu de sas comunidades.

8.3 Isportellu Linguìsticu Regionale

A s'Isportellu Linguìsticu regionale - Ufitziu de sa Limba Sarda - l'ant istituìdu cun Deliberatzione de sa Giunta regionale 16/14 de su 18.4.2006, gasi comente prevididu dae su progetu "Una limba pro governare", aprovadu dae sa Giunta regionale cun Deliberatzione n. 17/1 de su 26 de làmpadas 2003 e finantziadu dae sa Presidèntzia de su Consìgiu de sos Ministros – Dipartimentu Afàrios Regionales, cunforma a sa L. 482/1999. S'Isportellu faghet totu sas atividades pro promòvere e atuare sas leges istatales e regionales in vigèntzia in matèria de tutela e valorizatzione de sa limba sarda e de su catalanu de S'Alighera.

S'Isportellu linguìsticu regionale, giai dae cando l'ant istituìdu, acumprìt fainas de promotzione linguìstica in onni àmbitu de sa vida sotziale, favoresset sa collaboratzione intra de Entes pùblicos e privados chi bolent sustènnere sa connoschèntzia, s'isparghinadura e s'impreu de custas matessi, averiguende sos critèrios e sa coerèntzia de sas fainas ammaniadas subra de s'impreu de sas limbas remonadas, promovet sa connoschèntzia e s'impreu de sa grafia ufiziale de sa limba sarda e catalana in onni àmbitu sotziale, asseguende unu servìtziu de consulèntzia linguìstica siat pro sos Entes pùblicos e privados siat pro sos tzitadinos.

In prus, cunforma a sos inditos de sa L. 482/99, s'est giuadu de operadores chi in prus de àere su ruolu de tradutores-interpretes, ant àpidu finas cussu de consulentes pro sa política linguística e ant asseguradu in prus su cunfrontu e su ligàmene cun sos àteros Isportellos subra-comunales.

Dae primìtziu, sa masione de s'Isportellu est istada sa de ammaniare unu corpus de sa limba a livellu amministrativu sighende una metodologia iscientifica in sas tradutziones, pighende in cunsideru s'etimologia, cunfrontende sos ditzionàrios de limba sarda e sos documentos antigos, e in prus analizende sas esperièntzias fatas in àteros Paisos e sas tradutziones ufitziales europeas, sighende finas sos inditos de su progetu IATE (Interactive Terminology for Europe), est a nàrrere sa banca datos terminològica de sa UE, chi cun prus de 8 milliones de tèrmines in sas 24 limbas ufitziales de s'EU, est a oe sa banca datos terminològica prus manna in su mundu.

Pagos annos a pustis de s'istituzione de s'Ufitziu de sa Limba Sarda, sas resursas umanas las ant afortiadas ponende in òpera sa tutela e promotzione de sas limbas sardas cun su contributu de unu operadore chi at traballadu a manera dislindada pro s'amparu e sa promotzione de su catalanu de S'Alighera, acumprende unu ruolu de valorizatzione de sa limba de minoria tutelada a livellu regionale e istatale. Custu at afortiadu s'atividade de valorizatzione e impreu de sas limbas de minoria presentes in Sardigna cunforma a sas linias de indiritzu regionales e respetende nde s'autonomia, collaborende cun Entes locales e cun Istitutziones, Assòtzios, Consultas, Impresas e istitutziones de àteras minorias linguísticas chi s'agatant in Itàlia e in Europa e mescamente in Catalogna, cun punnas formativas e de programmatzione de isetos e fainas pariviles, pro tradutziones de atos e promotzione de eventos culturales e linguísticos.

Sa Regione, pro assicurare un'atuatzione aprofundida e pèrpere de sos artículos 9 e 15 de sa lege n. 482 de su 1999, in lìnìa cun s'art.11 de sa Lege regionale n. 22 de su 03 de su mese de triulas/argiolas 2018 "Disciplina de sa política linguística regionale" at ammaniadu un'organizatzione amministrativa pro internalizare s'Isportellu Linguisticu regionale. Pro custu, a su personale de sos isportellos linguísticos a primu los ant seberados pro mèdiu de protzeduras de mobilitade previdias dae sos artículos 38 bis, 39 e 40 de sa lege regionale 13 de onniasantu/santandria 1998, n. 31 (Disciplina de su personale regionale e de s'organizatzione de sos ufitzios de sa Regione), in antis de àere averiguadu si teniant sos rechisidos de su cale a su comma 4, e posca pro mèdiu de unu cuncursu pùblicu pro títulos e esàmenes. Su cuncursu at prevididu sa valorizatzione, cun puntègiu dedicadu, de sas esperièntzias e cumpetèntzias fatas acumprende sas atividades chi pertocant s'atuatzione de sos artículos 9 e 15 de sa lege n. 482 de su 1999 e de s'articulu 9, comma 10, litera b) de sa lege regionale 7 de austu 2009, n. 3

(Dispositziones urgentes in sos setores econòmicu e sotziale).

Dae su 2006, annu de istituzione de s'Ufitziu de sa Limba Sarda, a pustis de 18 annos de traballu de consulèntzia esterna, dae su mese de trìulas/argiolas 2024 chimbe unidades de personale, de sos cales n. 4 espertos in limba sarda e n. 1 espertu in catalanu de S'Alighera, los ant assinnados a s'Isportellu Linguisticu regionale in sa Direzione generale de sos benes culturales, informatzione, ispetàculu e isport de s'amministratzione regionale in sas sedes de Casteddu e Tàtari.

Sos operadores regionales assegurant s'acumprida de masiones de copia ispetzialistica de primore in sas chistiones de atividades culturales e linguìsticas; leant parte a sa definitzione de sos indirizos de política linguìstica pro su sardu, su catalanu e sas àteras variedades linguìsticas presentes in su territòriu, e a su coordinamentu e a s'averiguada de s'atuatzione de sos interventos prevididos dae sa LR 22/2018 "Disciplina de sa política linguìstica regionale".

In prus faghent tradutziones de atos amministrativos in limba sarda o catalanu de S'Alighera e atividade de comunicatzione e interpretariadu; regorta, traduzione e trascrizione in limba sarda o in catalanu de S'Alighera de atos normativos regionales, istatales, comunitàrios in matèria de minorias linguìsticas e atos acapiados a istrintu a custas chistiones etotu; atividade de front-office cun su pùblicu (retzida e consulèntzia linguìstica); traduzione simultànea, interpretariadu e trascrizione italianu-sardu, sardu-italianu, italianu-catalanu de S'Alighera, catalanu de S'Alighera-italianu; ammaniu de materiale linguisticu in limba sarda e in catalanu de S'Alighera; collaboratzione a eventos de valorizatzione e promotzione linguìstica culturale; impreu de tecnologias e programmas informàticos e telemàticos pro giuare e afortiare s'impreu de sa limba sarda e de su catalanu de S'Alighera; collaboratzione cun àteros Assessorados, Entes regionales o pùblicos, privados chi nde fatzant rechesta, pro tradutziones de atos e/o promotzione de eventos culturales e linguìsticos e ammaniu de materiale divulgativu. In prus ant aprontadu atòbbios cun espertos de su settore linguisticu e cun Universitàs natzionali e internatzionales pro unu cuncàmbiu a pitzu de sas políticas linguìsticas in realidades diferentes, pro ammaniare una retza cun sas àteras limbas de minoria. In suta, una síntesi de sas atividades fatas pro favorèssere unu impreu fitianu e normale de su sardu e de su catalanu de S'Alighera.

8.3.1 FORMATZIONE

Intra de sos servìtzios ofertos bi sunt istados cursos de alfabetizatzione de sardu e de catalanu de S'Alighera e in sardu e in catalanu de S'Alighera e cursos de formatzione pro totu sos insinnantes de sos Istitutos iscolàsticos de S'Alighera. Custa prima fase de isperimentatzione in chistiones de formatzione, fata dae su 2015 a su 2020 l'at regulamentada a pustis sa L.R. 22/2018 pro favorèssere una programmatzione noa de sos interventos chi pertocant sa formatzione. B'at àpidu sa sestada de sas istrategias e de sas punnas generales in contu de insinnamentu, istituende unu comitadu interistituzionale permanente pro s'imparu de sas limbas de sas minorias istòricas - Obreria pro s'imparu de su sardu, ponende in contu s'atestatzione de sa connoschèntzia de sa limba pro mèdiu de sa certificatzione linguistica provisòria isperimentale C1 pro su sardu e catalanu de S'Alighera o petzi sa certificatzione linguistica orale Nara-mi pro sa promotzione e valorizatzione de sas variedades alloglotos. In prus b'at àpidu s'istitutzione un'elencu regionale de sos dotzentes, agiornadu fatu-fatu, finantziende progetos a sas istitutzione iscolàsticas chi nche insertant in su percursu educativu linguisticu, in oràriu curriculare, s'insinnamentu de sas limbas de sas minorias istòricas e cussu in sas limbas de sas minorias istòricas de totu sas matèrias de su currìculu. S'Isportellu Linguisticu regionale at frunidu a sas iscolas sas consulèntzias chi serbint pro aprontare sos materiales didàticos in limba sarda e catalana e in prus at coordinadu unu grupu de traballu pro s'acumprida de unu cursu de formatzione online - ÌNSULAS 2020 – INSegnamento Unico Lingue A Scuola – cuncordadu mescamente pro sos dotzentes. Sos operadores de S'Isportellu Linguisticu regionale paris cun expertos, dotzentes sardos e de àteras realidades linguisticas italianas e europeas ant fatu unas cantas video-letziones postas in una piataforma digitale dedicata. Sas matèrias aprofundidas sunt sas chi sighint: bilinguismu e plurilinguismu: profetos linguisticos e cognitivos a pitzu de su bilinguismu, pianificatzione linguistica; Language Planning; esperièntzias pro sa formatzione de sos dotzentes de limba de minoria – didàtica in sa limba ladina; glotologia e metodologia CLIL; capassidade de sas minorias de comunicare s'identidade a totu sa comunidade; esperièntzias pro sa formatzione de sos dotzentes de limba de minoria – didàtica in limba arbëreshë; didàtica de sas limbas de minoria in Piemonte - Otzitanu e sa didàtica; politica linguistica; legislatzione de sas minorias linguisticas; didàtica multimediale; liniamentos de limba sarda; tecnologias noas in sa didatica e tecnologias noas pro sa bortadura in limba de minoria; progetu de formatzione professionale pro s'insertada de sa limba sarda in su currìculu de sas iscolas de su I ciclu e pro la impreare che a limba veicolare de insinnamentu; didàtica de sa limba sarda; istrumentos

linguísticos; sociolinguística e didàtica; Escola catalana i tractament integral de les llengües. S'isportellu at ammaniadu e coordinadu cursos de formatzione finas pro dependentes regionales: *Cursu in Sardu pro printzipiantes* e *Cursu in Sardu pro dischentes pràticos* – e *Curs en Català de L' Alguer* pro dependentes regionales e de su Comunu de S'Alighera chi pertocaiant oralidade, iscritura e seminàrios de aprofundimentu aprontende materiale didàticu finas informàticu e multimediale pro sa valorizatzione de sas limbas. Sa formatzione linguística pro su personale de s'amministratzione pùblica si megat de s'isparghinare a manera sighida. S'oferta formativa si podet ismanniare ponende in contu s'istitutzione de cursos de formatzione finas pro su personale dipendente benidore, ca pro intrare a traballare e a sas provas de sos cuncursos pùblicos regionales, tocat de connòschere su sardu e/o de su catalanu de S'Alighera.

8.3.2 PROMOTZIONE LINGUISTICA

Sos progetos bolent afortiare s'impreu de sa limba, sighende e poderende su traballu fatu in sos annos in antis. Dae s'Istitutzione sua, s'Isportellu Linguisticu regionale, at acumpridu, fatu-fatu, campagnas pro promòvere s'impreu de sas limbas de Sardigna cun sa punna de dare impèllida a sos tzitadinos a nde sustènnere un'impreu normale e fitianu pro promòvere su profetu de s'educatzione plurilingue, fàghere a connòschere sas fainas suas de divulgatzione in sas iscolas traballende paris cun mèdios de comunicatzione verticale comente s'imprenta, sa ràdiu, sa televisione, sas atividades econòmicas e cummertziales e su settore culturale e de recreu comente teatru o mùsica.

Est profetosu chi finas in sos chimbe annos imbenientes si mantèngiant e s'afòrtient formas e maneras pràticas de pianificatzione linguística in su territòriu regionale. S'Isportellu Linguisticu cada annu leat parte a manera ativa a s'organizatzione de sa Cunferèntzia annuale subra de sa limba sarda o Cunferèntzia aberta – L.R. 22/2018, art.6, c.2 – pro sa limba sarda, su catalanu de S'Alighera e su tataresu, gadduresu e tabarchinu, comente instrumentu de impèllida, cuncàmbiu e partecipatzione pro disinnare sas linias de indiritzu e avalorare sos resurtos cunsighidos. Frunit su contributu suo a pitzu de chistiones linguísticas o monitoràgios subra de sa limba sarda o catalana de S'Alighera finas cun unu servìtziu de interpretariadu cando bi nd'at àpidu bisòngiu. At a èssere de profetu a sighire custu cunfrontu cun sos atores printzipales de sa politica linguística regionale e non petzi, pro incuadrare e dare coerèntzia a s'atzione chi punnat a sa

promotzione de s'impreu de una limba de minoria in totu sos setores de sa vida sotziale e a s'isvilupu de sas cumpetènzias de sa limba matessi.

S'Isportellu Linguisticu traballat e inditat sa politica linguistica regionale in s'atzione chi pertocat sas cumpetènzias linguisticas, ma mescamente aprontende prus ocasiones pro impreare sa limba a tales chi sos faeddadores disigent e chèrgiant a l'impreare de prus. Pro otènnere custos resurtados, custos depent cumbinare cun su sèberu dae banda de sas familias e de sas persones, pro s'impreu de sa limba de minoria in relata a àteros còdighes. Sas ùrtimas ocasiones de cunfrontu, intre sos cales sa Cunferèntzia Aberta, ponent a craru su bisòngiu de s'andala de sa cumpartzidura de sas punnas e de istituzione de unu organismu tzentrale de coordinamentu ùnicu comente su de s'Isportellu Linguisticu regionale chi permat de averiguare s'atuatzione de sas mesuras de politica linguistica pro l'òmper a sas finalidades giai sestadas, aici comente prevididu dae sa L.R.22/2018.

8.3.3 ACUMPRIDA DE MATERIALES E TECNOLOGIAS NOAS

Ideatzione, progetatzione gràfica e isparghinada de materiale divulgativu e promotzionale sunt unas cantas de sas punnas primàrgias de s' Isportellu, pro dare visibilitade manna a sas limbas comente a cartinas temàticas de sa Sardigna, libritos esplicativos imprentados pro ocasiones nodidas e finas mallieddas, volantinos de mannàrias diferentes, calendàrios, vetrofanas, bursas de cotone/nylon, lapis, pinnas e àteru. Est profetosu a s'andala, afortiende e diferentiende sas fainas cun campagnas de promotzione chi tèngiant punnas craras e indiritzadas a impitadores distintos. S'acumprida de su canale youtube "Isportellu Linguisticu Regionale" - ÌNSULAS dedicadu a sa cumpartzidura e a sa promotzione de su cursu de formatzione online INSegnamento Unico Lingue A Scuola est istadu su primu passu pro sa presèntzia de su sardu e de su catalanu de S'Alighera in sas piataformas digitales. Pro more de s'atzione de sos operadores linguisticos regionales, in s'interis de sos chimbe annos in antis, s'est sebestada sa prima faina de isperimentatzione pro una comunicatzione prus atziva in su giassu temàticu Sardegna Cultura in intro de sa parte dedicada a sa Limba, chi si podet finas aprofundire.

Sa crèschida e sa presèntzia de sas Limbas de Sardigna in su mundu de sas tecnologias prus reghentes e mescamente in sos cuntostos digitales, s'at a pòdere fàghere cun sa progetatzione e aprontadura de su giassu ispetzializadu pro regòllere totu sos servitzios de s'Isportellu

Linguisticu regionale pro assegurare unu servitziu de informatzione isparghinadu in totu su territòriu regionale cun s'indicu de ufizios, normativa, ainas, resursas e cumpartzidura de sos istrumentos digitales e de sas fainas e progetos e informatziones subra de sos servìtzios de tradutzione e consulèntzia.

8.3.4 INTELLIGÈNTZIA ARTIFITZIALE

S'Isportellu Linguisticu regionale est, finas pro su chi pertenet a s'isvilupu de sas tecnologias noas, unu puntu de referèntzia pro sa consulèntzia linguistica de setore. Frunende sos istrumentos de isparghinada de sa limba etotu, sas tecnologias diant pòdere èssere su mèdiu pro ismanniare su cunsideru e sa visibilidade de sa limba de minoria.

8.3.5 COLLABORATZIONES

Pro pònnere in òpera s'impreu de sa limba in sos ufizios pùblicos de su sistema Regione e in sa comunicatzione istituzionale e pro more de su reconnoschimentu de su traballu de s'Isportellu Linguisticu fatu in custos annos e inditadu dae sa polìtica linguistica noa inghitzada cun sa L.R. 22/2018, s'est afortiadu s'agiudu a sos ufizios amministrativos de su Setore Limba e Cultura sarda, ma finas s'agiudu linguisticu e tènicu a sos Assessorados, Entes e a sas Agentzias regionales. Ant sighidu sas fainas de monitoràgiu linguisticu a subra de s'atuatzione de sa L. 482/1999, artt. 9 e 15, a pitzu de sas leges regionales chi pertenant a sa promotzione de su sardu in àmbitos diferentes e subra de s'impreu de su sardu comente limba veicolare in sas iscolas, progetos destinados a sos mèdios massivos, in prus chi a subra de sos prèmios literàrios in limba sarda. S'Isportellu linguisticu regionale at semper traballadu cun sas Istitutziones, Assòtzios, Consultas, Impresas e Istitutziones de su territòriu, ma finas cun àteras minorias linguisticas chi bi sunt in Itàlia e in Europa. Sunt paritzas finas sas collaboratziones cun sas istitutziones catalanas torrende imposta a sas rechestas de cooperatzione lòmpidas dae prus partes, dae sa Generalitat de sa Catalunya, dae s'Institut d'Estudis Catalans, dae sa Diputació de Barcellona, dae s'Institut Ramon Llull e àteras galu.

Si ponet a craru chi mancari siant crèschidas sas collaboratziones foranas, non petzi cun sos ufizios regionales ma mescamente cun sos organismos natzionales e internatzionales, serbint àteros megioros a tales de acumprire sas medidas isèrridas. Pro otènnere unu resurtadu de profetu pro s'atuatzione de sas medidas operativas apostivigadas dae sa L.R. 22/2018, diat serbire chi s'Isportellu Linguisticu regionale cumpostu dae chimbe esperti tècnici in s'àmbitu de sa tutela, de s'avaloramentu e de sa promotzione de sa limba sarda e su catalanu de

S'Alighera, siat tzentru de coordinamentu e de agiudu pro sa comunicatzione in sas fainas de política linguística regionale.

8.3.6 TRADUTZIONES

S'Isportellu Linguisticu regionale frunit servìtzios de tradutzione e de consulèntzia linguística a favore de sa Regione, de sos Entes Locales, de sos Entes istrumentales, de sas Aziendas Sanitàrias e de sos cuntzessionàrios de servìtzios pùblicos e privados. Pro more de sa política linguística noa inghitzada cun sa LR 22/2018, oe si podet nàrrere chi sa Regione Sardigna at fatu su primu passu a in antis frunende·si de s'istrumentu organizzativu e amministrativu chi at a dèpere èssere su fundamentu de sas fainas setoriales in intro de s'amministratzione regionale.

Si podet finas nàrrere chi sa presèntzia de servìtzios linguísticos de totu sas minorias linguísticas istòricas e alloglotas est creschende e s'agatat in sa majoria de sos territòrios regionales.

Pro tempus meda, mescamente in s'àmbitu de sas minorias linguísticas, sa tradutzione l'ant pensada a su prus che a una operatzione simple de interpretariadu e a sos tradutores, unu pagu a sa grussa, los ant cunsiderados "artesanos de sas allegas". Pro de beras su significu est prus ampru e fungudu ca s'abilesa de su tradutore rechedit un'interatzione sua e un'aunimentu de su totu cun cussa cultura. In una limba piessinnada una paràula podet tènnere significos meda e est de importu a nd'agatare su chi torrat bene in un'àtera limba pro non nde istorpiare su significu e su cuntzetu. S'atu de furriare unu testu est unu traballu malu a fàghere e diligu chi pertenet a sa connoschèntzia de sas limbas, ma cada autore e cada testu tenent piessinnos issoro ùnicos, cun significos diferentes. Su tradutore depet chircare de "tramandare" (dae su latinu tradere) totu cussu muntone de piessinnos e de significos dae su testu dae ue moet a cussu a ue nche lompèt e custu traballu est galu prus tostu cando si chistionat de limbas de minoria chi pro issas su tradutore si faghet che "ponte" intra de sas duas limbas e culturas. Sunt perfilos de professionalidade arta chi traballant e donant significos e sentidos asseguende chi su messàgiu de comintzu si trasmitat in sa limba de arribu in manera pretzisa e cun capia.

Su benidore de sa tradutzione professionale creschet cunforma a comentu s'adelantant sas tecnologias de intelligèntzia artifitziale. Como chi est como in s'iscenàriu globale, sas làcanas linguísticas e culturales sunt mudende e cun sa lòmpida de sa revolutzione digitale, sa tradutzione s'est mudende dae un'arte fata dae pagos espertos a unu servìtziu chi nde podent gosare in medas pro mèdiu de istrumentos basados subra de sa IA (Intelligèntzia Artifitziale).

8.3.7 PUNNAS

Una chistione chi in tempos colados at limitadu meda sa presèntzia de sas limbas de su territòriu regionale in sos Entes locales est istada sa farta, su prus de sas bortas, de una organizatzione interna istàbile chi apat agiudadu e coordinadu sas fainas de promotzione. Si difatis, su traballu de s'Isportellu regionale at asseguradu tradutziones e assistèntzia in sas atividades de politica linguística, su prus de sas bortas sunt mancados referentes istàbiles pro lis dare una sestada firma e una parivilesa a sas fainas de promotzione linguística postas in campu.

Oe chi custa prima punna s'est acumprida, cun sa presèntzia de sos operadores de s'Isportellu Linguisticu regionale, sa punna benidora at a èssere cussa de tènnere, gasi comente postu in sa normativa regionale, un'organizatzione amministrativa prus ampra, istituende una retza de isportellos linguisticos cun unu Isportellu Linguisticu regionale, unu in S'Alighera, unu in Tàtari, unu in Gaddura e unu in Carloforte e non prus de 10 isportellos linguisticos chi faghent atividade de coordinamentu territoriale (Ofitzios de su sardu) e oferint servìtzios a unu muntone de comunos. In prus at a èssere de importu chi sa retza de sos isportellos linguisticos siat coordinada dae s'Isportellu Linguisticu regionale, istituidu che a tzentru de coordinamentu pro assicurare sa gestione de politica linguística parìvile. S'articulu 11 de sa L.R. 22/2018 in su comma 2 indicat a manera piessinnada sas masiones de s'Isportellu Linguisticu regionale: coordinamentu territoriale; promotzione de atòbios periòdicos pro s'aggiornamentu de su personale chi traballat in sos isportellos linguisticos e de su personale de su sistema Regione; agiudu pro s'acumprida de sas fainas chi sunt indicadas in s'articulu 12- Impreu de sa limba in sos ufìtzios pùblicos de su sistema Regione e in sa comunicatzione istituzionale.

8.4 Insulas e Frailes

Cun sa punna de tutelare, avalorare e isparghinare sas limbas de minoria sarda e catalana e avalorare e isparghinare sas variedades alloglotas tataresa, gadduresa e tabarchina, sa Regione Autònoma de Sardigna amparat s'imparu e s'impreu veicolare de sas limbas de Sardigna, pro mèdiu de interventos chi afòrtiant s'offerta formativa e chi, de su 2020, sunt partzidos in sas lineas INSULAS e FRAILES. Custa istrutura de avisos s'at a pòdere mantènnere finas pro sos chimbe annos 2025-2029, cun sas mudaduras chi serbint e adatamentos a sas Leges finantziàrias regionales e de sa normativa.

8.4.1 INSULAS

Sa linea de interventu INSULAS (*Insegnamento Unico Lingue a scuola*), cunforma a s'art. 4 de sa lege istatale 482/99 e a s'art.17 comma 11 de sa L.R. 22/2018, finàntziat s'impitu de sas limbas de Sardigna in s'iscola de sa pipiesa e, in sos àteros òrdines de iscola, s'imparu de sas e in sas limbas de Sardigna, de totu sas matèrias de su curriculu (cunforma a su mètodu CLIL). Sa limba locale est duncas ogetu e finas aina de imparu.

In sas iscolas segundàrias de II gradu custu imparu si faghet in intro de s'afortiamentu de s'offerta formativa cunforma a sa L. 107/2015. S'interventu previdit de fàghere cursos in oràriu curriculare, chi si podent fàghere in oràriu obligatòriu o in oràriu no obligatòriu. Si cunsiderat oràriu obligatòriu su chi faghet su dotzente titolare de sa classe o setzione. Si imbetzes su cursu lu faghet unu dotzente esternu o in intro de su matessi istitutu ma titolare de àteras classes o setziones, si cunsiderat oràriu no obligatòriu. Custa partzidura tenet una paga orària diferente.

Pro fàghere cursos INSULAS in oràriu curriculare tocat chi lu seberent sos genitores cando megant de fàghere s'iscritzione e balet pro sos tres annos de s'iscola de sa pipiesa, pro sos chimbe annos de s'iscola primària, pro sos tres annos de s'iscola segundària de I gradu e pro totu su ciclu de s'iscola segundària de II gradu. Sos cursos si podent fàghere pro classe o pro grupu de imparògiu. S'avisu, dae s'annu iscolàsticu 2022-2023 previdit unu grupu de imparòngiu de a su nessi 12 dischentes. In sos annos iscolàsticos 2020-2021 e 2021-2022 su grupu de imparòngiu previdiat a su nessi 20 dischentes.

Sos retzidores sunt sos dischentes, pipios e pipias, pitzocos e pitzocas de sas iscolas pùblicas e paritàrias sardas. Sas istitutziones iscolàsticas presentant sas propostas progetuales pro òrdine de iscola; in s'annu iscolàsticu 2020-2021, sas oras prevididas pro onni progetu e su nùmeru de progetos chi si podiant presentare fiant partzidos comente dat a bidere sa tabella in fatu:

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA
REGIONE AUTONOMA DELLA SARDEGNA

A.A. 2020-2021		
Òrdine Iscola	Minimu Oras	Màssimu Oras
PIPIESA	30	40
PRIMÀRIA	25	40
SEGUND.1° GRADU	25	40
SEGUND.2° GRADU	25	40

Sa presentatzione de sos progetos dae banda de sas Istitutziones si faghet pro òrdine de iscola; sa làcana de su nùmeru de progetos chi onni Istituzione iscolàstica podet domandare est cunforma a su nùmeru màssimu de dischentes de sa matessi Istituzione. Su nùmeru mìnimu apostivigadu est de 20 istudiantes.

In s'annu iscolàsticu 2021-2022, sas oras prevididas pro onni progetu e su nùmeru de progetos chi si podiant presentare fiant partzidos comente dat a bìdere sa tabella in fatu:

A.A. 2021-2022			
Òrdine Iscola	Minimu Oras	Màssimu Oras	MAX progetos (una proposta cada 150 dischentes)
PIPIESA	30	66	4
PRIMÀRIA	25	66	4
SEGUND.1° GRADU	25	66	4
SEGUND.2° GRADU	25	66	4

In sos annos iscolàsticos 2022-2023 e 2023-2024, sas oras prevididas pro onni progetu e su nùmeru de progetos chi si podiant presentare fiant partzidos comente dat a bìdere sa tabella in fatu:

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA
REGIONE AUTONOMA DELLA SARDEGNA

A.A. 2022-2023			
Òrdine Iscola	Minimu Oras	Màssimu Oras	MAX progetos
PIPIESA	30	66	4
PRIMÀRIA	25	66	10
SEGUND.1° GRADU	25	66	6
SEGUND.2° GRADU	25	66	2

S'Avisu pro s'annu iscolàsticu 2024-2025 at insertadu unas cantas mudaduras comente dat a bìdere sa tabella in fatu:

A.A. 2024-2025			
Òrdine Iscola	Minimu Oras	Màssimu Oras	MAX progetos
PIPIESA	30	60	5
PRIMÀRIA	25	60	10
SEGUND. 1° GRADU	25	60	5
SEGUND. 2° GRADU	25	60	3

Sos dotzentes s'agatant in s'Elencu Regionale dotzentes, publicadu in su portale de sa RAS; comente a segundu sèberu, sos cursos Insulas si podent donare a dotzentes esternos cualificados cun sa certificatzione C1, pro su sardu e pro su catalanu de s'Alighera, mentras pro sas variedades alloglolas serbit s'autocertificatzione de sa connoschèntzia de sa limba de livellu a su nessi C1.

Sa certificatzione de sa connoschèntzia de sa limba sarda e de sa limba catalana cunforma a su livellu C1 est titulu de amissibilitàde pro s'iscritzione in sa lista subra-mentovada de sos dotzentes, chi podent èssere internos a s'istitutu ca presentat domanda de finantziamentu, dotzentes chi traballant in àteros istitutos o dotzentes esternos assentados in sas listas provintziales o de istitutu. Pro more de sa mudadura de su comma 5 de s'art. 20 de sa L.R.

22/2018, disposta dae s'articulu 15 de sa L.R. 13/2024, sas Istitutziones iscolàsticas, comente a segundu sèberu, cunforma a sos dotzentes assentados in s'Elencu, podent pigare dotzentes esternos cualificados, pedende petzi sa certificatzione C1 pro su sardu e su catalanu de s'Alighera, o sa connoschèntzia autocertificada de sa variedade alloglota de livellu a su nessi C1. Cunforma a s'art.12 de sas "Linias Ghia pro s'imparu de sas limbas de sas minorias istòricas", in su sèberu de sa variedade linguistica, siat pro s'impreu veicolare, siat pro s'acumprimentu de s'atividade didàtica, cunsideradu chi su caminu formativu si fràigat moende dae sa limba de sa bidda in ue su dischente bivet, tocat de impreare sa faeddada de su logu ca agiudat s'interatzione in intro de sa comunidade de appartenèntzia e afòrtiat sas cumpetèntzias linguisticas finas pro su chi pertenet a s'atividade didàtica. Mescamente in sas iscolas de sa pipiesa e in sas iscolas primàrias - in ue sa limba faeddada est s'aina formativa primàrgia- tocat de seberare una variedade chi siat sa matessi o serente a cussa de sa comunidade in ue s'agatat s'Istituzione iscolàstica. Pustis, sighende in antis cun su caminu iscolàsticu, si nche at a pòdere acostiare a bellu-a bellu a s'istùdiu de sas àteras variedades linguisticas e de sas produtzione literàrias in totu sos piessinnos espressivos, a tales chi, a s'acabu de su percursu formativu cosa sua, onni dischente apat una connoschèntzia manna e funguda de sa limba in sas variantes diferentes suas e de sa literatura sarda.

Pro su chi pertenet a s'impreu de sa norma ortogràfica in iscola, s'art.3 de su Protocolu de Intesa RAS-USR - in s'interis de s'istèrrida de una norma ortogràfica noa de sa "*Consulta de su Sardu*" cunforma a s'art. 8 de sa LR 22/2018, apostivigat pro sa Limba Sarda de respetare sos "*Critèrios ortogràficos orientativos pro sa Limba Sarda*" cunforma a su puntu 4 de s' Allegadu a sa DGR 16/14 de su 18 de abrule 2006; cunforma a s'integratzione cun su Repertòriu grafemàticu allegadu a sa DGR 18/13 de su 10.06.2022 pro sa Limba Sarda; pro su catalanu de S'Alighera, su referimentu est a sa norma adotada dae sa munitzipalidade de S'Alighera "*Català de l'Alguer: un model d'àmbit restringit*", aprovada cun Delibera de sa Giunta Comunale 113 de su 12.05.2021 e finas issa aprovada cun DGR 18/13 de su 10.06.2022; pro sas variedades alloglotes sa norma iscrita de referèntzia depet èssere cussa de s'istandardizatzione cunforma a sa DGR 11/11 de su 30.04.2024.

Sas Istitutziones iscolàsticas ant a pòdere produrre e impreare su materiale didàticu produidu o impreare su materiale didàticu (iscritos, videos, àudios) a disponimentu in sos giassos internet de sa RAS sardegnadigitallibrary.it e sardegnacultura.it.

8.4.2 FRAILES

Sa linia de interventu FRAILES (su nùmene regordat sa butega de su frau), cunforma a s'art.19 de sa LR 22/2018 punnat a acumprire Laboratòrios Didàticos Extracurriculares, in sas limbas de minoria o in sas variedades alloglolas. Cunforma a sos cursos curriculares de sa linia Insulas, sos laboratòrios Frailes tenent una punna prus pràtica. Chie faghet sos Laboratòrios Didàticos Extracurriculares achirit unas cantas abidades, imparat a FÀGHERE carchi cosa impreande sas limbas de minoria o sas variedades alloglolas. Sas iscolas podent seberare dae su CATÀLOGU, a disponimentu in su giassu de sa RAS, sos laboratòrios chi lis agradant e chi sunt prus de profetu pro sos bisòngios issoro.

Sos laboratòrios sunt insertados in intro de 5 àreas:

- Àrea artistica e de manualidade creativa;
- Àrea educatzione cívica, salute e seguresa;
- Àrea identidade territoriale, traditziones e cultura;
- Àrea iscientífica e tecnològica;
- Àrea atividades teatrales, tzìnematogràficas e musicales.

Sos laboratòrios chi si podent seberare sunt isparghinados cunforma a sas oto Provintzias betzas: Casteddu, Aristanis, Nùgoro, Tàtari, Carbònia-Igrèsias, Campidanu de Mesu, Terranoa-Tèmpiu e Ogiastria; in prus, onni laboratòriu est cunforma a un'òrdine de iscola. Duncas onni istitutu interessadu at a pòdere seberare sos laboratòrios cunforma a su logu in ue s'agatat e pro òrdine de iscola. Pro cada laboratòriu serbint duas figuras obligatòrias: un'espertu de su setore e unu collaboradore. Ambos duos depent tènnere sa certificatzione NARA·MI (sa certificatzione linguística de sa connoschèntzia orale de sa limba sarda, de su catalanu de S'Alighera e de sas variedades alloglolas, tataresu, gadduresu e tabarchinu). In onni laboratòriu didàticu extracurriculare b'est finas sa de tres figuras obligatòrias seberada dae s'Istitutu: unu tutor de s'àula.

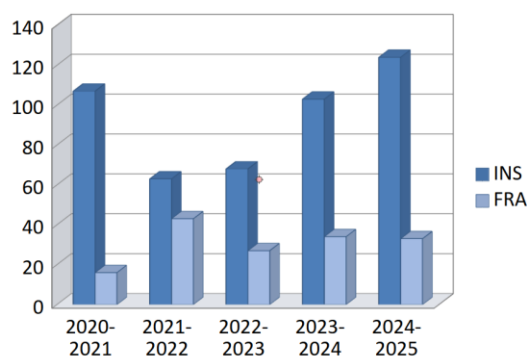
Comente est inditadu in sos Avisos, sa certificatzione orale si cunsiderat su titulu pro s'amissione comente a espertu de su setore o collaboradore in sos Laboratòrios Didàticos Extracurriculares (art.19 LR 22/2018) e unu titulu de leare in cunsideru in intro de sos curricula de sos progetos a cunforma a su comma 2 litera c e comma 3 de s'art. 22 de sa matessi lege (sa certificatzione NARA·MI, imbetzes non balet pro sos operadores de sos ufizios linguísticos – artt. 10 e 11 de sa LR 22/2018, pro s'imparu de sas limbas de minoria in oràriu curriculare – art.17 de sa LR

22/2018 e pro sos progetos de su comma 2 litera a, b e d de s'art. 22 de sa matessi lege). Sos retzidores de sa linia de interventu Frailes sunt sos dischentes de sas iscolas de sa pipiesa, de sas iscolas primàrias e secundàrias de primu e segundu gradu de sa Sardigna. Sas Istitutziones iscolàsticas podent presentare, pro òrdine de iscola, una proposta progetuale onni 150 dischentes, finas a non prus de 4 progetos. A cada laboratòriu depent leare parte a su mancu 15 dischentes pro non prus de 20 oras.

In sos ùrtimos chimbe annos sos finantziamentos pro sas lìneas de interventu Insulas Frailes, los ant partzidos gosi:

A.S.	Insulas	Frailes	Totale
2020-2021	660.000,00	284.444,00	944.440,00
2021-2022	500.000,00	400.000,00	900.000,00
2022-2023	600.000,00	200.000,00	800.000,00
2023-2024	297.600,00	92.400,00	390.000,00
2024-2025	614.400,00	285.600,00	900.000,00

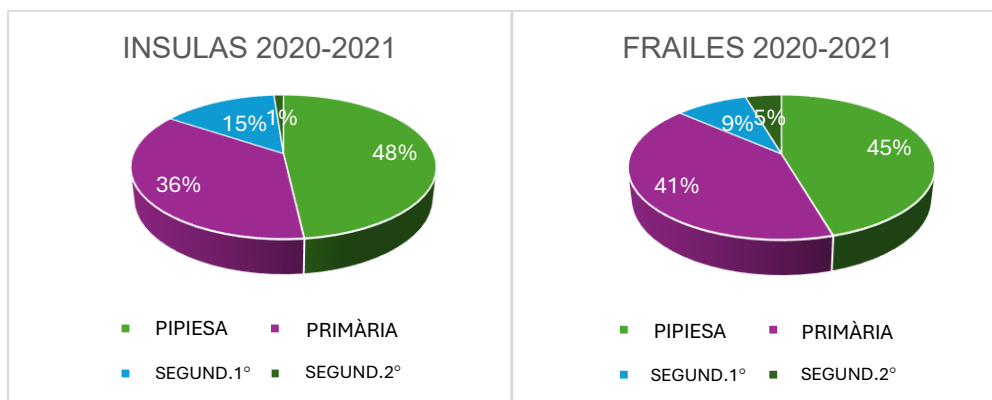
Su gràficu chi sighit mustrat, in una mirada generale, su gradu de cumparatzione intra de sos cursos curriculares Insulas e sos laboratòrios extracurriculares Frailes fatos in sos ùrtimos 5 annos:

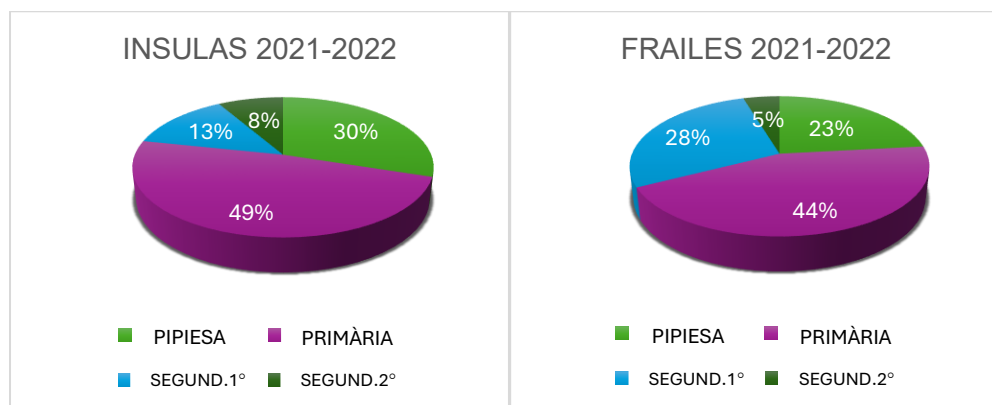
Cunforma a sos ùrtimos chimbe annos e pro permittere un'àteru cunsideru in prus, sos gràficos chi sighint mustrant cantu sos cursos Insulas, in oràriu curriculare e sos laboratòrios Frailes in oràriu extracurriculare, sunt istados presentes in sos òrdines diferentes de iscola:

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA
REGIONE AUTONOMA DELLA SARDEGNA

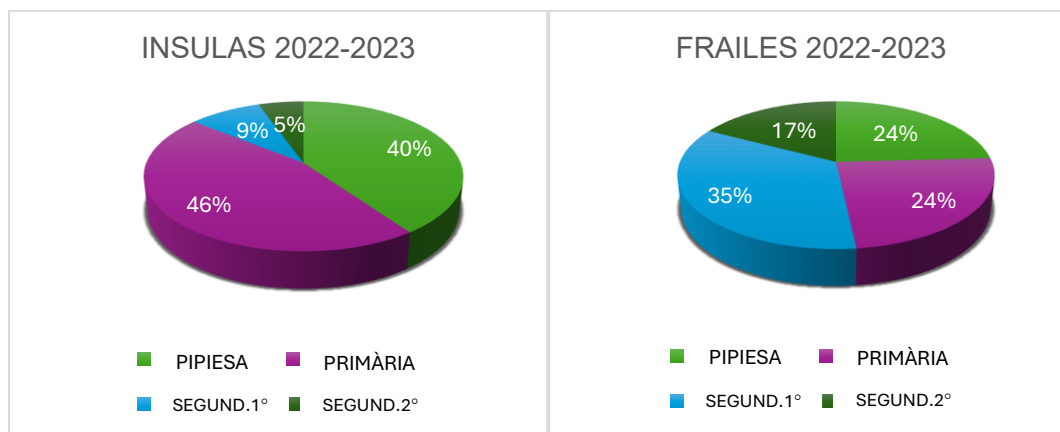
In su primu gràficu si podet bìdere chi su nùmeru prus artu de cursos curriculares e extracurriculares pertenet a s'iscola de sa pipiesa, sighida dae s'iscola primària;

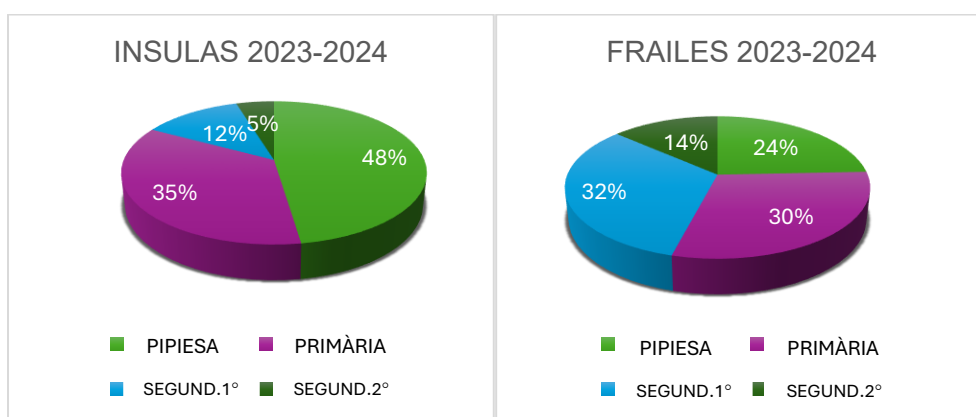
Una mudadura si podet bìdere in s'annu iscolàsticu 2021-2022, cando sos cursos Insulas e sos laboratòrios Frailes sunt prus presentes in s'iscola primària. Sos laboratòrios extracurriculares si nde leant una “fita” manna in s'iscola segundària de primu gradu.

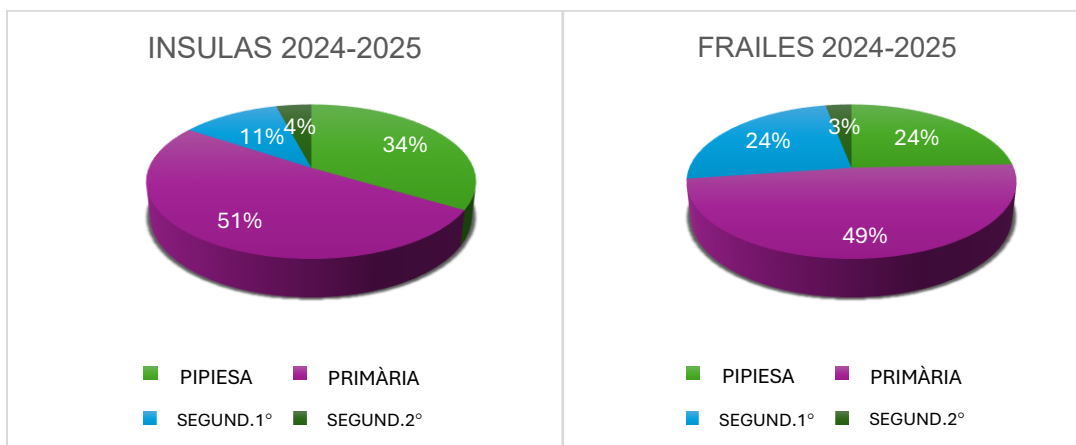
REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA
REGIONE AUTONOMA DELLA SARDEGNA

In s'annu iscolàsticu 2022-2023 abarrat s'andanta de s'annu in antis: sos cursos curriculares sunt prus presentes in s'iscola primària; sos laboratòrios extracurriculares in s'iscola segundària de primu gradu.

In s'annu 2023-24 b'at una majoria de cursos Insulas in s'iscola de sa pipiesa e a s'igidura de sa primària. Abarrat s'andanta pro sos laboratòrios extracurriculares Frailes chi sunt in majoria in s'iscola segundària de primu gradu e a s'igidura de s'iscola primària.

Biende a manera dislindada s'ùrtimu annu, essit a pìgiu chi sa parte prus manna, siat pro sos cursos Insulas, siat pro sos laboratòrios Frailes, est cussa chi pertocat s'iscola primària e a s'igidura s'iscola de sa pìpiesa. Si pòdet bìdere, in prus, chi a s'iscola segundària de primu gradu l'agradat prus sos laboratòrios Frailes de sos cursos Insulas.

8.4.3 PUNNAS

Pustis chimbe annos dae su comintzu de sos interventos prevididos dae su Pianu de Política Linguistica regionale, si podet istèrrere un'àndala de megioru. S'esperientzia cumprida permitit difatis de sebastare unos cantos inditos in ue si podet traballare pro afortiare s'atzivesa de sas fainas benidoras.

Cunforma a totu custu, b'at s'ispera chi sas leges de bilàntziu previdant fundos pro mantènnere s'interessu mustradu dae sos retzidores.

Intra de sas prioridades, si sinnalat su bisòngiu de un'annoamentu de su Protocolu de Intesa cun s'autoridade iscolàstica, in ue iscumproare paris a àteros àmbitos de interventu linguisticu e annanghende sos critèrios ortogràficos noos istèrridos dae sa Delibera de Giunta Regionale de su 2022 e sos istandard ortogràficos de sas variedades alloglolas aprovados in su 2024.

Un'àteru passu a in antis est a introdurre de sas limbas de minoria in sos servìtzios educativos pro sa pìpiesa, pro mèdiu de mètodos immersivos chi favoressent s'espositzione primidia e naturale a sas limbas.

Cun s'afortiamentu de s'oferta formativa si proponet sa cumpresèntzia de dotzentes cun certificazione linguistica C1 e de espertos cun cumpetèntzias parìviles, pro nche assicurare una

trasmissione linguistica cualificada. Pro favorèssere s'interessu e sa partecipatzione, s'ant a promòvere fainas chi diant impèllida, comente a cuncursos artísticos dedicados a sas limbas de Sardigna.

Si previdit, in prus, de afortiare s'acumprida, produtzione e isparginada de materiales didàticos, cunformados a sos livellos iscolàsticos diferentes e a sas ainas digitales noas. Custos materiales produidos dae sas iscolas los diant dèpere insertare in su portale web de sas limbas de Sardigna, in una setzione dedicata, pro nde pòdere gosare de sas esperièntzias diferentes.

Pro asseguare un'integratzione atziva de s'imparu de sa limba sarda in su sistema iscolàsticu, s'at a pòdere istituire **s'Obreria pro s'imparu de su sardu**, su comitadu interistituzionale permanente pro s'imparu de sas limbas de sas minorias istòricas, chi at a dèpere istèrrere unos cantos critèrios operativos e organizativos e inditare sas linias ghia pro sa produtzione e su sèberu de su materiale didàticu, e finas sas maneras de monitorare su personale iscolàsticu chi tenet gaii sos rechisidos prevididos, a manera de pònnere a craru sos bisòngios verdaderos de orgànicu in su territòriu. Est de importu mannu finas a agatare critèrios pro sa valutatzione de sos discentes. S'ant a dèpere favorèssere fainas de informatzione e sensibilizatzione pro sas familias, agiudende-las a leare parte a sa vida iscolàstica a manera ativa, finas cun sa punna de favorèssere sa trasmissione intergeneratzionale de sas cumpetèntzias linguisticas.

Àteros critèrios de s'estare cun prus atentu pertocant s'impreu de sa norma ortogràfica in s'iscola, s'ammàniu de sos percursos didàticos moende dae sas variedades locales, e s'averiguada de s'efetu de s'insinnamentu siat subra de sas cumpetèntzias linguisticas de sos discentes, siat pro su chi pertenet a s'agradessimentu dae banda de sas familias. Pro sèberu de sa grafia de sa limba sarda at a serbire s'agiudu de sa **Consulta de su sardu**.

Tocat finas de torrare a pensare a su nùmeru mìnimu de discentes pro crobare grupos de imparu, cun sa punna chi si nde potzat gosare e chi s'adatet de prus a sos bisòngios de sos impitadores.

In prus si previdit de afortiare su sistema de formatzione de sos dotzentes de limba sarda e de sas àteras limbas de Sardigna, pro mèdiu de Acòrdios cun sos duos Ateneos sardos afortiende sa parte de sa Cabina de regia RAS – Ateneos chi sunt ammaniende, e *gasi comente isperadu dae sa Segunda Comissione, a pònnere in òpera sos cursos de Istòria e Cultura de sa Sardigna chi gaii bi sunt in sas duas Universidades sardas*.

In fines, s'at a ismanniare galu de prus su sistema de certificatzione linguistica prevididu dae

s'artìculu 9 de sa Lege Regionale 22/2018, pro assegurare su reconnoschimentu formale de sas cumpetènzias achiridas e promòvere àndalas de imparu semper prus istruturadas e chi donent cualificas.

8.5 Certificatzione linguistica

Cunforma a su comma 3 de s'art.9 de sa LR 22/2018, dae su 2021, in s'interis de tènnere unu sistema de certificatzione linguistica intregada dae sos sugetos abilitados, sa connoschèntzia de sa limba sarda e de su catalanu de s'Alighera, de su livellu C1 de su QCER, l'ant certificada, a manera provisòria, pro more de unu acòrdiu intra de amministrazziones pùblicas cun s'ateneu de Casteddu e cun su Comunu de S'Alighera e, dae su 2023, cun su de Tàtari, pro s'aplicu de sos critèrios de certificatzione C1 de su Cuadru comunu europeu de riferimentu (QCER) pro sa connoschèntzia de sas limbas.

Sa certificatzione C1 punnat a certificare sugetos comente a sos operadores de Isportellu linguisticu, chi depent assegurare unu istandard artu de connoschèntzia de sa limba. Difatis in sos avisos TuLiS, chi punnant a assegurare in su territòriu sardu sos servìtzios linguísticos, si previdit de pedire a sos isportellistas e a sos formadores linguísticos cun cuntratu - a càrrigu de sa L 482/1999 e de sas integrazziones regionales- una connoschèntzia de sa limba de minoria de livellu a su nessi che pare a sa C1, certificada pro mèdiu de sas protzeduras mentovadas in s'art. 9 de sa LR n. 22/2018.

Custa certificatzione est serbida finas pro s'atividade de imparu, giai chi la faghent dotzentes cun connoschèntzia de sa limba de minoria de livellu a su nessi C1, certificada cunforma a sa manera previdida dae s'artìculu 9 subra-remonadu. Sas istituzziones iscolàsticas, duncas, cunforma a sas linias ghia de s'artìculu 16 de sa LR 22/2018, ant pòdidu impreare dotzentes, finas esternos, cualificados cun una connoschèntzia de sa limba de livellu a su mancu C1.

8.5.1 LIMBA SARDA

In su 2021 ant fatu s'Acòrdiu intra de sa RAS e su Dipartimentu de Lìteras, Limbas e Benes culturales de s'Universidade de Casteddu e pro mèdiu de custu ant fatu e acumpridu su sistema de certificatzione provisòria de sa limba sarda e in su matessi tempus, ant fatu sas fainas de formatzione in limba sarda, chi fiant laboratòrios de sardu 1 e 2 fatos dae sos cursos de Lìteras (L-10) e Filologias Literaturas clàssicas e modernas (interclasse LM14/LM15), frunidos dae duos

letores chi tenent sa certificatzione C1, cunforma a sas normativas RAS chi bi sunt oe in die. Unu letore est pro su prus espertu de sas variedades istòricas de sardu de sa leada de su tzentru-nord, e su segundu de cussas de su tzentru-sud.

In intro de su pianu operativu cun UniCA ant prevididu puru e acumpridu finas unu Master de II livellu chi pertenet a sa didàtica de su sardu.

Custos sunt, in curtzu, sos resurtados de sas certificatziones in limba sarda, cunforma a s'acòrdiu cun UniCA remonadu:

- Aparitzu de unu protocollu pro sas certificatziones de sas cumpetèntzias in sardu;
- Afortiamentu de sa didàtica de su sardu;
- Formatzione de calidade arta pro sa didàtica de su sardu, pro mèdiu de s'ativatzione de unu Master de II livellu;
- Acumprida de una piattaforma digitale pro su manigiu de sos datos de sa didàtica e de sa chirca subra de su sardu.

Nùmeru certificados limba sarda in sos tres annos 2022-2024:

Sessione	Domandas	Presentes	Certificados
2022	138	115	96
2023	150	104	78
2024 1^	150	83	45
2024 2^	150	94	58
TOT	588	396	277

Sa certificatzione in limba sarda at finas permitidu de perfetzionare unu repertòriu ortogràficu chi at agiudadu a sos candidatos, in una mirada pluricèntrica, a iscriere impreende sa variedade linguistica issoro pro mèdiu de cunventziones cumpartzidas.

Pro su chi pertocat sa limba sarda, su testu de sas provas iscritas pro averiguare su livellu C1 l'ant fatu in LSC - Limba Sarda Comuna, gaii chi s'Avisu est fatu dae sa Regione e sa LSC est sa norma linguistica de riferimentu a càrtere isperimentale pro sa limba sarda iscrita in essida dae s'Amministrazione regionale cunforma a sa Delib.G.R. n. 16/14 de su 18.4.2006, tenende in contu finas de su Repertòriu grafemàticu acapiadu a sa DGR n. 18/13 de su 10.06.2022. Sos testos frunidos, aici comente a sos testos de averiguada (pregontas, fràcias, etc.) chi los pertocant, los ant codificados in sas variedades diferentes de sardu chi bi sunt in Sardigna.

8.5.2 CATALANU DE S'ALIGHERA

Pro more de un'acòrdiu intra de amministrazioni pùblicas ex art. 15 de sa L. 241/1990, semper pro acumprire fainas cunforma a s'art. 24 comma 1 LR 22/2018, intra de sa Regione Sardigna e su Comunu de S'Alighera in su 2022, s'est pòdidu e acumprire e pesare su sistema de certificatzione provisòria de su catalanu de S'Alighera pro su livellu C1.

Comente pro sa limba sarda, finas pro su catalanu de S'Alighera a tènnere sa certificatzione de su livellu C1 de su catalanu de S'Alighera est tìtulu de amissibilitàe siat pro su traballu comente operadores de s'Isportellu Linguisticu regionale, chi pro s'assentare in s'elencu de sos dotzentes, cunforma a su comma 2, de s'art. 20, de sa L.R. n. 22/2018, e pro pòdere insinnare, finas comente a dotzentes esternos cualificados, cunforma a su comma 5 de s'art. 20 de sa pròpriu norma.

Sa norma iscrita de riferimentu est istada cussa adotada dae sa munitzipalitate de S'Alighera "Català de l'Alguer: un model d'àmbit restringit" aprovada cun sa delibera de sa Giunta comunale n. 113 de su 12.5.2021 e ratificada dae sa Regione cun sa Delib.G.R. n. 12/30 de su 7.4.2022.

Nùmeru certificados catalanu de S'Alighera, 1ª sessione 2022:

Sessione	Domandas	Presentes	Certificados
2022	32	25	21

In su 2021, sa Regione Sardigna e su Dipartimentu de Iscièntzias Umanìsticas e Sotziales de s'Universidade de sos Istùdios de Tàtari ant firmadu a comintzu un'acòrdiu pro fàghere e acumprire fainas, cunforma a sa metodologia CLIL, unu cursu de linguistica sarda e 4 laboratòrios linguísticos in sardu, catalanu de S'Alighera, gadduresu e tataresu.

In su mese de Idas/Nadale 2023 s'annoamentu de s'acòrdiu subra-remonadu intra de amministrazziones cun s'Universidade de Tàtari at prevididu de fàghere n. 2 cursos pro s'acostiare a sa certificatzione de su sardu livellu C1; de unu sistema de certificatzione provisòriu de sos livellos de connoschèntzia B2 de sa limba sarda (duas sessiones a s'annu) e de su livellu C1 de su catalanu de S'Alighera e de su gadduresu e tataresu (duas sessiones a s'annu).

In su mese de Maju 2025 sunt comintzadas sas fases pro sa certificatzione de su catalanu de S'Alighera, cun unu nùmeru artu de candidados assentados:

Sessione	Domandas
2025	22

S'atestatzione de sa connoschèntzia de su tataresu, gadduresu e tabarchinu s'at a fàghere pro more de su matessi Acòrdiu intra de amministrazziones pùblicas.

Sas àteras sessiones de certificatzione C1, siat pro su catalanu de S'Alighera siat pro gadduresu e tataresu, in prus de cussas B2 pro sa limba sarda e sos cursos de preparatzione, sunt prevididos intro de s'acabu de su 2025 e su 2027.

8.5.3 CONNOSCHÈNTZIA ORALE

Cunforma a s'art. 19 comma 2 de sa LR 22/2018 "Disciplina de sa politica linguistica regionale", DGR 20/10 de su 1.06.2021 e DGR 22/22 de su 17.06.2021, su Servitziu Limba e Cultura sarda de sa Regione at prevididu avisos pùblicos annuales (protzedimentu Nara·mi), dae su 2021 a su 2024, pro leare sa certificatzione linguistica de sa connoschèntzia orale de sa limba sarda, de su catalanu de S'Alighera, e de sas variedades alloglotas tataresu, gadduresu e tabarchinu.

Sa certificatzione orale si cunsiderat titulu de amissibilitàde pro leare parte comente espertu de settore o collaboradore in sos Laboratòrios Extracurriculares Didàticos cunfoma a s'art. 19 de sa LR 22/2018, e titulu chi si podet apretziare in su CV pro sos progetos cunforma a sos commas 2 lìtera c e 3 de s'art. 22 de sa matessi lege.

Sa valutatzione l'at fata una Commissione in ue bi fiant espertos de sa Regione Sardigna e espertos esternos. A sa Commissione, difatis, l'ant integrada cun àteros espertos pro sa valutatzione de su catalanu de S'Alighera e de sas variedades alloglolas.

Custu est su tantis de sos chi ant tentu sos atestados de connoschèntzia orale de sas limbas de Sardigna in sos bator annos 2021-2024:

Sessione	Idòneos sardu	Idòneos catalanu de S'Alighera	Idòneos gadduresu	Idòneos tataresu	Idòneos tabarchinu
2021	250	29	11	04	03
2022	156	18	01	07	0
2023	212	11	15	25	06
2024	96	02	26	19	04
TOT	714	60	53	55	13

8.5.4 PUNNAS

Pro more de sas certificatziones subra-mentovadas, s'est pòdidu tènnere e annoare s'elencu dotzentes in limba sarda e in catalanu de S'Alighera, asseguende s'imparu curriculare de sas duas limbas, in prus de sa professionalidade de sos operadores interessados pro su chi pertenet a s'Isportellu Linguisticu e sa Formazione cun sos fundos cunforma a s'art. 10, commas 3, 4 e 5 de sa LR 22/2018.

Duncas, in prus de sighire sa faina de certificatzione de su sardu, de su catalanu de S'Alighera, de su gadduresu e de su tataresu, sa punna est cussa de sighire finas sa collaboratzione cun sas duas Universidades sardas insertende, intra de sas limbas galu de certificare, finas su tabarchinu.

Sas provas de esàmene s'ant a pòdere ancora fàghere sighende sos crìterios de su Cuadru

comunu europeu de riferimentu (QCER) pro sa connoschèntzia de sas limbas, pro totu sos livellos de cumpetèntzia, e cunforma a su chi est prevididu finas pro sa certificatzione de àteras limbas, annoende, cunformende a su tempu de oe e s'incapas integrende sas modalidades comente est prevididu in sa DGR 18/13 de su 10/06/2022.

Pro sestare pianos operativos piessinnados a suta de unu coordinamentu ebbia, cun s'inditu de sos resurtados isetados e de sas atziones e de cada interventu chi serbit a los leare, e cun sa punna de fàghere cursos de formatzione piessinnados pro insinnantes e istèrrere s'àndala pro una classe de cuncursu dedicata pro s'imparu de su sardu e de sas minorias linguìsticas, in custos chimbe annos si previdit de istituire una Cabina de Regia cun rapresentantes de sos Ateneos interessados e cun rapresentantes de sa RAS. In custa manera s'at a pòdere assicurare finas sa parivilesa metodològica, sa cumpartzidura e su sèberu de sos materiales impreados e produidos in sas fainas de certificatzione linguìstica.

Pro permitere a sos chi cherent leare sa certificatzione linguìstica de istudiare pro sas provas de esàmene, ma finas cun sa punna de cumpartzire càbidos e resurtados cun sa Comunidade Iscientifica, sas duas Universidades de Casteddu e Tàtari ant a dèpere contivigiare sa produtzione e sa publicatzione de manuales didàticos in ue b'at sa metodologia de fundu de sa Certificatzione, grammàticas e/o ditzionàrios e testos pro ammaniare totu sas provas de certificatzione linguìstica.

Cun sa punna de assicurare s'impreu veicolare cunforma a su mètodu giai isperimentadu e profetosu de su CLIL (Content and Language Integrated Learning), s'at a sighire ponende in contu chi sos cursos e/o laboratòrios universitàrios finantziados cunforma a sa L.R. 22/2018 e propedèuticos a sa certificatzione in limba sarda, in catalanu de S'Alighera, in gadduresu, in tataresu e in tabarchinu si fatzant mescamente in una de custas limbas de Sardigna.

In sos Master insertados in intro de sas fainas de certificatzione linguìstica, a su nessi su 40% de sos formadores ant a dèpere faeddare bene in una de sas 5 limbas subra-remonadas chi sunt finas ogetu de sas disciplinas insinnadas.

Cun sa punna de favorèssere atziones de politica linguìstica isparghinadas in totu su territòriu regionale e assicurare sa comodidade logìstica a totus cussos chi diant chèrrere leare sa certificatzione linguìstica, s'ispera est de tènnere una collaboratzione semper prus forte intra de sas Universidades de Casteddu e de Tàtari, pro seberare a su nessi duas sedes, una in su Cabu de Susu e s'àtera in su Cabu de Giosso, a ue andare cunforma a su sèberu liberu de sos candidatos,

pro fàghere sas provas de esàmene e totu sas fainas de imparu chi las pertenet a, in antis e/o a pustis de sa certificatzione.

In fines, pro su chi pertocat sa produtzione orale in totu sas 5 limbas mentovadas, in s'interis chi si faghent sas averiguadas chi pertenet a sas certificatziones, onni candidadu at a pòdere sighire a impreare sa variedade linguistica cosa sua.

In contu de limba sarda iscrita, su testu de sas cunsinnas iscritas pro sos test chi las pertenet a s'at a pòdere fàghere ancora in sa norma linguistica de riferimentu cunforma a sa DGR n. 16/14 de su 18.4.2006; sos testos frunidos, aici comente a sos testos de averiguada (pregontas, fràsius, etc.) chi los pertocant, ant a èssere in sas variedades diferentes de sardu chi bi sunt in Sardigna. In sa fase de sa produtzione iscrita in limba sarda, imbetzes, su candidadu, moende dae sa variedade diatòpica chi nde tenet prus cunfiàntzia, at a pòdere sighire a impreare su Repertòriu grafemàticu allongiadu a sa DGR n. 18/13 de su 10.06.2022.

Comente giai prevididu dae sa L.R. n. 22/2018, pro su catalanu de S'Alighera, sa norma iscrita de riferimentu at a èssere cussa adotada dae sa munitzipalidade de S'Alighera "*Català de l'Alguer: un model d'àmbit restringit*" aprovada cun sa delibera de sa Giunta comunale n. 113 de su 12.5.2021 e ratificada dae sa Regione cun sa DGR. n. 12/30 de su 7.4.2022.

Pro su chi pertocat, imbetzes, sos test de produtzione iscrita in gadduresu, tataresu e in tabarchinu, sos candidatos ant a dèpere impreare a òbligu sos istandard ortogràficos chi los pertocat aici comente los ant aprovados cun sa DGR 11/11 de su 30.04.2024.

Pro su chi pertenet a sa certificatzione orale dada dae sa RAS cun su protzedimentu Nara-mi, giai chi su sistema de certificatzione prevididu dae sos duos Ateneos sardos previdit provas pro averiguare sa cumpetèntzia e sa produtzione de sa faeddada, sas duas Universidades ant a pòdere previdere sessiones dedicadas pro dare sa certificatzione orale, segundu su gradu adequadu de su QCER cunforma a su chi si previdit in s' art. 19 comma 2 de sa LR 22/2018.

9. PIANIFICAZIONE DE SAS ATIVIDADES

A subra de s'atuatzione diat tocare a sighire cun una pianificatzione istratègica pluriennale cun punnas meras e sìncheras e pro las acumprire serbit s'agiudu de una retza manna de atores.

- Una chirca sotziulinguistica periòdica est de importu pro nde tirare una fotografia de sa situatzione de oe in die cun firmesa iscientifica e nde iscumproare sa salute, cantu e in ue s'impreat, e sas respostas dae banda sa comunidade. Pro custu finas sos Operadores de sos Isportellos Linguísticos (Ofitzios de su sardu), giai ca sunt raighinados e isparghinados in su territòriu, podent agiudare a aparitzare report a subra de sos impreos, cumpetèntzias e bisòngios de sa populatzione pro tènnere unu cuadru su prus pretzisu e annoadu de sa situatzione, e buscare istorbos e istrategias noas.
- Sa *Cunferèntzia Aberta* est finas de giudu mannu pro acarare e averiguare sas fainas incarreradas. Est un'atòbiu de profetu pro sas políticas linguísticas, a tretu de istèrrere sos sèberos de s'Amministrazione regionale, unu logu de cumpartzidura in ue sa tzitadinàntzia podet esprimere su parre suo e iscumproare su traballu de sa Regione.

Leadu a cunsideru chi sa pianificatzione regionale at tentu fundamentu mescamente a pitzu de un'acostiada articulada e multisetoriale chi tenet s'acumprimentu cosa sua in sos progetos de settore Imprentas, TuLiS, Insulas e Frailes, tocat de pònnere a notu chi mancari onni linia de interventu sigat chistiones diferentes – mèdios, amministrazione pùblica, iscola e formatzione, su cuncàmbiu issoro e sa cumpartzidura de sos resurtados otènnidos podent èssere unu modellu virtuosu de integratzione, ca diat pòdere afortiare s'atzivesa e s'isparghinada de sas políticas linguísticas arricchende-si s'una a pare.

- *Imprentas*, traballende in su settore de sos mèdios massivos, produet càbidos culturales, informativos e artísticos e custos produtos (siant artículos, trasmissiones ràdiu-televisivas, podcast, òperas editoriales e digitales o àteru) si podent impreare che a materiales didáticos in sos percursos formativos prevididos dae Insulas e Frailes, afortiende pro sa didàtica immersiva e s'imparu veicolare.
- *TuLiS*, gràtzias a sos Isportellos Linguísticos, podet èssere unu mèdiu de isparghinada e de avaloramentu locale de sos materiales produidos dae Imprentas, in prus de contivigiare sas fainas iscolàsticas e culturales propostas dae Insulas e Frailes cun atziones de animatzione territoriale, formatzione e promotzione linguística.

- *Insulas e Frailes*, podent annanghere in sos curriculos iscolàsticos e in sos percursos educativos sos materiales ammaniados dae Imprentas e avalorados dae TuLiS, incarrerende un'àndala de megioru intra de produtzione, isparghinadura e imparu de sa limba.

Custu diat cajonare s'acumprida de càbidos coerentes e cumpartzidos de impreare in sos àmbitos diferentes; a una programmatzione sinèrgica de campagnas de sensibilizatzione e atividades educativas; a s'avaloramentu de pràticas bonas de isparghinare in sa Regione; a su megioru de sas resursas a disponimentu, istransende duplicatziones e ismanniende·nde s'efetu.

In sas istrategias pro su recùperu e sa trasmissione intergeneratzionale de sas cumpetèntzias linguìsticas e culturales non si podent lassare a banda sas fainas pro s'amparu, avaloramentu e promotzione de su patrimòniu culturale immateriale e de sas artes pròprias veiculadas pro mèdiu de sa limba. In intro de custas políticas, at a pòdere tènnere unu rolu de importu s'*Acadèmia de su Sardu*, organismu iscientificu fatu dae dotzentes, chircadores e esperti, incarrigadu de dare agiudu tènicu-iscientificu a sa Regione pro s'istùdiu, s'amparu e sa promotzione de sa limba sarda.

- Unu rolu de importu lu tenet s'Istitutu Superiore Regionale Etnogràficu (ISRE) de Nùgoro, comente sogetu chi faghet fainas culturales e iscientificas coerentes cun sas punnas de avaloramentu linguìsticu e identitàriu.
- Pro annanghere a manera atziva s'imparu de sa limba sarda in su sistema iscolàsticu, si proponet s'istruturatzione operativa de s'Obreria pro s'imparu de su sardu, comitadu interistitutzionale permanente incarrigadu de seberare linias ghia, crìterios de valutatzione, organizatzione didàtica e averiguada de su personale. In prus s'ant a promòvere fainas de sensibilizatzione pro sas familias, pro afortiare s'interessu e sa trasmissione intergeneratzionale de sa limba.
- Bisòngiat de sestare a sa minuda s'impitu de sa norma ortogràfica, fraigare sos percursos didàticos moende dae sas variedades locales e iscumproare s'efetu de s'imparu subra de sos istudiantes e de sas familias. Pro custu, si proponet s'agiudu de sa Consulta de su sardu, incarrigada de ammaniare una proposta de istandard linguìsticu e ortogràficu.
- Una retza de cumpetèntzias chi cumbinant a pare diat permìtere s'acumprida de una mirada cun prus propostas relatadas s'una cun s'àtera, in ue onni progetu afòrtiat sos àteros, ismanniende sos resurtados de sas políticas linguìsticas e agiudende, a manera prus cumpartzida, s'avaloramentu de sas limbas de Sardigna in sa vida de onni die, in sos

mèdios massivos, in s'iscola e in s'amministrazione pùblica. Totu custas fainas e atziones si podent pònnere a disponimentu in una piataforma in linia chi siat unu logu de regorta de sas produtzones e de riferimentu de sa política linguìstica in ue si potzat tènnere una mirada cumprida de sas fainas e sa possibilitade de pòdere gosare de sas produtzones e de sos càbidos.

10. SA LIMBA A CRARU

Sa comunicatzione e sas tecnologias digitales non sunt partes in prus ma elementos de primore de onni política linguìstica atziva. A las ammanniare cun atinu cheret nàrrere a assegurare visibilitade, sustenibilitade e abbiatzamentu a sas limbas de minoria, dende-lis unu logu reconnotu in sa sotziedade de oe in die. Sa presèntzia in su mundu digitale est finas un'atu culturale e políticu chi afòrtiat s'impitu intra de sas generatziones noas e favoresset sa modernizatzione linguìstica respetende s'identidade.

10.1 TOPONOMÀSTICA E SINNALÈTICA

Comente remonadu cun TuLiS, intra de sas atziones prus atzivas b'at s'afortiamentu de sa visibilitade pùblica de sas limbas de minoria. Sa cartellonìstica bilingue, cun macro e micro toponomàstica, s'odonomàstica, sos nùmenes traditzionales de sos apenditzos e de sos bighinados, depet èssere un'elementu ischetu e fitianu de presèntzia linguìstica in sas biddas e galu de prus in sas realidades prus urbanizadas. Sa sinnalètica in limba de minoria non tenet una balia simbòlica ebbia, ma nche leat una funtzione istruturale: nd'afòrtiat e dat legitimidade a s'impreu de sa limba in sos cuntostos ufiziales, e finas a su status sòtziu-culturale e dat impèllida a sa trasmissione intergeneratzionale. Bastat a pensare a s'installatzione de pannellos cun sos nùmenes traditzionales de sos bighinados o apenditzos in sas biddas e sas tzitades, cun punnas identificativas pro sa comunidade, educativas pros sas generatziones noas e interessantes pro sos turistas.

In prus, sa collaboratzione cun infrastruturas de importu de sa mobilitade e de sa comunicatzione, comente a portos, aeroportos, statziones ferroviàrias, ANAS e sotziedades de trasportu o comunicatzione pùblica, est una fortza istratègica pro ismanniare sa visibilitade de sas limbas de Sardigna.

Sa presèntzia de messàgios bilingues in sos annùntzios, in sa sinnaletica e in sos servitzios a su pùblicu permitit chi sa limba siat parte de s'esperientzia fitiana de tzitadinos e visitadores, agiudende a nde normalizare s'impreu e a nde afortiare su prestìgiu sotziale. Si diat dèpere sighire su caminu de visibilitade bilingue in intro de sas istruturas regionales cun sa sinnaletica interna e esterna in collaboratzione cun sos àteros Assessorados.

10.2 ETICHETADURA

Un'àteru àmbitu de importu pertocat s'etichetadura de sos produtos locales chi leat duas funtziones: dae una banda promovet sa limba comente mèdiu de comunicatzione econòmica e cummertziale, dae s'àtera avalorat su ligàmine intra de limba, territòriu e produtzione tipica. In s'isula bi sunt finas fileras de supermercados sardos chi diant pòdere impreare sas limbas de Sardinia in sas istrategias de marketing issoro pro si distinghere e pro si fàghere reconnòschere de prus. S'impreu de sas limbas de minoria in sa publicidade, in sas etichetas o in sas certificatziones de origine (proteta o geogràfica) permitit de insertare sa limba in sa promotzione de s'identidade culturale, de s'isvilupu locale e de sos produtos cosa sua.

Ma in custa occasione diat èssere mègius chi in sos protzessos de etichetadura bi siant sos sugetos formados e certificados chi frunant sa consulèntzia linguistica issoro pro sa cunformidade a sos inditos ortogràficos genèricos e prus connotos pro no arriscare de tènnere unu efetu a s'imbesse impreende in manera faddida sos faeddos o dende nùmenes pagu craros.

10.3 COMUNICATZIONE

A su pròpriu est de importu sa produtzione de materiales informativos e promotzionales, siat in paperi chi digitales. Libritos informativos, videos, campagnas multimediales, gadget e càbidos social chi podent tènnere unu rolu de primore pro trasmettere sa limba a sas generatziones noas e pro unu pùblicu prus mannu chi nde potzat gosare sighende finas formas de comunicatzione interessantes. Cando custas ainas sunt integradas in sa comunicatzione istituzionale — est a nàrrere in s'impreu de sa limba dae banda de entes pùblicos, amministraziones locales e organismos ufiziales — su reconnoschimentu de sa limba s'afòrtiat e leat prus legitimidade. Sa comunicatzione istituzionale tenet unu rolu de primore, non petzi pro s'isparghinada sua, ma finas pro sa variedade de propostas e sa diversidade de sos retzidores. Cun custa mirada, si diat dèpere afortiare sa collaboratzione intra de Assessorados, promovende s'integratzione de sa

limba sarda non feti in sa comunicatzione de sas fainas issoro e in sas initziativas promotzionales, ma finas, comente est s'ispera de sa Segunda Comissione, insertende premialidades pro cussas atividades chi previdant finas s'impreu de sa limba sarda e de sas àteras limbas de Sardigna, a tales de nde ismanniare s'isparghinadura e sa balia simbòlica.

Comunicatzione, visibilitade e annoamentu tecnològicu sunt partes de primore de cale si siat istrategia de politica linguistica moderna. Pro more de s'isparghinadura issoro, custas realidades acumprint una funtzione de didàtica "indireta": mancari no intrende in deretura in su protzessu formativu de sos imputadores, faghent a manera chi sa limba siat presente e si potzat reconnòschere in su fitianu. In custa manera, fràigant unu cuntestu favorevole chi dat impèllida a s'inghitzada de àteras fainas dae banda de àteros atores. No agiudant petzi a afortiare s'impreu de sa limba, ma favoressent finas s'acumprida de un'identidade territoriale cumpartzida e cun atinu.

11. TECNOLOGIA PRO SA LIMBA

Sa comunicatzione est dae semper unu elementu de fundamentu pro sa trasmissione, s'avaloramentu e sa subravivèntzia de sas limbas. In su cuntestu de oe in die, chi est piessinnadu dae sa globalizatzione semper creschende e dae s'isparghinada de sas tecnologias digitales, su ruolu de sa comunicatzione s'intritzat semper de prus cun cussu de sas tecnologias noas, dende vida a oportunidades noas - ma finas a desafios noos – pro sa pianificatzione linguistica, prus a notu pro su chi pertocat sas limbas de minoria.

In custu quadru, sas tecnologias e sos mèdios digitales resurtant ainas chi non si nde podet fàghere a mancu pro afortiare sa visibilitade e s'impreu fitianu de custas limbas. Piataformas social, app pro s'imparu linguisticu, ditzionàrios digitales, càbidos multimediales, software de traduzione automàtica, curretores ortogràficos e instrumentos pro su reconnoschimentu vocale sunt resursas de importu pro chi sas limbas de minoria siant prus a disponimentu de totus, modernas e utilosas in sos cuntestos non traditzionales. In prus, sa digitalizatzione de sas limbas permitit de chistire e isparghinare documentos, testos orales e iscritos, dende un'agiudu a fraigare una memòria colletiva cumpartzida.

S'impreu de sas tecnologias in sa politica linguistica cajonat una mudadura de sa percetzione sotziale de sas limbas de minoria: a custas non las bient prus che a limbas de su coladu, ma che a trastes bios, adatos finas a su presente e a su benidore. Bastat a pensare a sos traballos noos acapiados a custas che a Social Media Manager, Content Creator, Community Manager, Copywriter, Influencer e Digital PR Specialist, Youtuber e Vlogger. S'impreu duncas in sas iscolas, in sas amministrazziones pùblicas, in sos mèdios locales e in linia, afòrtiat sa legitimidade issoro e nde promovet s'imparu intergeneratzionale.

Duncas pro una pianificatzione linguistica atziva e sustenibile, non si podet fàghere a mancu de cunsiderare s'ecosistema digitale comente a unu alleadu de importu. Petzi pro mèdiu de unu impreu fatu cun atinu de sas formas noas de comunicatzione e de sas tecnologias chi sunt essende a campu s'at a pòdere assicurare non feti sa subravivèntzia ma finas sa biatzesa e sa dinnidade.

Pro custu sunt a seguru de profetu sos progetos o sas fainas che a:

11.1 IA4LIMBA

Progetu de isvilupu de protòtipos pro sa tradutzione automàtica, trascrizione e s'ntesi vocale e anàlisi linguistica, modellos linguísticos mannos. Dae su documentu progetuale: cun s'isvilupu reghente de s'intelligèntzia artifitziale generativa si sunt abertas oportunitade de giudu, cuncretas e noas pro influentzare in manera bona su benidore e pro promòvere sa defensa e s'avaloramentu de sa limba sarda. De custas oportunitades si nde depet tènnere contu. Tocat duncas chi bi siat un'interventu cuncretu e miradu, chi punnet non petzi a s'ampulada de sa limba sarda, ma finas a s'integratzione sua in sas tecnologias noas e in sa vida fitiana, pro nd'assicurare una isparghinada sustenibile e unu resurtu culturale fungudu. Sa Regione Autònoma de Sardinia e s'Universidade de sos Istùdios de Casteddu tenent unu ruolu de primore in custu percursu, dende un'ispinta a s'annoamentu. Pro l'òmper a custa punna tocat chi bi siat una progetualidade fata cun ambissia e cun una capassidade forte de l'acumprire, non petzi dae su ghetu tecnològicu meru e s'ìncheru, ma finas pro mèdiu de fainas sinèrgicas a tales de massimizare su resurtu de sas fainas inghitzadas. Unu primu passu de giudu est a l'òmper a punnas de importu, propedèuticas a fainas prus kompletas: dae unu ghetu, dimostradores cuncretos de sa potenzialidade de sos istrumentos tecnològicos basados a pitzu de

s'intelligèntzia artifitziale aplicada a sa limba sarda; dae s'àteru ghetu, s'apostivigada de una istategia operativa crara e chi si potzat acumprire. Custa previsione si proponet de lòmpere a custas punnas pro mèdiu de: sa creatzione de una filera de protòtipos de modellos basados a pitzu de s'intelligèntzia artifitziale, sestada de unu progetu tècnicu-operativu pro sistemas ispainados meda basados subra de custos modellos, anàlisi de su resurtu de custas tecnologias subra s'avaloramentu de sa limba sarda mesurende comente s'intelligèntzia artifitziale potzat agiudare a s'isparghinada sua e a la chistire, istèrrida de linias ghia miradas a massimizzare su resurtu de custas tecnologias.

11.2 CURRETORE ORTOGRÀFICU NOU CUN IA

Unu currettore ortogràficu intelligente, isvilupadu cun s'aggiudu de s'intelligèntzia artifitziale, podet èssere un'aina de importu pro chi siat prus simple e curreta s'iscritura in limba de minoria, pro ismanniare sa fiantza de sos impitadores de sa limba, mescamente in sos cuntostos formales e mesu-formales; pro favorèssere s'imparu linguisticu (finas pro chie no est de limba nadia); pro agiudare s'istandardizatzione in ue serbit, sena pro custu pònnere a un'ala sa variedade locale.

11.3 INTERFACHE DE CHISTIONADA IA

Una interfache, chi bàrigat sos chatbot elementares, de chistionada vocale e testuale basada a pitzu de s'intelligèntzia artifitziale podet èssere un'evoluzione de sos materiales didàticos traditzionales pro s'autoformatzione e permitere de s'esercitare pro bisòngios personales e professionali comente pro esempru sos esàmenes de idoneidade prevididos in sos cuncursos regionales. Unu sistema interativu e dinàmicu, un'aggiudu annoadore pro s'autoformatzione, in ue su faeddadore noeddu in sa limba sarda potzat comunicare, ascurtare, retzire curretziones e inditos in deretura, pro more de tecnologias de reconnoschimentu vocale e de testos, sintesi vocale e anàlisi intelligente de sas respostas in percursos formativos de base e de imparu elementare de sa limba.

11.4 ISTRUMENTOS LÙDICU-DIDÀTICOS

Sas app lùdicu-didàticas sunt un'aina atziva pro favorèssere s'imparu primidiu de sas limbas de minoria in sos pipios, pro more de sa crobadura de elementos educativos e de giogu. Pro mèdiu de animatziones, sonos, interatziones a pàrpidu e mecanismos de giogu (gamification), custas

aplicatziones ponent curiosidade, interessu e memorizatzione multisensoriale. Pro sa gente manna, diat èssere de giudu s'isvilùpu de instrumentos digitales chi si potzant gosare e personalizare, pensados pro sos noitzolos, sos faeddadores passivos o sos impitadores chi cherent aprofundire sas competèntzias linguísticas e culturales issoro, favoressende gasi unu imparu motivadu e sighidu.

11.5 PIATAFORMA DE SAS LIMBAS DE SARDIGNA

Si leat in cunsideru de ammaniare una piattaforma digitale interativa, moderna e inclusiva, dedicata a s'avaloramentu de sas limbas de Sardigna. Custu logu integradu at a regòllere materiale e produzziones de sos programmas regionales prus mannos (Imprentas, TuLiS, Insulas, Frailes, Certificatziones), pro su gosamentu de ditzionàrios, cursos in linia, resursas editoriales e càbidos multimediales (podcast, vùdeos, artìculos, etc.) Una setzione s'at a dedicare a sos servìtzios ativos in sos Comunos, a sos isportellos linguísticos, a sa toponomàstica e a sos atlantes temàticos. E pònnere in contu finas un'àrea didàtica cun materiales pro insinnantes e dischentes, canales vùdeos pro sa pipiesa e sa formatzone, in prus de logos pro sa divulgatzione iscientifica.

11.6 SOCIAL MEDIA

Sos mèdios sotziales sunt un'istrumentu de importu e chi non si nde podet fàghere a mancu pro sa promotzione, s'isparginada e sa normalizatzione de sa limba sarda e de sas àteras limbas de minoria de Sardigna. Sa capassidade issoro de arribare a sa lestra a unu pùblicu ampru, sena làcanas geogràficas o de tempus, los faghet adatos in manera distinta pro nde barigare sas làcanas traditzionales in intro de ue, bortas meda, custas limbas nche sunt acorradas, comente s'àmbitu familiare o comunitàriu.

Cun sas piattaforme che a Facebook, Instagram, TikTok, YouTube e X (ex Twitter), a sa limba l'impreant in cuntestos fitianos, informales e creativos, cun càbidos chi colant dae s'atualidade a sas emotziones personales, dae s'isport a sa cultura popolare, favoressende gasi unu impreu sintzillu e cuntemporàneu de sas limbas locales. Custa espositzione favoresset sa peretzzone de sas limbas de Sardigna non petzi comente patrimoniu de chistire, ma che a ainas biatzas e chi serbint a sa comunicatzione moderna.

Sos mèdios sotziales oferint in prus s’oportunidade de progetare interventos mirados de politica linguística digitale: campagnas temàticas, càbidos visivos e sonoros (che a vùdeo, podcast e reels). Rubricas fitianas (es. “Unu faeddu a sa die”), e format chi si podent cumpartzire sena istorbos, chi permitint una isparghianda virale de sos messàgios. Custa genia de comunicatzione afòrtiat su percursu de normalizatzione linguística, faghende intrare su sardu e sas àteras limbas de minoria in sas camineras de sa comunicatzione de oe in die.

Unu valore in prus est cussu de sos istrumentos analiticos chi custas piataformas ponent a disponimentu: pro more de sos datos subra de sas visualizatziones, interatziones, preferèntzias e provenièntzia geogràfica de sos impitadores, si podet avalorare s’atzivesa de sas fainas inghitzadas, sestare su perfilu de sos retzidores e adattare sos càbidos a sos bisòngios piessinnados de sos pùblicos diferentes. Custu faghet sa pianificatzione linguística prus mudaditza, dinàmica e in armonia cun sos interessos reales de sa populatzione.

In fines, sos mèdios sotziales agiudant sa nàschida e sa crèschida de comunidades virtuales chi cumpartzint pràticas linguísticas, materiales didàticos e càbidos culturales. Custas comunidades tenent unu ruolu de primore in sa trasmissione orizzontale de sa limba - est a nàrrere intra de sos pares – acostagiende·si in manera complementare a sa trasmissione verticale (genitores-flgios, iscola) e dende unu agiudu de importu a sa biatzesa e a sa renàschida linguística.

12. CONGRUOS

Su percursu inditadu dae su Pianu nou de chimbe annos si fundat subra de sa collaboratzione intra de sos Entes, progetos in cuntestos diferentes, setores sòtziu-econòmicos e atores locales, a pitzu de s’ismanniada de visibilidade pùblica e de s’impreu fitianu de sa limba, a pitzu de s’imputu de sas tecnologias digitales, subra de s’avaloramentu de s’identidade culturale e a pitzu de sa comunicatzione moderna e atziva. Sa punna est de fraigare un’ecosistema linguisticu dinàmicu, poderadu dae fainas coerentes e chi si podent fàghere de manera cuncreta e dae istrumentos annoadores pro assicurare una trasmissione intergeneratzionale a tretu de raighinare sa limba in su presente e nche la incarrerare cara a su benidore cun solutziones noas.

REGIONE AUTÒNOMA DE SARDIGNA
REGIONE AUTONOMA DELLA SARDEGNA

Su grupu de traballu (O.d.S. n.9 de su 24.07.2024) pro s'aprontada e s'istèrrida de su PPL (Pianu pro sa Política Linguìstica) 2025-2029 cunforma a s'art.5 de sa LR 22/2018:

Michele Ladu

Cristina Baiocchi

Cristiano Becciu

Alessandro Biolla

Enrico Lobina

Elisabetta Lecca

Sabrina Manconi

Donatella Mannai

Sonia Matta

Giuliana Portas

Carla Rossi

Su Diretore de su Servitziu Limba e Cultura Sarda, Editoria e Informatzione Antonello Pellegrino